การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ปริญญานิพนธ์

ของ

รัตนา นภารัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กันยายน 2531

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

177122

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา	คณะกรรมการสอบ
.....ประธาน	.....ประธาน
..... กรรมการ	..... กรรมการ
	..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่าน

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ตรูเนตร อัชชสวัสดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์ ดร.ชุติมา วัฒนะคีรี ซึ่งให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอสราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ ท่านผู้อำนวยการ หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา คณาจารย์และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณ อาจารย์นที ศิริมัย อาจารย์เชาวลิต สูงใหญ่ และนิสิตปริญญาโทวิชาเอกการมัธยมศึกษาทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ

ผลของความสำเร็จของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ส่วนหนึ่งมาจาก น้า พี่ และน้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณอดิศักดิ์ นภารัตน์ ที่ให้การสนับสนุนด้านการศึกษาและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านที่มีส่วนทำให้ปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

รัตนา นภารัตน์

กันยายน 2531

สารบาญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	4
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ	8
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา	22
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง	26
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ	31
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง	32
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	35
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	37
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
	เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	38
	วิธีดำเนินการทดลอง	43
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	47
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	47
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48

บทที่ หน้า

การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง
กับกลุ่มควบคุม 48
การเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม .. 49
การเปลี่ยนแปลงความมีวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 50

5 สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ 51
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า 51
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า 51
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า 52
การวิเคราะห์ข้อมูล 53
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า 54
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า 54
ข้อเสนอแนะ 60

บรรณานุกรม 62

ภาคผนวก 69
ภาคผนวก ก. 70
ภาคผนวก ข. 80
ภาคผนวก ค. 96

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 แบบแผนการทดลอง 42

2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและ
กลุ่มควบคุม 48

3 การเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและ
กลุ่มควบคุม 49

4 การเปลี่ยนแปลงความมีวินัยในตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลองและ
กลุ่มควบคุม 50

5 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยาก
มาตรฐาน (Δ) ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.101) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 71

6 ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง 72

7 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและ
กลุ่มควบคุม 74

8 คะแนนความมีวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 77

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วินัยเป็นสิ่งควบคุมให้บุคคลประพฤติปฏิบัติต่อกันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม เพราะบุคคลย่อมมีความคิดเห็นและการกระทำที่แตกต่างกัน ถ้าปล่อยให้แสดงพฤติกรรมได้ตามความพอใจอย่างไม่มีขอบเขต ก็จะเกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น (มาโนช ตัณฑวนิชย์ 2525 : 46 - 47) ซึ่งจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาข้าราชการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ปัญหาการขัดแย้งกันในหน้าที่และผลประโยชน์ ปัญหายุวอาชญากร ปัญหาความประพฤติของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากการที่สมาชิกในสังคมขาดวินัยทางสังคมนั่นเอง แต่การที่บุคคลจะมีวินัยทางสังคมได้นั้นจำเป็นต้องมีวินัยในตนเองก่อน เพราะวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานของการควบคุมตนเองให้มีวินัยทางสังคม (สุนารี เตชะโชควิวัฒน์ 2527 : 1) และการที่จะสร้างวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นนั้นต้องทำอย่างต่อเนื่อง ต้องมีการแนะนำอบรมสั่งสอนจากบุคคลอื่นตั้งแต่เยาว์วัย (Jersild. 1968 : 165) ซึ่ง สุชา จันทน์เอม (สุชา จันทน์เอม 2511 : 49 - 53) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่เด็กว่า การควบคุมตนเองหรือการมีวินัยในตนเองเป็นส่วนสำคัญในการที่จะพัฒนาอุปนิสัยของเด็ก ทั้งนี้เพราะเด็กจะได้เรียนรู้ว่า เขาไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยปราศจากการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และในการติดต่อกับผู้อื่นนั้นเขาต้องแสดงออกทางด้านนิสัย ความคิด และทัศนคติทั่ว ๆ ไประหว่างสมาชิกที่เขาติดต่อด้วย วินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศต่อไปในอนาคต (สัมพันธ์ ทองสมัคร 2527 : 10 - 13)

การปลูกฝังเรื่องความมีระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นและควรจะปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้แก่เด็ก ทำได้ทั้งการอบรมสั่งสอนจากครอบครัว การอบรมทางตรงและทางอ้อมจากศาสนา สังคม และการสอนจากโรงเรียน แต่ในปัจจุบันการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวมีประสิทธิภาพน้อยลง เนื่องจากบิดามารดาต้องดิ้นรนขวนขวายในการทำมาหากินมากขึ้น ไม่มีเวลาสั่งสอนบุตรหลานมากนักหรือผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการดูแลลูกด้วยความใกล้ชิดทั้งกายและใจ ส่วนการอบรมทางศาสนาทำไม่ได้เต็มที่เพราะมีสิ่งแวดล้อมอยู่มากมายที่คอยยั่วยุให้บุคคลเห็นแก่ประโยชน์

ส่วนตัวมากกว่าการปฏิบัติทางจริยธรรม (กรมสามัญศึกษา 2522 : 69 - 70) ฉะนั้นจึงควรเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะช่วยพัฒนาระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่ง ศุลีพร นิมิตรกุล (ศุลีพร นิมิตรกุล 2521 : 63) ได้ศึกษาเรื่องความมีวินัยแห่งตนกล่าวว่า ความมีวินัยแห่งตนจะเกิดขึ้นได้ด้วยการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะเพื่อสร้างความรับผิดชอบ นอกจากนี้ควรให้เข้าใจในบทบาท สิทธิ หน้าที่ ของตนเอง และฝึกให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้

ในขณะเดียวกัน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2525 : 2) ยังได้ระบุจุดหมายไว้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมายและกติกาของสังคม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม ตลอดจนส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม สำหรับจุดประสงค์วิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้กล่าวไว้และสัมพันธ์กับจุดหมายของหลักสูตรว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เสริมบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศชาติ และประชาคมของโลก ซึ่งสรุปได้ว่า ทั้งจุดหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาต้องการจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองนั่นเอง (มานิตย์ แก้วปู่ 2526 : 5)

เนื่องจากวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือออบรมเด็กให้เป็นพลเมืองดี เกิดความเจริญงอกงามในด้านความรู้ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รู้จักผูกมิตรและสัมพันธ์กับผู้อื่น ปฏิบัติตามแบบแผนการปกครองประชาธิปไตย เข้าใจและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง (Michaelis. 1960 : 8 - 10) ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูสังคมศึกษาไม่ควรเน้นแต่เนื้อหาเพื่อพัฒนาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ควรให้ความสำคัญของการพัฒนาทัศนคติ ทักษะ และบทบาทอื่น ๆ ที่จำเป็นของนักเรียนให้เหมาะสมควบคู่กันไปด้วย (มานิตย์ แก้วปู่ 2526 : 108) แต่การเรียนการสอนเท่าที่ผ่านมายังไม่บรรลุจุดประสงค์เท่าที่ควร เพราะพฤติกรรมของผู้เรียนสังคมศึกษาไปแล้วไม่เปลี่ยนแปลง ไม่สามารถนำวิชาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ตามความคาดหวัง สาเหตุสำคัญที่ผู้เรียนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากที่เรียนจบไปแล้วคือการสอนของครู (ลาวัณย์ ถนองจันทร์ 2521 : คำนำ) ทั้งนี้เพราะครูมักสอนตามตำราหรือแบบเรียนเพื่อให้ทันตามเวลาที่กำหนดมากกว่าที่จะ

มุ่งจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้กระบวนการเรียนการสอนยังขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้เท่าที่ควร (จรูญ คูณมี 2521 : 10 - 11) ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำรงชีวิตของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ด้วยการนำเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มาใช้ให้นักเรียนสามารถเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและค่านิยมที่ถูกต้อง การสอนมุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนเพื่อสร้างความสัมพันธ์นี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องซึ่งครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติกระทำ และหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน ฉะนั้นเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษาจึงต้องสอนให้นักเรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์ของสังคมและเน้นการฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะเพื่อเตรียมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่จะไปอยู่ในสังคมจริง ๆ (จันทร์จรัส ตันตสุทธิ์ 2528 : 30) นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในสังคมประชาธิปไตยคือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่คณะ การมีทักษะด้านการรวมกลุ่มหรือการทำงานร่วมกัน (สุนิสา เป้งย้อง 2527 : 134) เพราะวิธีการเรียนด้วยกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่น มีความเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น มีการควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตนเอง รู้จักสรุปข้อตกลงต่าง ๆ ภายในเวลาที่กำหนด มีการทำกิจกรรมหลังการเรียนเป็นขั้นตอน ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมและฝึกฝนความมีวินัยในตนเองให้กับนักเรียน (สมชาย สิงหพันธุ์ 2526 : 49) จากความต้องการของหลักสูตรที่จะให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง จึงสอดคล้องกับการสอนแบบบูรณาการในเรื่องที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาวิชา ซึ่ง ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 142 - 148) ได้กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการต้องยึดหลักสำคัญที่ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมความสามารถในการทำงานและควบคุมอารมณ์ พัฒนาวินัยในตนเอง เสริมสร้างประสบการณ์ ฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการผสมผสานเนื้อหาวิชาและกิจกรรมให้สัมพันธ์กัน และในวิธีการจัดกิจกรรมของการบูรณาการยังเปิดโอกาสให้นักเรียนนำวิชาต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าว่าการสอนแบบบูรณาการจะมีผลต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาหรือไม่อย่างไร ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมการค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงความมีวินัยในตนเอง ระหว่างก่อนการเรียนกับหลังการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบบูรณาการและนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นการเสนอแนะการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 แก่ครูในระดับมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาความมีวินัยในตนเองให้เกิดแก่นักเรียนเพิ่มขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 ของโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ห้องเรียน รวมนักเรียน 500 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน รวมนักเรียน 100 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลอง 50 คน และกลุ่มควบคุม 50 คน

3. ระยะเวลาในการทดลอง

กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 18 คาบ คาบละ 50 นาที การทดลองกระทำในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เรื่อง ประเทศของเรา โดยแบ่งออกเป็น 2 หน่วยคือ หน่วยที่ 1 ประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และหน่วยที่ 2 ประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์) ซึ่งเป็นเนื้อหาจากแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ประเทศของเราเล่ม 1 (ส.101)

5. ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

5.1 ตัวแปรอิสระ เป็นการสอน 2 แบบ คือ

5.1.1 การสอนแบบบูรณาการ

5.1.2 การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

5.2 ตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร คือ

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

5.2.2 ความมีวินัยในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การสอนที่เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้โดยการผสมผสานสัมพันธ์วิชาต่าง ๆ ได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิชาประวัติศาสตร์เป็นแกน และได้บูรณาการเนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเข้าด้วยกันเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียน โดยดำเนินการสอนตามขั้นตอนการสอนแบบบูรณาการของ ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 144 - 148) ดังนี้

1.1 ขั้นนำ เป็นขั้นที่ครูนำทางให้นักเรียนได้เห็นหรือรู้ปัญหา โดยวิธีการซักถามและใช้สื่อประเภทต่าง ๆ

1.2 ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นที่นักเรียนวางแผนขั้นตอนในการศึกษา พิจารณาตั้งจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา และตกลงใจเลือกดำเนินการปฏิบัติกิจกรรม เช่น การค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูล

การอ่าน การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ การสัมภาษณ์ การทำกิจกรรม มีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่กันโดยในแต่ละกลุ่มทำงานคนละด้าน

1.3 ขั้นกิจกรรมสรุป ในขั้นนี้ครูเน้นที่การบูรณาการของหน่วย ผู้เรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมและเสนอผลการศึกษาของตน ครูเป็นผู้เชื่อมโยงสัมพันธ์วิชา

1.4 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน โดยวิธีการนำผลการทำกิจกรรมของกลุ่มมาเสนอ เช่น การสาธิต การแสดงละคร บทบาทสมมติ และการจัดนิทรรศการ

✓ 2. การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีลำดับขั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 9 ขั้นดังนี้

2.1 ขั้นสร้างความสนใจ หมายถึง การทำให้นักเรียนเกิดความตั้งใจในบทเรียน

2.2 ขั้นแจ้งจุดประสงค์ หมายถึง การแจ้งให้นักเรียนทราบผลของการเรียนรู้ในบทเรียนนั้น

2.3 ขั้นทบทวนความรู้เดิม หมายถึง การสำรวจหรือกระตุ้นให้นักเรียนระลึกถึงการเรียนรู้พื้นฐานที่จำเป็น

2.4 ขั้นเสนอบทเรียนใหม่ หมายถึง การเริ่มกิจกรรมใหม่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการพูดซักถาม

2.5 ขั้นแนะให้เกิดการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นการบอกแนวทางหรือนำทางให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตนเอง

2.6 ขั้นแสดงพฤติกรรม หมายถึง ขั้นการให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

2.7 ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ หมายถึง การแจ้งผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนให้นักเรียนทราบ

2.8 ขั้นประเมินผล หมายถึง การวัดหรือประเมินว่าพฤติกรรมที่นักเรียนได้กระทำนั้นได้ผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนเพียงใด

2.9 ขั้นส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอน หมายถึง การย้ำหรือทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมออกมาตามจุดประสงค์ของเรื่องนั้น ๆ โดยวัดได้จากคะแนนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องประเทศของเรา คือ หน่วยประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และหน่วยประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์)

4. ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการและตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม โดยเกิดจากการสำนึกตัวขึ้นมาเอง ไม่เฉพาะจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อบังคับจากภายนอกเท่านั้น แม้จะมีอุปสรรคก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น วัดได้จากการให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง ซึ่งปรับปรุงจากแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนของ กรุณา กิจชยัน (กรุณา กิจชยัน 2517 : 103 - 105)

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   - 4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ
   - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

1.1 ประวัติความเป็นมา

แนวความคิดเรื่องการบูรณาการ (Integration) เกิดขึ้นจากความเห็นของนักปรัชญาชาวอังกฤษ จอห์น ล็อค (John Locke) ที่ว่าเด็กจะไม่มีเวลาและกำลังที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้หมด ฉะนั้นเด็กจึงต้องสนใจแต่เฉพาะสิ่งที่จำเป็นที่สุด และที่เขาจะใช้บ่อยที่สุดในชีวิต ต่อมา จอห์น ดุย (John Dewey) นักปรัชญาชาวอเมริกันมีความเห็นในเรื่องนี้ว่าการให้การศึกษาแก่เด็กนั้น ควรจะนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เพื่อการอยู่รอดของชีวิตตน กิจกรรมใหญ่ ๆ นี้ก็คือ การแสวงหาปัจจัยแห่งการดำรงชีพ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมขั้นมูลฐานของมนุษย์ จึงย่อมจะทำให้เด็กเกิดความต้องการที่ผู้เรียนรู้เห็นเอง รู้สึกเอง ฉะนั้นเด็กย่อมจะเกิดความสนใจขึ้นโดยธรรมชาติ ความคิดของจอห์น ดุย นี้มีอิทธิพลและพัฒนาการเป็นหลักบูรณาการ (สุนทร สุนันท์ชัย 2514 : 77 - 78) หลังจากนั้นแนวคิดเรื่องการบูรณาการได้มีวิวัฒนาการดังนี้

ปี พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1930) ในประเทศสหรัฐอเมริกานักการศึกษาและครูได้เริ่มคิดเรื่องบูรณาการแล้วก็เริ่มทดลองทำการศึกษากัน (รวมทั้งทดลองเรื่องบูรณาการ) เป็นเวลา 8 ปี เรียกการทดลองการศึกษาครั้งใหญ่นี้ว่า ผลการทดลอง 8 ปี (The 8 Years Study)

ปี พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำผลการทดลอง 8 ปีนั้นมาใช้กันโดยแพร่หลายในโรงเรียนทั่ว ๆ ไปและเรียกการศึกษาในยุคนี้ว่า "การศึกษาแผนใหม่" (Progressive Education) มีการนำเอาความรู้เรื่องบูรณาการไปใช้กันแพร่หลาย

สำหรับประเทศไทยได้มีการเรียนการสอนเรื่องการศึกษาแผนใหม่ และเรื่องบูรณาการเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2496 ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ต่อมาสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยได้เผยแพร่ความรู้เรื่องนี้ออกไปอย่างกว้างขวาง ความรู้และหลักบูรณาการได้ใช้อย่างเต็มรูปในหลักสูตรปี พ.ศ. 2521 หลังจากทดลองมาหลายปี (สันต์ ธรรมบำรุง 2522 : 89)

1.2 <u>ความหมายของบูรณาการ</u>

คำว่า "บูรณาการ" (Integration) ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ กันดังนี้คือ

ฮอปกิ้นส์ (Hopkins. 1937 : 21 - 22) กล่าวถึง บูรณาการในแง่การสอนไว้ว่าหมายถึง กระบวนการสอนที่ผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าเป็นหน่วยการเรียน จัดกิจกรรมการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ดักลาส (A.A. Douglass) (สันต์ ธรรมบำรุง 2522 : 91 อ้างอิงมาจาก Douglass) กล่าวว่า บูรณาการ ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาวะจิตของแต่ละบุคคลเป็นกระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริง หลักการ และการสอนพฤติกรรมในการสร้างหน่วยการสอน แต่การที่จะกล่าวได้ว่ามีบูรณาการเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับปฏิกิริยาย้อนกลับอันเนื่องมาจากการใช้สมองแต่ละบุคคลนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง บูรณาการ เป็นการรวมหรือสร้างขึ้น เพื่อพัฒนาเด็กทั้งปวง

กู๊ด (Good. 1973 : 308) กล่าวว่า บูรณาการ คือ ความสอดคล้องกันของการเรียนรู้ในด้านองค์ประกอบทางจิตพิสัย (Affective Domain) และพุทธพิสัย (Cognitive Domain) ของแต่ละบุคคลและกลุ่ม และบางทีก็เรียกว่าการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษยชาติ (Humanistic Education) หรือการศึกษาที่สมบูรณ์ (Confluent Education)

เสริมศรี ไชยศร และคนอื่น ๆ (เสริมศรี ไชยศร และคนอื่น ๆ 2526 : 9) ได้กล่าวว่าบูรณาการคือ ลักษณะของการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นการผสมผสานเนื้อหาจากวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในสาขาเดียวกันหรือเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ต่างสาขากันก็ได้

บันลือ พฤกษะวัน (บันลือ พฤกษะวัน 2527 : 1 - 2) ได้กล่าวว่า บูรณาการมีความหมายอยู่ 2 นัย คือ

นัยแรก บูรณาการเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของการจัดการเรียนการสอน คือมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทุก ๆ ด้าน

นัยที่สอง บูรณาการคือการจัดเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้ผสมผสานผูกพันกัน

ผกา สัตยธรรม (ผกา สัตยธรรม 2523 : 45) กล่าวว่าบูรณาการคือ กระบวนการที่ทำให้บุคคลมีชีวิตอย่างสมบูรณ์ หรือมีชีวิตที่สมดุลในทุก ๆ ด้าน เป็นลักษณะของการสอนที่จะช่วยให้บุคคลเป็นผู้รอบรู้ สามารถคิดได้อย่างกว้างขวางในหลายด้าน และนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ปัญหาความทุกข์ยากให้ลดน้อยลง หรือหมดไป ทำให้เกิดความสมดุลในชีวิต ในการเรียนการสอน เป็นการนำเอาวิชาต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกัน เพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนหลัก แล้วขยายกว้างขวางออกไปเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดความสมบูรณ์ในตัวของเขาเอง

กาญจนา คุณารักษ์ (กาญจนา คุณารักษ์ 2522 : 19) กล่าวว่า บูรณาการ หมายถึง กระบวนการหรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางจิตพิสัย และพุทธิพิสัย หรือกระบวนการ หรือการปฏิบัติในอันที่จะรวบรวมความคิด มโนภาพ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหา เพื่อให้ชีวิตมีความสมดุลนั่นเอง

สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2521 : 3 - 12) กล่าวว่า บูรณาการ หมายถึง ความสมบูรณ์ คือปราศจากความกังวล ปราศจากความทรมานใจ และทรมานกาย ปราศจากปัญหาที่ร้ายแรงจนแก้ไม่ไหว บูรณาการกับสมดุล (Equilibrium) มีความหมายทำนองเดียวกัน การมีสมดุลหรือการมีความสมบูรณ์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและพึงประสงค์ยิ่งในชีวิตของมนุษย์ทุกคน ด้านการเรียนการสอน วิธีสอนที่จะช่วยฝึกให้นักเรียนได้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น จะช่วยก่อให้เกิดบูรณาการขึ้น เมื่อเด็กรู้วิธีแก้ปัญหาเขาจะนำติดตัวไปใช้

เปลื้อง ณ นคร (เปลื้อง ณ นคร 2521 : 25) ได้กล่าวถึงบูรณาการว่าเป็นการนำส่วนต่าง ๆ รวมกันเข้าให้เป็นสิ่งเดียวกันเต็มรูป ทำให้เป็นหน่วยในทางการศึกษา บูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมอยู่ด้วย เช่น จะสอนเรื่องคลองปานามา มีวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ภาษา และเลขคณิต รวมอยู่ แต่เป็นไปในทางเกี่ยวกับเรื่องคลองปานามา

สุมิตร คุณานุกร (สุมิตร คุณานุกร 2518 : 42) กล่าวว่า บูรณาการ หมายถึง การทำให้สมบูรณ์ และการทำให้เต็ม หน่วยบูรณาการจึงหมายถึง หน่วยความรู้ที่เต็มสมบูรณ์ เต็มสมบูรณ์ หมายถึง ความรู้เหล่านั้นได้ถูกรวบรวมมาประมวลมารวมกันไว้ภายในหน่วยเดียวกัน และความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายของหน่วย ถ้าเป็นหน่วยที่ยึดค่านิยมเป็นแกน ผู้เรียนก็จะมีค่านิยมนั้น ถ้าเป็นหน่วยที่ยึดกิจกรรมเป็นแกน ผู้เรียนก็จะสามารถประกอบกิจกรรมนั้นได้ หน่วยบูรณาการยังช่วยสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของการใช้ความรู้ในชีวิตอีกด้วย

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า บูรณาการ หมายถึง การผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โดยวิชาที่เป็นแกนและวิชาที่มาเสริมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ พร้อมที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

1.3 ลักษณะการบูรณาการในหลักสูตร

เสริมศรี ไชยศร (เสริมศรี ไชยศร 2526 : 55) ได้แบ่งลักษณะของการบูรณาการออกเป็น 2 ประการ คือ

1.3.1 บูรณาการเชิงเนื้อหาวิชา คือ การผสมผสานเนื้อหาวิชาลักษณะของการหลอมรวมแบบแกนหรือแบบสหวิทยาการจะเป็นหน่วยก็ได้หรือจะเป็นโปรแกรมก็ได้ นอกจากนี้อาจจะเป็นการผสมผสานของเนื้อหาวิชาในแง่ของทฤษฎีกับการปฏิบัติหรือเนื้อหาวิชาที่สอนกับชีวิตจริง ในการจัดบูรณาการเชิงเนื้อหาวิชา เสริมศรี ไชยศร และคนอื่น ๆ (เสริมศรี ไชยศร และคนอื่น ๆ 2526 : 15) ได้เสนอวิธีการจัดบูรณาการเชิงเนื้อหาออกเป็น 2 วิธี คือ

1.3.1.1 บูรณาการส่วนทั้งหมด (Total Integration) คือการรวมเนื้อหาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องการจะให้เด็กเรียนรู้หลักสูตรหรือโปรแกรม จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ยึดปัญหาหรือแนวเรื่อง (Theme) เป็นแกนซึ่งปัญหาหรือแนวเรื่องนี้จะเป็นตัวชี้บ่งถึงความรู้ที่มาจากวิชาต่าง ๆ ในโปรแกรมซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและปัญหาสังคมทั้งหมด

1.3.1.2 บูรณาการเป็นบางส่วน (Partial Integration) เป็นการรวมประสบการณ์ของบางสาขาวิชาเข้าด้วยกันอาจจะเป็นลักษณะของหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาซึ่งภายในสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ดังนั้นการจัดบูรณาการเป็นบางส่วนอาจจะจัดได้ทั้งภายในสาขาวิชาและระหว่างสาขาวิชาหรือจัดเป็นบูรณาการแบบโครงการ ซึ่งการจัดแบบโครงการนี้แต่ละรายวิชาก็จะเป็นรายวิชาเช่นปกติ

แต่จะจัดประสบการณ์ให้เป็นบูรณาการในรูปของโครงการอาจจะเป็นโครงการสำหรับนักเรียนรายบุคคล หรือรายกลุ่ม

1.3.2 บูรณาการเชิงวิธีการ คือการผสมผสานวิธีการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ โดยใช้สื่อประสม และใช้วิธีการประสมให้มากที่สุด

1.4 ลักษณะการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 142 - 143) ได้กล่าวถึงการสอนแบบบูรณาการต้องยึดหลักการสำคัญที่ว่า แกนกลางของประสบการณ์อยู่ที่ความต้องการของผู้เรียน และประสบการณ์ในการเรียนรู้จัดเป็นหน่วยการเรียน (Unit)

1.4.1 หน่วยการเรียนอาจแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท

1.4.1.1 หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject - Matter Unit) เป็นการเน้นเนื้อหาในตำราหรือหัวข้อเรื่องต่าง ๆ หลักการหรือสิ่งแวดล้อม เช่น เรื่อง น้ำ อากาศ เป็นต้น

1.4.1.2 หน่วยความสนใจ (Center of Interest Unit) จัดเป็นหน่วยขึ้นโดยมีพื้นฐานที่ความสนใจและความต้องการ หรือจุดประสงค์เด่น ๆ ของผู้เรียน

1.4.1.3 หน่วยสร้างเสริมประสบการณ์ (Integrative Experience Unit) เป็นการรวบรวมประสบการณ์ มีจุดเน้นอยู่ที่ผลการเรียนรู้และสามารถนำไปสู่การปรับพฤติกรรมการปรับตัวของผู้เรียน

หน่วยดังกล่าวข้างต้น หมายถึง กลุ่มกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จัดไว้เพื่อสนองจุดมุ่งหมายหรือสำหรับแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง การเรียนเริ่มจากจุดสนใจใหญ่แล้วแยกย่อยไปสู่กิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถตอบสนองสถานการณ์ที่กำหนดไว้ได้

บันลือ พฤกษะวัน (บันลือ พฤกษะวัน 2524 : 141) ได้กล่าวถึงการสอนแบบบูรณาการว่า

1. เป็นการสอนโดยใช้หน่วย หรือแกนวิชา
2. ต้องคำนึงถึงธรรมชาติผู้เรียน
3. เลือกเนื้อหา กิจกรรมให้สอดคล้องกับฤดูกาล
4. เลือกเนื้อหา และกิจกรรมของกลุ่มวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์สอดคล้องกันมาทำการผสมผสาน
5. ลำดับความยากง่ายให้เป็นไปตามขั้นตอน
6. กำหนดเวลาที่จะใช้ในการสอนแต่ละหน่วยไว้ให้เพียงพอ

สุมิตร คุณานุกร (สุมิตร คุณานุกร 2518 : 41) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการเป็นการสัมพันธ์ความรู้ ซึ่งแยกออกเป็นวิธีย่อยได้ 4 วิธี คือ

1. นำเอาความรู้อื่นที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่กำลังสอนมาสัมพันธ์กัน

2. นำเอาความรู้เกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นเหตุเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่กำลังสอนมาสัมพันธ์กัน

3. ปรับงานที่ให้เด็กทำให้มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม

4. พยายามนำสิ่งที่เป็นแกนเข้าไปผนวกกับสิ่งที่กำลังสอนทุกครั้งที่มีโอกาสจะสอดแทรกแกนดังกล่าวนี้อาจเป็นความคิดรวบยอด ทักษะ และค่านิยม

1.5 ระดับขั้นของบูรณาการ

สมพงษ์ พละสูรย์ (สมพงษ์ พละสูรย์ 2521 : 20 - 21) ได้จัดแบ่งระดับขั้นของบูรณาการไว้ 5 ระดับ คือ

1.5.1 ระดับวิชา คือการเอาเรื่องราวหรือความรู้ต่าง ๆ มารวมกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์เป็นรายวิชา เช่น คณิตศาสตร์ เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นจากเลขคณิต พีชคณิต เรขาคณิต สถิติ ตรีโกณมิติ เป็นต้น

1.5.2 ระดับกลุ่มประสบการณ์ดังเช่นที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา 2521 เอามวลประสบการณ์มาบูรณาการเข้าเป็น 4 กลุ่ม โดยเอาตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ละกลุ่มก็มุ่งหวังสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ แก่ผู้เรียน

1.5.3 ระดับแผนการสอนและสื่อการเรียน กล่าวคือ แต่ละแผน แต่ละบท ประกอบด้วยจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด และเนื้อหาจากกลุ่มต่าง ๆ วิธีการเรียนก็คือ ยึดเอาเด็กหรือตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แล้วจัดลำดับกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นเรื่อง ๆ เช่น แผนการสอนเรื่องบ้านที่น่าอยู่ จะมีทั้งส่วนที่เป็นความรู้ ภาคปฏิบัติ การฝึกนิสัย และการทำงาน อยู่ในแผนเดียวกันด้วยสัดส่วนที่พอเหมาะพอดี

1.5.4 ระดับการสอน คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ คล้ายคลึงกับชีวิตจริง กล่าวคือ ประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำให้รู้ ทำให้จำ ทำให้ปฏิบัติได้ ทำให้คิดเป็น ทำให้มีนิสัยดีใน

สัดส่วนที่พอเหมาะพอดี เช่น การเรียนเรื่องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ต้องให้รู้จักชนิดของเสื้อผ้า ประโยชน์ของเสื้อผ้า รู้ว่าโอกาสใด ฤดูใดควรแต่งตัวอย่างไร รู้วิธีซักรีดเสื้อผ้า และให้ซักรีดเสื้อผ้าเป็น ให้รู้วิธีปะชุน และปะชุนเสื้อผ้าได้ ให้แต่งตัวสะอาด และเรียบร้อย กิจกรรม มีทั้งอ่านหนังสือ ฟังคำอธิบาย การสาธิตการศึกษาค้นคว้า และปฏิบัติจริง

1.5.5 ระดับการนำไปใช้ เมื่อเรียนจบแล้วเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตจริง เพื่อให้ชีวิตบูรณาการมีความสุขความสบายตามอัตภาพ เช่น การจะจับปลามากินได้ต้องนำความรู้ และประสบการณ์หลาย ๆ อย่างมารวมกัน จึงจะจับปลาได้

1.6 จุดมุ่งหมายของการสอนบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 142) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

1.6.1 เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กรู้สึกปลอดภัย มีความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและยอมรับผู้อื่น

1.6.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียน

1.6.3 ช่วยพัฒนาค่านิยม บรรยากาศในชั้นเรียนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาจริยธรรม มาตรฐานการทำงาน มาตรฐานของกลุ่ม ความซาบซึ้งในการทำงานและความซื่อสัตย์

1.6.4 ช่วยพัฒนาวินัยในตนเอง โดยส่งเสริมความสามารถในการทำงานและการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน

1.6.5 ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการแสดงออกทางด้านศิลปะ ดนตรี การละคร ฯลฯ เช่นเดียวกันกับทางด้านสังคม วิทยาศาสตร์ และวรรณคดี

1.6.6 เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมในสังคม เต็มใจที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

1.6.7 ช่วยวัดผลการเรียนรู้ โดยการแนะนำวิธีตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนทั้งรายบุคคลและกลุ่ม

1.7 ขั้นตอนในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 144 - 148) ได้เสนอขั้นตอนในการสอนแบบบูรณาการดังนี้

1.7.1 ขั้นนำ (Initiating the Unit) เป็นขั้นที่ครูเร้าความสนใจหรือนำทางให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาที่ผู้เรียนประสบอยู่ ครูอาจมีวิธีเริ่มหน่วยได้หลายวิธี เช่น การจัดสภาพห้องเรียนให้เร้าความสนใจใคร่รู้ ใช้โอกาสพิเศษและเหตุการณ์สำคัญเป็นการเริ่มหน่วย การศึกษานอกสถานที่ การเยี่ยมเยียนสถานที่ศึกษา ปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว หรือโรงเรียน อาจนำมาใช้เป็นการเริ่มต้นหน่วยการใช้สื่อต่าง ๆ ภาพยนตร์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง เทปโทรทัศน์ การเล่าเรื่อง บทความหรือบทประพันธ์ นำมาใช้เริ่มต้นหน่วยได้ หน่วยการเรียนอาจเริ่มมาจากข้อเสนอแนะบางด้านของโรงเรียนหรือท้องถิ่น ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การกระทำ ครูอาจตั้งคำถามว่าเราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร จะต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง และอะไรเป็นปัญหาย่อยที่เราต้องแก้ไขก่อนปัญหาใหญ่

1.7.2 ขั้นปฏิบัติการ (Point of Experience) เป็นขั้นที่ผู้เรียนวางแผนพิจารณาตั้งจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา และตกลงใจเลือกดำเนินการหรือเก็บรวบรวมข้อมูล ครูช่วยให้คำแนะนำ การทำกิจกรรมมีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่ในขั้นนี้ต้องอาศัยทักษะความสามารถของครูที่จะแนะนำกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนตามความถนัดมากที่สุด กิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูล การอ่าน การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ การทัศนศึกษา การเขียนและแปลความด้วยภาพ สถิติ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

1.7.3 ขั้นกิจกรรมสรุป (Culminating Activities) ในขั้นนี้ครูเน้นที่การบูรณาการ (Integration) ของหน่วย ผู้เรียนสรุปกิจกรรมโดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ในขณะที่ทำกิจกรรมแบบหน่วย ผู้เรียนต่างแบ่งงานกันทำคนละด้าน ดังนั้นการผสมผสานงานทุกด้านเข้าด้วยกันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้เรียนควรได้รับคำแนะนำให้สังเกตค้นหาว่ากิจกรรมของตน สามารถตอบปัญหาในกลุ่มใหญ่ได้อย่างไร และในการเสนอผลงานของตนให้เพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ทำกิจกรรมส่วนนั้นได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง จะใช้การสื่อความหมายอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ วิธีการที่กลุ่มแลกเปลี่ยนหรือรายงานการค้นคว้าของตนเป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ฝึกการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ (Creative Expression) การที่ผู้เรียนโยงความสัมพันธ์ของกิจกรรมย่อยเข้าด้วยกันเป็นงานของ

กลุ่มใหญ่ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านเนื้อหา ฝึกทักษะความสามารถและพัฒนาเจตคติ ในการเสนอผลงานผู้เรียนกระทำได้หลายวิธี เช่น จัดแสดงนิทรรศการภาพ การสาธิต การทดลอง การแสดงละคร การรายงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามผลงานเหล่านี้จะต้องมีการอภิปรายกลุ่มติดตามมา

1.7.4 ขั้นประเมินผล (Evaluation) การประเมินผลถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องในทุกระยะของการเรียนการสอน ไม่ได้หมายถึงการวัดผลขั้นสุดท้ายเท่านั้น การประเมินผลอาจแบ่งออกเป็น วัดความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการ ประเมินความสามารถในการทำงานร่วมกันภายในกลุ่มและความสามารถระหว่างกลุ่ม ผู้เรียนจะต้องได้รับการกระตุ้นให้ตระหนักว่าการประเมินผลของกลุ่มเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งกว่าครูเป็นผู้ประเมิน เพราะในขณะที่ผู้เรียนต้องประเมินผลการทำงานของตนจะช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบและเป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมของตนและกลุ่มได้

ทิศ ตันหยง (ทิศ ตันหยง 2525 : 246) ได้เสนอขั้นตอนในการดำเนินการสอนแบบบูรณาการ ไว้ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ปัญหามาจากตัวผู้เรียน เป็นข้อมูลหลักฐานที่เกิดขึ้นจากผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสภาพปัญหาในสิ่งแวดล้อมสร้างบูรณาการของปัญหาเข้ามาไว้ด้วยกัน

ขั้นที่ 2 ตั้งสมมติฐาน คือการสืบค้นหาเหตุที่เกิดแห่งปัญหาด้วยการอภิปรายค้นคว้าหาวิธีแก้ปัญหา ปัญหาต่าง ๆ จะมีระบบ และบูรณาการระหว่างระบบอย่างไร

ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติทดลองด้วยการจัดกิจกรรมเป็นแผน โครงงาน หน่วยงาน โดยสร้างบูรณาการของกิจกรรมนั้นไว้ทุกขั้นตอน ผู้เรียนจะเกิดมโนทัศน์และบูรณาการระหว่างมโนทัศน์

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติทดลองโดยการสังเกต บันทึก แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบอภิปราย แยกแยะข้อมูลหลักฐานให้เห็นปัญหาแห่งเหตุผลที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 5 การสรุปผล สรุปจากการวิเคราะห์ขึ้นเป็นหลักการประชุมตรวจสอบ ทบทวน แล้วนำไปใช้เป็นเกณฑ์แนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนตามที่ ลาร์ดิซาเบล เสนอไว้มาดำเนินการทดลองการสอนแบบบูรณาการ

1.8 การจัดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 142 - 144) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการต้องยึดหลักสำคัญที่ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ประสบการณ์ในการเรียนรู้ควรเป็น "หน่วย" (Unit) ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ครูผู้สอนต้องใช้เทคนิคในการผสมผสานเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน ภายในขอบข่ายของเรื่องที่ศึกษา ลักษณะทั่วไปของหน่วยการเรียนมีดังนี้

1.8.1 มุ่งเน้นปัญหา ปัญหานั้นควรมีความสำคัญพอที่จะศึกษาและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ หลายแง่หลายมุม คำตอบของปัญหาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับอนาคต หรือผลกระทบของปัจจัยทางภูมิศาสตร์มีต่อวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมมีต่อการเมือง เป็นต้น

1.8.2 เหมาะสมกับระดับผู้เรียน อุปกรณ์ หรือสื่อการเรียนต้องไม่ยากเกินไปกว่าที่ผู้เรียนจะเข้าใจได้ การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน แล้วท้าทายความสามารถไม่ง่ายจนเกินไป

1.8.3 ส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เน้นในทุก ๆ ด้านของความเจริญงอกงามและลำดับขั้นของประสบการณ์ เช่น กิจกรรมด้านการอ่าน การสังเกต การพูด การฟัง การวาดและการเขียน กิจกรรมทักษะด้านต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมที่ต้องใช้ความสามารถทางสมองในการคิด วิเคราะห์แก้ปัญหา ฯลฯ

1.8.4 เป็นการวางแผนงานร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกปัญหา แหล่งค้นคว้า วัสดุอุปกรณ์ วางแผนกิจกรรมและประเมินผลให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ต้องการ

1.8.5 การวางแผนหน่วยการเรียนต้องระลึกเสมอว่า ทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

นิ่มนวล ทศวัฒน์ (นิ่มนวล ทศวัฒน์ 2522 : 173) ได้กล่าวถึงลักษณะของหน่วยการเรียนการสอน ดังนี้

กลุ่มหัวข้อย่อยที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กัน นำมาจัดลำดับก่อนหลังเสียใหม่ภายในหัวข้อใหญ่ที่เรียกว่า "หน่วย" และใช้เวลาต่อเนื่องกัน อาจเป็น 2 สัปดาห์หรือ 3 - 4 สัปดาห์ก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่เนื้อหาของบทเรียนนั้น

หน่วยแต่ละหน่วยมีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง คือ ประกอบด้วยความมุ่งหมาย ปัญหา กิจกรรม การวัดผลและประเมินผล เบ็ดเสร็จอยู่ในหน่วยการเรียนนั้น

หน่วยแต่ละหน่วยสามารถสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

หน่วยการเรียนการสอนสามารถใช้เทคนิควิธีสอนหลายวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าหน่วยการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. มีลักษณะเป็นหน่วย ซึ่งจะมีแกนของหน่วยอาจเป็นแกนที่เป็นหัวเรื่อง แกนที่เป็นปัญหา แกนที่เป็นความคิดรวบยอด ฯลฯ

2. มีลักษณะการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลายวิธี

3. มีสื่อหลายประเภท

กิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการสอนแบบบูรณาการได้แก่

- การรายงาน
- อภิปราย
- กรณีตัวอย่าง
- การแสดงละคร
- การศึกษานอกสถานที่
- การเชิญวิทยากรมาบรรยาย
- การสาธิตและทดลอง
- การสัมภาษณ์
- การจัดนิทรรศการ

1.9 บทบาทของครูในการสอนแบบบูรณาการ

1.9.1 จะต้องศึกษาหาความรู้ให้มากขึ้น ศึกษาสิ่งใหม่ ๆ ให้กว้างขวางทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.9.2 มีความรอบรู้และแม่นยำในความรู้ที่จะนำมาบูรณาการ ผสมผสานสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

1.9.3 มีความคิดกว้าง ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นหลาย ๆ ด้าน

1.9.4 เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในทางที่ถูกที่ควร เพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจ มีทัศนคติที่ดี ต้องการเรียนในบทเรียน

1.9.5 ติดตามผลงาน และประเมินการทำกิจกรรมของนักเรียน

1.10 กิจกรรมของนักเรียนในการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 148) กล่าวถึงหลักในการจัดกิจกรรมของการสอนแบบบูรณาการว่าควรนำกิจกรรมของกระบวนการกลุ่มมาใช้ดังนี้

1.10.1 การแบ่งกลุ่ม ในการแบ่งกลุ่มจะต้องให้นักเรียนได้เข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่ตนมีความถนัด และมีความสนใจ ครูจะต้องช่วยเหลือในการจัดแบ่งกลุ่มด้วยเพื่อให้แต่ละกลุ่มมีจำนวนพอเหมาะและมีความสามารถพอ ๆ กัน

1.10.2 แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ คณะกรรมการ และเลขานุการ

1.10.3 มีการประชุมร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อวางแผนในการทำกิจกรรมร่วมกัน

1.10.4 สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำกิจกรรมตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้

1.11 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอนแบบบูรณาการ

ระยะเวลาของการสอนแต่ละหน่วยจะแตกต่างกันไป เนื่องจาก

1.11.1 ความสนใจและความสามารถของนักเรียน

1.11.2 การศึกษาค้นคว้า การใช้สื่อ และอุปกรณ์การสอน ตลอดจนกิจกรรมที่นักเรียนทำ

1.11.3 การจัดประสบการณ์ในแต่ละหน่วย

1.11.4 ความชำนาญในการสอน และการเร้าให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนหน่วยใหม่

1.11.5 ปัญหาของแต่ละหน่วยที่นำมาศึกษา

1.12 ประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการ

สุมิตร คุณานุกร (สุมิตร คุณานุกร 2518 : 41 - 42) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงของการเรียนรู้ (Transfer of learning) ความรู้ที่เรียนไปแล้วจะถูกนำมาสัมพันธ์กับความรู้ที่จะเรียนใหม่ ๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

2. ช่วยจัดเนื้อหาวิชา หรือความรู้ให้อยู่ในลักษณะเหมือนชีวิตจริง คือผสมผสานและสัมพันธ์เป็นความรู้ที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบที่เอื้อต่อการนำไปใช้กับชีวิต

3. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพและปัญหาสังคมได้ดีกว่า การกระทำหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมเป็นผลรวมจากหลาย ๆ สาเหตุ การที่จะเข้าใจปัญหาใด และสามารถแก้ปัญหานั้นได้ควรพิจารณาปัญหาและที่มาของปัญหาอย่างกว้าง ๆ ใช้ความรู้จากหลาย ๆ วิชามาสัมพันธ์กันเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ขึ้น

4. ช่วยให้การสอนและการให้การศึกษามีคุณค่ามากขึ้น แทนที่จะเป็นขบวนการถ่ายทอดความรู้หรือสาระแต่เพียงประการเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระจ่างถูกต้อง และให้สามารถปลูกฝังค่านิยมที่ปรารถนาได้อีกด้วย

5. ทำให้เกิดบูรณาการขึ้น การบูรณาการความรู้ทำให้วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาหรือการสอนเปลี่ยนไป จากเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ไปเป็นเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ผกา สัตยธรรม (ผกา สัตยธรรม 2523 : 51) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. ช่วยเหลือและแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกด้าน

2. การเชื่อมโยงวิชาทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน เพราะได้เรียนรู้หลายด้าน

3. การฝึกเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ กันทำให้ไม่ลืมง่าย

4. สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงให้สอดคล้องกับความต้องการได้

5. นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ หลายประการ

สันต์ ธรรมบำรุง (สันต์ ธรรมบำรุง 2522 : 97) กล่าวถึงผลดีที่จะได้รับจากการสอนแบบบูรณาการว่า

1. ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพให้แก่ผู้เรียน

2. ช่วยพัฒนาความเจริญเติบโตของผู้เรียนทั้งทางกายและจิตใจไปพร้อม ๆ กัน

ห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัย

3. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

4. ผู้เรียนคุ้นเคยกับการแก้ปัญหา ติดนิสัยที่จะแก้ปัญหา เมื่อเกิดอะไรขึ้นในชีวิตก็จะไม่ตระหนกตกใจ

1.13 ข้อควรคำนึงในการสอนแบบบูรณาการ

กาญจนา คุณารักษ์ (กาญจนา คุณารักษ์ 2522 : 21) กล่าวถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า

1. จะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร

2. ในการสอนแต่ละครั้งต้องพยายามสอดแทรกคุณสมบัติที่ต้องการเน้นในตัวผู้เรียน เช่น การเสียสละ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี เป็นต้น

3. พยายามบูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด

4. จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักสังเกต วิเคราะห์ วิจารณ์ และอภิปรายถกเถียงด้วยเหตุและผล

5. จัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้ท้าทายและเร้าความสนใจของผู้เรียน

ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2520 : 107) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการสอนแบบบูรณาการว่า

1. ครูจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานของนักเรียนให้ดีให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดที่ชัดเจนกว้างขวางเสียก่อนที่จะพยายามให้เกิดบูรณาการเข้าด้วยกัน

2. ต้องแน่ใจว่าความคิดรวบยอดที่จะนำมาบูรณาการนั้นอยู่ในระดับที่เหมาะกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

3. ต้องสร้างบรรยากาศการเรียนให้นักเรียนสบายใจที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อส่งเสริมให้เกิดบูรณาการ

4. การดำเนินการสอนทุกครั้งนักเรียนต้องรู้จุดมุ่งหมายของการสอนโดยละเอียด

5. ในการเสนอสิ่งใหม่ครูต้องใช้พื้นฐานของนักเรียนให้เป็นประโยชน์

6. ครูต้องเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมที่มีการบูรณาการให้แก่นักเรียน

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 148 - 149) ได้สรุปหลักและสิ่งที่ควรพิจารณาในการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า

177122

1. ผู้เรียนมีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาวิชา เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพ คำนึงถึงการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา

2. หน่วยการเรียนที่ต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมข้ามวันจะดีกว่าหน่วยการเรียนสั้น ๆ ที่เสร็จในเวลาเรียน

3. กิจกรรมการเรียนควรเป็นปัญหาในชีวิตจริง คำนึงถึงความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนเป็นเกณฑ์

4. ในการเรียนการสอนควรใช้กระบวนการกลุ่ม

5. กิจกรรมในการเรียนการสอนใช้กระบวนการประชาธิปไตย

6. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

7. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนในการทำงานให้เป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน

2. <u>เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา</u>

สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ มุ่งส่งเสริมทางด้านการแสวงหาความรู้ ให้รู้จักคิดหาเหตุผล และใช้ดุลพินิจฝึกให้ศึกษาเป็นอิสระ ฝึกทักษะและนิสัย พร้อมทั้งอบรมพฤติกรรมที่พึงปรารถนา (ประดิษฐ์ ฮวบเจริญ 2521 : 292) ดังนั้น ในการเรียนสังคมศึกษาไม่ได้มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในศาสตร์ทางสังคมทุกสาขา เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการเฉพาะสาขาแต่อย่างใด แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตนเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้จึงเป็นลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่เป็นการบูรณาการ หรือผสมผสานกันในทุกสาขาวิชา ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างดีในเรื่องนี้ และเน้นการเรียนการสอนในลักษณะที่ให้เกิดบูรณาการกันจริง ๆ ไม่ใช่ไปสร้างบุคลิกภาพของความเป็นนักปราชญ์ในเฉพาะสาขาวิชา เช่นแต่ก่อน (สมบูรณ์ ชิตพงศ์ 2523 : 7) การสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้มากขึ้น มุ่งให้ผู้เรียนสัมพันธ์กับผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม การสอนและสร้างความสัมพันธ์เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำ ฝึกฝน และแก้ปัญหาร่วมกัน (สุนทร สุนันท์ชัย 2514 : 14) ฉะนั้นเนื้อหาวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษาจึงต้องสอนให้นักเรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์ของสังคม และเน้นการฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะ เพื่อเตรียมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่จะไปอยู่ในสังคมจริง ๆ

การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจึงจำเป็นต้องฝึกทักษะที่จำเป็นให้แก่นักเรียน คือ (ประนอม เดชชัย 2521 : 79 - 81)

1. ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษา เช่น อ่านตีความ อ่านจับใจความ อ่านเพื่อเก็บความคิดรวบยอดในเรื่องให้มาสัมพันธ์กันได้

2. ทักษะในการคิด (Thinking Skill) คือการฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผล รู้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริงหรือความเห็น ซึ่งการฝึกให้มีความคิดแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนเลือกและรู้จักการตัดสินใจ

3. ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) คือการฝึกค้นคว้าแสวงหาข้อมูลจากการอ่าน การฟัง ตลอดจนฝึกการใช้หนังสือคู่มือและสารานุกรม เพื่อสรุปและนำมาเสนอโดยวิธีต่าง ๆ เช่น เขียนรายงาน เสนอรายงานปากเปล่า เป็นต้น

4. ทักษะใช้แผนที่และลูกโลก (Map and Globe Skill) เป็นการฝึกใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้รู้จักอ่านแผนที่และการใช้ลูกโลกเข้าใจถึงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้ง มาตราส่วน ละติจูด ลองติจูด การเข้าใจสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในชีวิตมาก

5. ทักษะการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนเป็นกราฟ (Graphing Skill) เพื่อให้เข้าใจและสามารถอ่านหรือแปลความหมายจากสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบหรือแทนคำอธิบายได้ เช่น รูปภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น

6. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) คือทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น การวางแผนทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

7. ทักษะในการเกิดความรู้ขั้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะที่ลึกซึ้งกว่าการมีความรู้ปกติธรรมดา คือ เกิดทักษะในการคิดแก้ปัญหา ค้นคว้าและคิดสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่สามารถประดิษฐ์สิ่งใหม่อันเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

8. ทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง สะดวกสบาย เช่น การปฏิบัติตนในสังคม มารยาททางสังคม การแต่งกาย การรู้จักค่านิยมในสังคม มีความรอบรู้กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย และความต้องการของสังคม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทางสังคม

เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงนักการศึกษาจึงเปลี่ยนแนวคิดของการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้มากขึ้น นักวิชาการทางสังคมศึกษาพยายามที่จะพัฒนา

วิธีสอนแบบใหม่ ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และค่านิยมที่ถูกต้อง เอ็ดวิน (Edwin. 1967 : 28 - 58) ได้เสนอวิธีการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ไว้ดังนี้

1. การสอนสังคมศึกษาครูอาจจะใช้วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นให้นักเรียนรู้จักคิดโดยผ่านกระบวนการสืบสอบ วิธีการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เหตุผล มีวิจารณญาณ กว่าการสอนแบบเก่าที่เน้นให้นักเรียนท่องจำ ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด เป็นผู้คอยจ้ำจี้จ้ำไชให้ความรู้แก่นักเรียน ส่วนนักเรียนก็เป็นผู้รับความรู้นั้น การเรียนแบบนี้ทำให้นักเรียนเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะความรู้ที่ครูให้นั้นจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ในที่สุดนักเรียนจะกลายเป็นผู้ที่ไม่รู้อะไรเลย เพราะขาดประสบการณ์ในการใช้ความคิด ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่จึงเน้นในเรื่องการใช้ความคิด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของนักเรียนในอนาคต

2. การสอนแบบบรรยายนั้นยังคงจำเป็นที่จะต้องใช้ในการสอนสังคมศึกษาอยู่บ้าง แต่ครูไม่ควรใช้การสอนแบบบรรยายอยู่ตลอดเวลา ควรจะหาวิธีสอนอื่นมาใช้ด้วย การสอนแบบบรรยายนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และเนื้อหามาก ถ้าครูเป็นผู้บรรยายที่ดี แต่จะนำไปใช้กับทุกสภาพห้องเรียนไม่ได้ การนำไปใช้ควรอยู่ในดุลพินิจของครู

3. วิธีสอนอีกประเภทหนึ่งที่นำมาใช้สอนสังคมศึกษาแนวใหม่คือการสอนแบบอภิปราย เรื่องที่จะนำมาอภิปรายกันนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้องในลักษณะที่เป็นข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะข้อเท็จจริงเหล่านั้นนักเรียนสามารถจะหาอ่านได้ด้วยตนเอง ครูอาจจะใช้คำถามให้นักเรียนตอบปากเปล่าเพื่อตรวจสอบดูว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลที่สำคัญบางเรื่องเพียงใด ในขณะที่มีการอภิปรายครูอาจจะบรรยายสั้น ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

4. การสอนโดยวิธีการแก้ปัญหา เป็นวิธีการสอนที่ใช้กันมากในการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ นักเรียนอาจจะเริ่มต้นด้วยการถามปัญหาหรือคำถามที่เขาสงสัยและมีความหมายอย่างแท้จริงในชีวิตของเขา ด้วยแรงกระตุ้นที่อยากจะเรียนรู้จะทำให้เขาเกิดความเข้าใจดีขึ้น จำได้นานและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ไปแล้วได้ง่ายในสถานที่แห่งใหม่ นักเรียนจะรู้จักวิธีคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถสรุปเป็นทฤษฎีได้

สำหรับ วิจิตร สินสิริ (วิจิตร สินสิริ 2517 : 95 - 96) ได้สรุปการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่ไว้ว่า

1. วิชาที่สอน ครูควรตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครอง โดยถือเอาความต้องการของเด็กชายหญิงในปัจจุบันและในอนาคต

2. จุดมุ่งหมาย มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สร้างเจตคติ พัฒนาทักษะและมุ่งให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เน้นปัจจุบันและอนาคตโดยใช้อดีตเป็นประทีปนำทาง ถ่ายทอดวัฒนธรรม

3. วิธีสอนและอุปกรณ์ ครูและนักเรียนจะวางแผนร่วมกัน และใช้หนังสืออ้างอิงประกอบหลาย ๆ เล่ม บวกกับการจัดประสบการณ์อื่น ๆ เช่น ทัศนศึกษา โสตทัศนศึกษา เป็นต้น ถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญ โดยมีครูเป็นมัคคุเทศก์ที่เชี่ยวชาญคอยนำทาง การสอนจะใช้หลาย ๆ วิธี รวมทั้งการอภิปราย รายงาน เรียนแบบสืบสวนสอบสวน

4. การวัดผลมีแบบวัดผลชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมทดสอบทักษะ เจตคติ ให้เด็กมีโอกาสฝึกการตัดสินใจ หรือพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์

สรุปได้ว่าการสอนทุกวิธีจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าในตัวมันเอง และเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อยู่ที่ผู้สอนจะต้องใช้ให้ถูกวิธี ถูกต้องตามจุดประสงค์และเหมาะสมกับเนื้อหานั้น ๆ นอกเหนือจากการสอนแบบสืบสอบหรือสืบสวนสอบสวน การอภิปราย บรรยาย การแก้ปัญหาแล้ว วิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการสอนสังคมศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดยังมีอีก เช่น การสอนความคิดรวบยอดและหลักการ การนำกระบวนการบูรณาการมาใช้ในการเรียนการสอน การสอนแบบหน่วย การสอนแบบสถานการณ์จำลอง แบบบทบาทสมมติ และการสอนเป็นคณะ ฯลฯ

การประเมินผลวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่มุ่งวัดทักษะ เจตคติและความสามารถเชิงพฤติกรรม ไม่ได้วัดความรู้แต่เพียงอย่างเดียว วิธีการวัดทำได้หลายวิธี (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 178) เช่น

1. การสังเกต สังเกตความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับเพื่อน การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ดูดายในการทำงาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบ และความสำเร็จในการทำงาน

2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนผัง ภาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสมุดจดงาน และกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่อง หรือกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยใช้วิธีซักถามเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจ ความสนใจ เจตคติ ความคิดเห็น และการประเมินตนเองในกิจกรรมต่างๆ

4. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่เรียนไปแล้วในระยะหนึ่ง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของนักเรียน

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตน

ความหมายของความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคคล ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

อิงลิชและอิงลิช (English and English. 1958 : 487) ได้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองว่า เป็นลักษณะของการนำตนเอง การควบคุมหรือการบังคับตนเองโดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติ ที่บุคคลสร้างขึ้นสำหรับตนเอง หรือเป็นการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ

วินเซนต์ (Vincent. 1961 : 42 - 43) กล่าวว่า ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวเรื่องส่วนตัวหรือสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งการที่บุคคลนั้นกระทำสิ่งที่ตนไม่อยากกระทำ แต่การกระทำนั้นช่วยให้ความต้องการและสิทธิของผู้อื่นได้รับการตอบสนองหรือกระทำสิ่งใดอันเป็นผลทำให้ผู้นั้นประสบผลสำเร็จในอนาคต

กู๊ด (Good. 1959 : 676) ได้กล่าวว่า วินัยในตนเอง หมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่การบังคับภายนอก หากหมายถึงการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้ หรือยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้

กรุณา กิจขยัน (กรุณา กิจขยัน 2517 : 6) ให้คำนิยามของวินัยแห่งตนไว้ว่า คือความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง แม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น บุคคลอื่น หรือสิ่งเร้าภายในตนเอง เช่น อุปสรรค หรือความปรารถนาก็ตาม ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้

วรรณวิภา ทองงอก (วรรณวิภา ทองงอก 2517 : 9) ได้กล่าวว่า ความมีวินัยในตนเองเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับจากสิ่งแวดล้อมภายนอก รวมทั้งสังคมที่สังกัดอยู่ วินัยเป็นคุณลักษณะของการจัดระบบภายในตนเอง หรือการควบคุมตน แต่ละตนจะพัฒนาไปตามการรับรู้ของตนเอง การควบคุมภายในตนเองสำคัญคว่าความต้องการการมองเห็นและการยอมรับของผู้อื่นที่มีต่อการแสดงออกของเด็ก วินัยในตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน

วิวาห์วัน มูลสถาน (วิวาห์วัน มูลสถาน 2523 : 9) กล่าวว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคลด้วยอำนาจภายในของบุคคลนั้น ๆ เพื่อให้พฤติกรรมของตนเป็นไปตามที่มุ่งหวังและตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม แม้จะมีสิ่งเร้าภายนอก เช่น บุคคลอื่น หรือสิ่งเร้าภายในตนเอง เช่น อุปสรรคหรือความปรารถนาก็ตาม ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรืออารมณ์ของตนที่มุ่งหวังไว้

วิวัฒน์ อัศวาณิชย์ (วิวัฒน์ อัศวาณิชย์ 2523 : 6) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่าเป็นความสามารถที่บุคคลรู้ตัวตลอดเวลา ในการแสดงพฤติกรรมทางด้านความเป็นผู้นำ ความรู้สึกรับผิดชอบ ความอดทน ไม่กังวลใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เกรงใจ โดยปราศจากเหตุผล และมีความเชื่อมั่นในอำนาจภายในตนเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ตนเองต้องการ แต่ไม่ขัดต่อกฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคมทั่วไป รวมไปถึงการปฏิบัติตามระเบียบที่สังคมวางไว้

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (ลัดดาวรรณ ณ ระนอง 2525 : 5) ให้ความหมายความมีวินัยในตนเองไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมโดยเกิดจากการสำนึกตัวขึ้นมาเอง ไม่เฉพาะเกิดจากข้อบังคับภายนอกเท่านั้น แม้จะมีอุปสรรคก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น

สมชาย สิงหพันธุ์ (สมชาย สิงหพันธุ์ 2526 : 9) กล่าวว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยเกิดจากการสำนึกขึ้นมาซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมการอดได้รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต

อำพร กาทอง (อำพร กาทอง 2529 : 7) ให้ความหมายความมีวินัยในตนเองว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ โดยเกิดจากการสำนึกขึ้นมาเอง แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต และจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคม และไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ความมีวินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการและตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม โดยเกิดจากการสำนึกตัวขึ้นมาเอง ไม่เฉพาะจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อบังคับจากภายนอกเท่านั้น แม้จะมีอุปสรรคก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น

<u>คุณลักษณะของผู้ที่มีความมีวินัยในตนเอง</u>

กรุณา กิจชยัน (กรุณา กิจชยัน 2517 : 21) ได้สรุปเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองไว้ว่า บุคคลที่มีวินัยแห่งตนจะมีคุณลักษณะและพฤติกรรมดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. เชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความรู้สึกรับผิดชอบ
4. มีความตั้งใจจริง ใจคอมั่นคง
5. กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ
6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และไม่เกรงใจโดยปราศจากเหตุผล
7. ไม่กังวลใจ
8. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
9. มีความอดทน
10. มีความซื่อสัตย์ จริงใจมีเหตุผล

วิวาห์วัน มูลสถาน (วิวาห์วัน มูลสถาน 2523 : 33) สรุปว่าบุคคลที่มีวินัยในตนเองควรมีลักษณะและพฤติกรรมดังนี้

1. เชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความรู้สึกรับผิดชอบ

3. มีความตั้งใจจริง

4. มีลักษณะความเป็นผู้นำ

5. มีเหตุผล

6. เคารพสิทธิของผู้อื่น

7. ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม

8. มีความอดทน

9. มีความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Control)

10. มีลักษณะมุ่งอนาคต (Future Orientation)

ในการส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีวินัยในตนเองนั้น สุชา จันทร์เอม (สุชา จันทน์เอม 2521 : 191) ได้เสนอแนะวิธีไว้ดังนี้

1. ครูทำงานร่วมกับเด็ก

2. ครูปฏิบัติต่อเด็กเป็นรายบุคคลไป ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

3. ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล

4. ส่งเสริมความเจริญงอกงามทุกด้านของเด็ก

5. โดยการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมให้เด็กเลือกเรียนตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัดโดยธรรมชาติและความต้องการของเด็ก

สำหรับลักษณะการเรียนการสอนที่มุ่งจะปลูกฝังให้นักเรียนมีวินัยในตนเองนั้น กาญจนา หาสิตะพันธุ์ (กาญจนา หาสิตะพันธุ์ 2517 : 203 - 204) ได้เสนอข้อควรปฏิบัติของครูดังต่อไปนี้

1. ครูควรใช้วิธีแนะแนวทางนักเรียน ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าครูเชื่อในคุณค่าของนักเรียน แทนที่จะใช้วิธีการซึ่งเป็นการดูถูกความมั่นใจตัวเอง

2. ครูพิจารณาเหตุการณ์ทีละเหตุการณ์ เมื่อมีการกระทำผิดทางวินัยขึ้นพิจารณาความต้องการและประวัติชีวิตของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดนั้น จะไม่มีการลงโทษเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่กลุ่ม แต่จะให้มีการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำผิดนั้น

3. จัดโรงเรียนและห้องเรียนให้มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความเคารพและเชื่อถือกัน

4. ครูยอมรับเด็กทุกคน ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความสบายใจในลักษณะของตนที่ต่างจากเพื่อนทุกคน

5. ครูช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุผลของมาตรฐานและกฎต่าง ๆ และให้เห็นผลของพฤติกรรมของตน ครูบอกขอบเขตกว้าง ๆ ของพฤติกรรม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อจากนั้นให้เด็กช่วยวางกฎเอง

6. ครูช่วยให้เด็กรู้จักการปกครองตนเอง โดยให้วางโครงการกิจกรรมของตนเอง จัดเครื่องใช้ในชั้น และประดับตกแต่งห้อง เด็กโตขึ้นจะค่อย ๆ รับภาระในการปกครองตนเองให้มากขึ้น

7. ครูศึกษาพฤติกรรมของเด็กตามวิธีวิทยาศาสตร์ หาเหตุผลของพฤติกรรมและวิธีเปลี่ยนพฤติกรรม

8. ครูช่วยเด็กให้เข้าใจต้นตอของพฤติกรรมของตน และของผู้อื่นและหาทางที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้ง

สำหรับสุชา และสุรางค์ จันทน์เอม (สุชา และสุรางค์ จันทน์เอม 2517 : 192) กล่าวถึงบทบาทของครูในการพัฒนานักเรียนให้มีวินัยในตนเองดังนี้ คือ

1. การสร้างความสามัคคี น้ำหนึ่งใจเดียวกันขึ้นในห้องเรียน ให้มีความรู้สึกว่ามีส่วนได้เสียร่วมกันและยอมเสียสละเพื่อหมู่คณะ

2. สร้างความรู้สึกให้เด็กเห็นว่าตนมีความสำคัญต่อหมู่คณะ

3. สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกันเองภายในห้องเรียน

4. สร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

5. พยายามศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปเป็นเครื่องแก้ปัญหาทางวินัย

6. ควรหัดให้เด็กรับผิดชอบในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

7. ไม่ควรใช้การห้ามเป็นเครื่องอบรมทางวินัย ควรใช้วิธียั่วยุให้ทำในสิ่งที่ถูก

8. ให้โอกาสเด็กมีส่วนร่วมในการจัดโรงเรียน

9. ครูต้องเตรียมการสอนและกิจกรรมเป็นอย่างดี โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

10. ระเบียบที่วางไว้ควรเริ่มจากนักเรียน ให้นักเรียนร่วมมือกันวางกฎเกณฑ์

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

งานวิจัยในประเทศ

จันทร์จรัส ตัณฑสุทธิ์ (จันทร์จรัส ตัณฑสุทธิ์ 2528 : 76 - 79) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษา โดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้านความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่มของทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นที ศิริมัย (นที ศิริมัย 2529 : 62 - 63) ได้ศึกษาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนแบบบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดก่อนและหลังการทดลองสอนทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฐิติศักดิ์ ศรีอำไพ (ฐิติศักดิ์ ศรีอำไพ 2529 : 56 - 58) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้หน่วยบูรณาการทางการสอน กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าระดับปานกลางและต่ำ ส่วนความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มทดลองทั้งช่วง 1, 2 และ 3 สัปดาห์หลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มควบคุม มีความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ความคงทนในการเรียนรู้ระหว่างการสอน 2 วิธี หลังการสอน 1, 2 และ 3 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01 และ .01 ตามลำดับ

งานวิจัยในต่างประเทศ

เพส (Phelps. 1978 : 179A) ได้ทำการศึกษาผลของการบูรณาการกิจกรรมการเชื่อมประโยคและวิธีส่งเสริมการอ่านในการอ่านและเขียนของนักเรียนระดับ 8 ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการอ่านและเขียนของนักเรียนระดับ 8 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เทอร์เรล (Terell. 1979 : 74A) ได้ทำการศึกษาบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษในหลักสูตรธุรกิจศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลระดับต่อจากชั้นมัธยมศึกษาผลปรากฏว่า

1. หลังจากการใช้วิธีการบูรณาการเข้าไปแล้วทำให้ไม่มีผลเลย

2. จากองค์ประกอบที่เลือกมาจาก 33 องค์ประกอบดูเหมือนว่าจะมีผลกับวิธีการบูรณาการในบางสถานการณ์

3. ในรายวิชาธุรกิจศึกษามักจะใช้วิธีการบูรณาการที่ไม่ขึ้นอยู่กับวิธีสอนเดียว

4. วิธีการบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษเกิดขึ้นบ่อยมากสำหรับครูในวิทยาลัยชุมชนแต่มากกว่าครูที่อยู่ในวิทยาลัยอาชีวะ

5. การบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษจะไม่ใช้วิธีสอนใดวิธีสอนหนึ่ง

6. ทักษะภาษาอังกฤษแต่ละทักษะนี้จะทำให้เกิดบูรณาการในหลักสูตรธุรกิจศึกษาหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรายวิชาแต่ไม่ได้ทำให้เกิดบูรณาการในรายวิชาธุรกิจทุกรายวิชา

7. ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ทราบผลและรวมทั้งมีผลต่อการที่ทำให้ครูได้มีการเปลี่ยนแปลง

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

งานวิจัยในประเทศ

ภัทรา นิคมานนท์ (ภัทรา นิคมานนท์ 2517 : 48 - 50) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความรู้สึกรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ วรรณวิภา ทองงอก (วรรณวิภา ทองงอก 2517 : 9) กล่าวไว้ว่าวินัยในตนเองเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานและการเรียน เนื่องจากมีความตั้งใจจริง มุ่งมั่นพยายามนั่นเอง

กรุณา กิจขยัน (กรุณา กิจขยัน 2517 : 77 - 79) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบทดสอบคุณธรรมแห่งพลเมืองดี แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน แบบสอบถามความมีวินัยแห่งตน ผลการศึกษาพบว่า คุณธรรมแห่งพลเมืองดี และความเชื่ออำนาจภายนอกตนมีความสัมพันธ์เป็นเส้นตรงในทางบวกกับความมีวินัยแห่งตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิวัฒน์ อัศวาณิชย์ (วิวัฒน์ อัศวาณิชย์ 2523 : 53 - 56) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 856 คน กลุ่มตัวอย่างที่นำมานี้เป็นนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย แบบทดสอบความซื่อสัตย์ แบบทดสอบวินัยในตนเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. วินัยในตนเองและความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เด็กที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกันมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน แต่มีความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูง มีวินัยในตนเองและความซื่อสัตย์สูงกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เด็กที่อยู่ในต่างจังหวัดมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่อยู่ในกรุงเทพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน

ชวลี นาคทัต (ชวลี นาคทัต 2524 : 40 - 44) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยแห่งตนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้เวลาทดลอง 20 คาบ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีวินัยแห่งตนต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางทางสถิติที่ระดับ .05

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (ลัดดาวรรณ ณ ระนอง 2525 : 56) ได้ศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนา ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2524 จำนวน 28 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 14 คน และกลุ่มควบคุม 14 คน กลุ่มทดลองใช้ฝึกกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มควบคุมสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนในกลุ่มทดลองมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมชาย สิงหพันธุ์ (สมชาย สิงหพันธุ์ 2526 : 50) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเอง ในการสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบซินดิเคทกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ วินัยในตนเองของวิธีสอนแบบซินดิเคท กับการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวินัยในตนเองหลังการเรียนแตกต่างกันก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อำพร กาทอง (อำพร กาทอง 2529 : 69) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบซินดิเคท การสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมและการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

เชเวียคอฟและฟริทซ์ (Sheviakov and Fritz. 1955 : 8 - 14) ได้ศึกษาถึงประเภทของวินัยที่ปลูกฝังให้แก่เด็กว่าไม่ควรเป็นวินัยรากฐานของการปฏิบัติตามคำสั่ง และให้ความเห็นต่อไปอีกว่าควรเป็นเรื่องของความเต็มใจ ซึ่งมิใช่การกระทำตามคำสั่ง หรือเพราะการลงโทษนั่นคือการปลูกฝังให้เกิดวินัยในตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความชื่นชอบและรักในอุดมคติหรือยึดมั่นในจุดมุ่งหมายที่ตนสร้างขึ้น

วิกกินส์ (Wiggins. 1971 : 2899) ได้อ้างถึงการศึกษาของโกช์ (Gough) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง พบว่า ผู้มีวินัยในตนเองสูงจะมีความรับผิดชอบมาก มีความวิตกกังวลน้อย มีความอดทน มีเหตุผลของตนเอง มีความยืดหยุ่นในความคิดและมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ และยังพบว่าโดยทั่วไปจะมีสุขภาพสมบูรณ์ดีกว่าผู้ที่ขาดความมีวินัยในตนเอง

ไบร์อันท์ (Bryant. 1977 : 4854 - B) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนที่มีความเชื่อแตกต่างกัน โดยให้ครูบรรยายลักษณะของนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนกับนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนกลุ่มละ 20 คน ครูอธิบายว่านักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะมีวินัยมากกว่าปรับตัวได้ดีกว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความอดทนมากกว่านักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

นอกจากนี้ เจอซิลด์ (Jersild. 1960 : 165) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแรงผลักดันภายในตัวเด็ก พบว่า บิดามารดามีอิทธิพลยิ่งในการสร้างวินัยให้กับเด็ก และบิดามารดาจะต้องไม่ตามใจเด็กจนเกินไป แต่จะต้องไม่เข้มงวดกวดขันจนเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮอฟแมน (Hoffman. 1970 : 286) ซึ่งได้ศึกษาการฝึกวินัย 3 วิธีได้แก่ การให้เหตุผล การปล่อยปละละเลย และการรวบอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาที่ฝึกวินัยเด็กโดยวิธีการให้เหตุผลจะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการฝึกวินัยจากบิดามารดา โดยวิธีการปล่อยปละละเลยและการรวบอำนาจ

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่ามีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าถึงวิธีการต่าง ๆ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา แต่ก็ยังหาข้อสรุปแน่นอนไม่ได้ว่า วิธีสอนแบบใดที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ฉะนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า การสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา วิธีการใดที่จะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากันและด้วยการสอน 2 แบบนี้วิธีการใดที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความมีวินัยในตนเองได้ดีที่สุด

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน

3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความมีวินัยในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 ของโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 500 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 ของโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 100 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน สอนโดยการสอนแบบบูรณาการ

กลุ่มควบคุม จำนวน 50 คน สอนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

1. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากจากจำนวน 10 ห้องเรียน เอามา 2 ห้องเรียน
2. นักเรียน 2 ห้องมารวมกัน แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 50 คน
3. จับฉลากอีกครั้งหนึ่งเพื่อเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้แก่

1. แผนการสอนแบบบูรณาการ
2. แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคม
4. แบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการสอนแบบบูรณาการ

1.1 ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมาย และขอบข่ายของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.2 เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง ได้แก่ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ส.101) เรื่องประเทศของเรา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 หน่วยคือ หน่วยประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และหน่วยประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์) สาเหตุที่เลือกเนื้อหานี้เพราะ

1.2.1 สุโขทัยเป็นอาณาจักรที่สำคัญของไทย การศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย ทำให้นักเรียนได้รู้เรื่องราวของชาติไทยในอดีตในแง่มุมต่าง ๆ และยังเป็นแนวทางให้นักเรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยสมัยต่อมาได้ดีขึ้น

1.2.2 กรุงรัตนโกสินทร์ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง จากการศึกษาประเทศไทยสมัยปัจจุบันนี้จะช่วยให้เข้าใจลักษณะต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในทางแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.3 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหา อาณาจักรสุโขทัยและกรุงรัตนโกสินทร์ ในหัวข้อดังต่อไปนี้

1.3.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

1.3.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1.3.3 ลักษณะการเมืองการปกครอง

1.3.4 ลักษณะสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม

1.4 บูรณาการเนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเข้าด้วยกัน โดยยึดวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาแกน

1.5 ศึกษาเทคนิคการสอนแบบบูรณาการ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.6 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และความคิดรวบยอดของแต่ละหน่วย

1.7 สร้างแผนการสอนแบบบูรณาการ

1.8 นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

1.9 นำแผนการสอนที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 50 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

1.10 รวบรวมข้อบกพร่องต่าง ๆ และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้ทดลองจริง

2. แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผู้วิจัยได้นำแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาที่ได้พิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ครูสังคมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการสอนมาใช้สอนกลุ่มควบคุม

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบจากหนังสือ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา ของ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (สมบูรณ์ ชิตพงศ์ 2523 : 1 - 140) เทคนิคการเขียนข้อสอบของ ชวาล แพรัตกุล (ชวาล แพรัตกุล 2522 : 1 - 407) และหนังสือวิธีสร้างและเขียนข้อสอบของ วิเชียร เกตุสิงห์ (วิเชียร เกตุสิงห์ 2518 : 1 - 61)

3.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาตามเนื้อหาที่นำมาทดลอง เพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ผลจากการวิเคราะห์จัดทำเป็นตารางวิเคราะห์รายวิชา สำหรับเป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าจะต้องวัดพฤติกรรมในเนื้อหาอะไร เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหาที่ใช้ในการทดลองโดยยึดเกณฑ์ตามผลการวิเคราะห์หลักสูตร ข้อสอบที่สร้างขึ้นเป็นแบบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอน จำนวน 100 ข้อ

3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่สร้างขึ้น ไปสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหอวัง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คนที่เคยเรียนบทนี้แล้ว เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

3.5 นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำ หรือข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ไม่ให้คะแนนแล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์หาความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อ โดยใช้หลักการตัดกลุ่ม 27 เปอร์เซ็นต์เป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ หาค่า P_H และ P_L โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ จุง เตห์ ฟาน (Fan. 1952 : 6 - 32) แล้วเลือกเอาข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย .20-.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

3.6 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วไปทดสอบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหอวัง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร KR. - 20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 168)

4. แบบสอบถามเรื่องความมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยดำเนินงานดังนี้

4.1 ศึกษาจากแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนของ กรุณา กิจขยัน (กรุณา กิจขยัน 2517 : 103 - 105)

4.2 จัดทำแบบสอบถาม โดยนำมาปรับปรุงเพิ่มให้เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน จำนวน 40 ข้อ

4.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงขึ้นนี้ นำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัดผลและจิตวิทยา ก่อนนำไปทดลองใช้

4.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหอวัง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม

<u>ลักษณะของแบบสอบถาม</u>

ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสร้างสถานการณ์เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่คนส่วนใหญ่ได้พบเห็นในชีวิตจริง หรืออาจจะมีโอกาสกระทำด้วย แต่เป็นสถานการณ์ที่ไม่รุนแรงเกินไป รวมทั้งช่วยให้ทราบถึงความรู้สึกของบุคคลต่อเรื่องนั้น ๆ เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามอ่านสถานการณ์ในแบบสอบถามแล้ว พิจารณาว่าสถานการณ์นั้นตนเองมีความรู้สึกอย่างไร ซึ่งแบบสอบถามนี้มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ คือ บ่อยที่สุด บ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย โดยให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามทีละข้อแล้วขีดเครื่องหมาย √ ในช่องข้อความที่ตรงกับความรู้สึกเพียงข้อเดียว

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
(0) ฉันตั้งใจว่าจะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้องที่สุดเท่าที่จะทำได้				
(00) ก่อนที่ฉันจะทำอะไร ฉันจะต้องวางแผนในการทำงานนั้น ๆ				

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

แต่ละข้อความกำหนดให้คะแนนเต็มข้อความละ 4 คะแนน ในกรณีที่ข้อความใดมีความหมายเป็นทางบวก (Positive) กำหนดให้คะแนนแต่ละความเห็นดังนี้

บ่อยที่สุด ให้คะแนน 4 คะแนน
บ่อย ให้คะแนน 3 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่เคยเลย ให้คะแนน 1 คะแนน

ส่วนในกรณีข้อความที่มีความหมายทางลบ (Negative) การให้คะแนนดังนี้

บ่อยที่สุด ให้คะแนน 1 คะแนน
บ่อย ให้คะแนน 2 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง ให้คะแนน 3 คะแนน
ไม่เคยเลย ให้คะแนน 4 คะแนน

การทดลองใช้และการวิเคราะห์แบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง ที่ได้สร้างขึ้นจำนวน 40 ข้อ ไปทดลองสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหอวัง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำคำตอบมาตรวจให้คะแนน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ตามหลักการตัดกลุ่ม 25 เปอร์เซนต์ เป็นกลุ่มมีวินัยในตนเองสูง และกลุ่มมีวินัยในตนเองต่ำ โดยใช้ค่าอัตราส่วนวิกฤต (t - test) ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยแต่ละข้อทั้งสองกลุ่ม เลือกเฉพาะข้อที่มีค่าที (t - test) ที่ทดสอบและมีนัยสำคัญ .05 ไว้เป็นแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงตามเกณฑ์ที่ต้องการ

2. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 171)

<u>แบบแผนการทดลอง</u>

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบสุ่มกลุ่ม - สอบก่อน - สอบหลัง (Randomized Control-Group Pretest - Posttest Design) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 216)

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T_1	X	T_2
CR	T_1	-	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

X แทน การจัดกระทำ (Treatment)

R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)

E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)

C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)

T_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

T_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

วิธีดำเนินการทดลอง

หลังจากที่ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนการเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง

2. ทำการสอนกลุ่มทดลองโดยการสอนแบบบูรณาการ ส่วนกลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบทั้งสองกลุ่มอีกครั้งโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความมีวินัยในตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ t - test ในรูปของ Difference Score

2. เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ก่อนและหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วย t - test แบบ Dependent Group

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 หาค่าคะแนนเฉลี่ย

1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน

2. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คำนวณจากสูตร KR - 20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 168)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1}\left\{1 - \frac{\Sigma pq}{S_t^2}\right\}$$

เมื่อ n คือ จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

p คือ สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ $\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$

q คือ สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือคือ 1 - p

S_t^2 คือ ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง คำนวณโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n-1}\left\{1 - \frac{\Sigma S_i^2}{S_t^2}\right\}$$

เมื่อ α คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n คือ จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 คือ ค่าความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 คือ ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3. การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง โดยวิธีการแจกแจงที (t - distribution) คำนวณจากสูตรของ เอ็ดวาร์ด (Edward) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

$\bar{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง

$\bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ

S_H^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง

S_L^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ

n_H แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง

n_L แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความมีวินัยในตนเอง คำนวณโดยใช้ t - test ในรูปของ Difference Score คำนวณจากสูตร (Edward. 1954: 256)

$$t = \frac{\bar{X}_{D_1} - \bar{X}_{D_2}}{\sqrt{\frac{S_{D_1}^2}{N_1} + \frac{S_{D_2}^2}{N_2}}} \qquad df = \frac{\left[\frac{S_1^2}{N_1} + \frac{S_2^2}{N_2}\right]^2}{\frac{\left[\frac{S_1^2}{N_1}\right]^2}{N_1 - 1} + \frac{\left[\frac{S_2^2}{N_2}\right]^2}{N_2 - 1}}$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distribution

$\bar{X}_{D_1}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลอง

$\bar{X}_{D_2}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มควบคุม

$S_{D_1}^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลอง

$S^2_{D_2}$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มควบคุม

N_1 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง

N_2 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม

5. เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ก่อนการทดลอง และหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม คำนวณจากสูตร t - test แบบ Dependent Group (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 87)

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N\Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{N - 1}}}$$

$$df = N - 1$$

เมื่อ D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่

N แทน จำนวนคู่

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการอ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลดังนี้

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\bar{X}_{T_1}$ แทน คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง

$\bar{X}_{T_2}$ แทน คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง

$\bar{X}_D$ แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง

S_D^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง

t แทน ค่าอัตราส่วนวิกฤตใน t - distribution

df แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ

** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำตามลำดับดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
2. เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
3. เปรียบเทียบพัฒนาการความมีวินัยในตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนการเรียนและหลังการเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละจุดมุ่งหมายดังนี้

1. จุดมุ่งหมายข้อที่ 1 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาหลังการทดลองของกลุ่มการสอนแบบบูรณาการกับกลุ่มการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
การสอนแบบบูรณาการ	50	38.48	49.10	10.62	13.09	4.25^{**}
การสอนตามคู่มือครู	50	36.42	43.86	7.44	14.95	

$^{**}t_{(\alpha\ .01)}(df = 98) = 2.36$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาหลังการทดลองของกลุ่มการสอนแบบบูรณาการกับกลุ่มการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

2. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 2 ที่ว่าเพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนกลุ่มการสอนแบบบูรณาการกับกลุ่มการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
การสอนแบบบูรณาการ	50	96.74	98.14	6.40	48.86	1.42
การสอนตามคู่มือครู	50	87.14	91.44	4.30	60.95	

$$t_{(\alpha\ .05)(df = 98)} = 1.98$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 3 พบว่า ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนหลังการทดลองของกลุ่มการสอนแบบบูรณาการกับกลุ่มการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

3. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 3 ที่ว่า เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความมีวินัยในตนเองระหว่างก่อนการเรียนกับหลังการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบบูรณาการและนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีวินัยในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงความมีวินัยในตนเอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มการสอนแบบบูรณาการกับกลุ่มการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
การสอนแบบบูรณาการ	50	96.74	98.14	6.40	48.86	6.47^{**}
การสอนตามคู่มือครู	50	87.14	91.44	4.30	60.95	3.90^{**}

$^{**}t_{(\alpha\ .01)}\ (df = 49) = 2.39$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 3 พบว่า ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนกลุ่มการสอนแบบบูรณาการและกลุ่มการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ปรากฏผลดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงความมีวินัยในตนเองระหว่างก่อนการเรียนกับหลังการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบบูรณาการและนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความมีวินัยในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 500 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 50 คน และกลุ่มควบคุม 50 คน ได้มาโดยการเลือกสุ่มจากห้องเรียนทั้งหมด 10 ห้องเรียน จำนวน 500 คน จับฉลากมาจำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียน 100 คน แล้วสุ่มนักเรียนโดยการจับฉลากแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คน จากนั้นจับฉลากเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอีกครั้งหนึ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 แผนการสอนแบบบูรณาการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเนื้อหาวิชาประเทศของเรา (ส.101) โดยแบ่งออกเป็น 2 หน่วยคือ หน่วยประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และหน่วยประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์)

2.2 แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หน่วยประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และหน่วยประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก มีค่าความเชื่อมั่น .77 มีค่าความยากง่าย (P) ระหว่าง .25 - .78 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .21 - .70

2.4 แบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนของ กรุณา กิจขยัน (กรุณา กิจขยัน 2517 : 103 - 105) จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .82 และค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 2.35 - 8.50

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทำการทดสอบก่อนการเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และหน่วยประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์) และแบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง

3.2 ดำเนินการทดลองโดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนโดยใช้การสอนแบบบูรณาการ และให้นักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองสอนทั้งสองกลุ่ม ใช้เวลาในการทดลองเท่ากันคือ 18 คาบ คาบละ 50 นาที

3.3 ทำการทดสอบหลังการทดลองสอนกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยเรื่องประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์) และแบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง ชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลองสอน

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t - test ในรูปของ Difference Score

2. เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการสอบถามก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ t - test ในรูปของ Difference Score

3. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงความมีวินัยในตนเองก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วย t - test แบบ Dependent Group

สรุปผลการค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความมีวินัยในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการทดลองหน่วยเรื่องประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์) ผลการทดลองอภิปรายได้ดังนี้

1. จากสมมติฐานข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จันทร์จรัส ตัณฑสุทธิ์ (จันทร์จรัส ตัณฑสุทธิ์ 2528 : 77) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครู ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบบูรณาการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู และกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังกล่าวน่าจะเป็นผลมาจาก

1.1 การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่มีการดำเนินการสอนไปตามขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียนด้วยปัญหาต่าง ๆ แล้ว ในขั้นปฏิบัติการนักเรียนได้ช่วยกันวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมายและพิจารณาว่าจะศึกษาเรื่องใดก่อนแล้ว จากนั้นจึงดำเนินการตามแผนการที่วางไว้ โดยเน้นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสาร ตำรา อุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ขั้นกิจกรรมสรุปนักเรียนจะเสนอผลงานของตน โดยครูคอยเชื่อมโยงบูรณาการผลงานของนักเรียนให้เห็น จึงทำให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของเรื่องราวและสามารถเชื่อมโยงผลงานของคนอื่น ๆ ให้เข้ากับผลงานของตนเองในเวลาต่อมาได้ วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้แก่กันและกันนี้ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ด้านเนื้อหาและฝึกทักษะความสามารถในการแสดงออกด้วย จึงทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังที่ ผกา สัตยธรรม (ผกา สัตยธรรม 2524 : 171) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่นำเอาวิชาต่าง ๆ เข้าผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน ทำให้ผู้เรียนมีข้อมูลศึกษาได้หลายแง่หลายมุม รู้จักคิดได้อย่างกว้างขวาง นักเรียนจะเกิดความสนุกสนานเพราะได้เรียนรู้ในหลาย ๆ ด้าน ได้ฝึกความคิดเชื่อมโยงทำให้ไม่ลืมง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการจริง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติศักดิ์ ศรีอำไพ (ฐิติศักดิ์ ศรีอำไพ 2529 : 56) พบว่า ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้หน่วยบูรณาการทางการสอนสูงกว่าการเรียนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา

1.2 กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเน้นให้นักเรียนได้คิด ค้นคว้าและปฏิบัติด้วยตนเอง มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมายและดำเนินการแก้ปัญหาที่ตนสนใจและมีความถนัด ครูเป็นเพียงผู้ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเท่านั้น การที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเช่นนี้ ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจได้ดีกว่าการฟังจากครูผู้สอนแต่เพียงผู้เดียว จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังแนวคิดของปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ 2525 : 81 - 84) ที่ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกและแก้ปัญหาในสิ่งที่ตนสนใจ โดยลงมือกระทำมากกว่าฟังจากการบอกเล่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นที่เด็กเป็นศูนย์กลางโดยมีครูคอยช่วยชี้แนะและกระตุ้น

จะเห็นได้ว่าการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางมีส่วนร่วมในกิจกรรม วางแผนการเรียนและลงมือกระทำจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้สูงกว่าการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลาง

1.3 เนื้อหาที่นำมาทดลองคือ หน่วยเรื่องประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) และหน่วยประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์) เป็นเนื้อหาที่ทำให้นักเรียนได้รู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาในอดีตในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้นักเรียนได้เข้าใจและสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้เข้ากับเหตุการณ์ในสมัยต่อมาได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่คล้ายคลึงกันได้อย่างเหมาะสม ดังที่ จำรัส น้อยแสงศรี (จำรัส น้อยแสงศรี 2523 : 37) กล่าวว่า การจัดเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรบูรณาการควรเริ่มต้นเรียนเรื่องราวจากอดีตไปหาปัจจุบัน เพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและมองเห็นพัฒนาการต่าง ๆ ได้ดี และเป็นการง่ายสำหรับเด็กในการเรียนรู้ มากกว่าที่จะเริ่มต้นจากปัจจุบันไปหาอดีต และ สันต์ ธรรมบำรุง (สันต์ ธรรมบำรุง 2525 : 39) กล่าวว่า การจัดเนื้อหาบูรณาการเข้าด้วยกันเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่อเนื่องมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต ต่อพัฒนาการและผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนความรู้ที่เรียนไปแล้วจะถูกนำมาสัมพันธ์กับความรู้ที่จะเรียนใหม่ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

2. จากสมมติฐานข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโดยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ผลงานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำพร กาทอง (อำพร กาทอง 2529 : 69) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการสอนแบบซินดิเคท สอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมและการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งพบว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนทั้งสามแบบมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากผลงานวิจัยของ ชวลี นาคทัต (ชวลี นาคทัต 2524 : 40) ที่ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรมและความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอน

แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครูมีความมีวินัยแห่งตนแตกต่างกันโดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีวินัยแห่งตนสูงกว่ากลุ่มควบคุม และยังแตกต่างจากผลงานวิจัยของ สมชาย สิงหพันธุ์ (สมชาย สิงหพันธุ์ 2526 : 50) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบชินดิเคทกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการสอนแบบชินดิเคทกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันโดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีวินัยในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยปรากฏออกมาดังกล่าวน่าจะเป็นผลมาจาก

2.1 ระยะเวลาในการทดลองจำนวน 18 คาบ คาบละ 50 นาที ซึ่งเป็นเวลาที่ค่อนข้างน้อยสำหรับการปลูกฝังความมีวินัยในตนเอง เพราะการจะเสริมสร้างลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นต้องใช้เวลานานและเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการใช้ระยะเวลาในการทดลองน้อยไปอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การทดลองไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ดังที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2527 : 64) กล่าวว่า การวางพื้นฐานการมีวินัยแห่งตนนั้นต้องเริ่มในวัยเด็ก และการปลูกฝังวินัยนั้นขึ้นอยู่กับระดับอายุของเด็ก และบุคคลที่เด็กจะเอาเป็นแบบอย่าง และ เจอร์ซิลด์ (Jersild. 1968 : 165) กล่าวว่า การสร้างวินัยให้แก่เด็ก เป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป ต้องมีการแนะนำ อบรมสั่งสอนจากบุคคลอื่นตั้งแต่เยาว์วัย

2.2 สภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังความมีวินัยในตนเอง ดังที่ เมาเรอร์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2523 : 6 - 9 อ้างอิงมาจาก Mowrer) กล่าวว่า นักทฤษฎีจิตวิทยาเชื่อว่าการเกิดวินัยแห่งตนในบุคคลแต่ละคนนั้นจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูของแม่หรือผู้เลี้ยงดู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนารี เตชะโชควิวัฒน์ (สุนารี เตชะโชควิวัฒน์ 2527 : 118) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และความภูมิใจในตนเอง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีความมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน

และยังได้สรุปว่าวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจมีหรือไม่มีผลต่อกันก็ได้ เพราะความมีวินัยในตนเองขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังของบิดามารดาเป็นสำคัญ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของเด็ก และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เอื้ออำนวย และสอดคล้องกับผลงานของ เซียรส์ แมคโคบี้ และ เลอวิน (Sears, Maccoby and Lewin. 1957 : 1 - 4) ที่ว่าการอบรมเลี้ยงดูหรือการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีต่อเด็กนั้นจะมีผลต่อบุคลิกภาพ ทัศนคติ และพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างใช้เหตุผลนั้นจะสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองแก่ผู้อื่นและสังคมได้ มีความรับผิดชอบในตนเอง และที่สำคัญจะสามารถบังคับตนเองได้ และมีวินัยในตนเองสูง

2.3 จากการสังเกตพฤติกรรมในขณะทำการเรียนการสอนพบว่า นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จะแสดงพฤติกรรมมีวินัยเมื่อได้รับรางวัล (แรงเสริมทั้งทางบวกและลบ) ซึ่งเป็นการควบคุมจากภายนอก ดังที่ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (นวลศิริ เปาโรหิตย์ 2515 : 155) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของวินัยทั้งหลายนั้นมิใช่การควบคุมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้ใหญ่ต้องการ ความมุ่งหมายที่แท้จริงของวินัยก็คือ เพื่อให้เด็กเกิดความต้องการที่จะทำสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยตนเองมิใช่จากสิ่งแวดล้อมหรือการบังคับจากบุคคลใกล้เคียง วินัยที่ดีเป็นลักษณะที่เกิดจากแรงผลักดันภายในตัวเด็กเอง เชเวียคอฟและฟริทซ์ (Sheviakov and Fritz. 1955 : 8 - 14) กล่าวว่า การบังคับหรือการลงโทษจะช่วยปลูกฝังความมีวินัยในตนเองได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แบบของวินัยที่ได้ผลและมั่นคงจะต้องเป็นวินัยในตนเองที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความยึดมั่นในอุดมคติที่บุคคลสร้างขึ้นไม่ใช่การปฏิบัติตามคำสั่ง

3. จากสมมติฐานข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (ลัดดาวรรณ ณ ระนอง 2525 : 56) ที่ได้ศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น

ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังกล่าวน่าจะเป็นผลมาจาก

3.1 กลุ่มทดลอง ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชาด้วยตนเอง ให้นักเรียนได้มีอิสระในการคิด ค้นคว้า และปฏิบัติเอง ตั้งแต่การวางแผนตั้งจุดมุ่งหมาย ดำเนินการ และแก้ปัญหา ส่วนครูเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำเท่านั้น การเรียนจะบังเกิดผลดีได้นักเรียนจะต้องตั้งใจมีความรับผิดชอบ และควบคุมตนเองได้ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วินัยในตนเองของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ดังที่ วินเซนต์ (Vincent. 1961 : 42 - 43) กล่าวว่า บุคคลจะมีวินัยในตนเองนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่รู้จักบังคับใจตนเอง ปฏิบัติตามระเบียบที่ตนมีหน้าที่อยู่ โดยไม่มีใครบังคับ ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจตั้งใจ รู้จักควบคุมตนเองให้เป็นไปตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุลีพร นิมิตรกุล (ศุลีพร นิมิตรกุล 2521 : 63) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะและการทำงานด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานจะก่อให้เกิดความมีวินัยในตนเอง

3.2 กลุ่มควบคุม ครูสอนด้วยการซักถามปัญหาให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น มีการอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน มีการสรุปร่วมกัน นอกจากนี้ครูยังช่วยกระตุ้นและให้กำลังใจเพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก และยอมรับฟังความคิดเห็น ทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนไม่เคร่งเครียดจนเกินไป ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความมีวินัยในตนเองของกลุ่มควบคุมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ดังที่ มัสเสน (Mussen. 1957 : 335) กล่าวว่า การสร้างความมีวินัยให้เกิดแก่นักเรียนนั้นจะต้องสร้างโดยอาศัยความรัก การใช้เหตุผลควบคู่กัน ครูกับนักเรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งต้องเป็นปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดอยส์ (Doyle. 1961 : 301) พบว่า ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมให้ทำงานหรือได้รับการศึกษาให้เป็นไปตามกำลังความสามารถและยอมรับข้อบกพร่องของตน ให้เด็กมีมิใจในความสำเร็จแล้วเด็กจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เกิดการขัดแย้งในตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความมีวินัยแห่งตนขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่เน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักการแก้ปัญหา รู้จักแสวงหาข้อมูลเพื่อนำมาอภิปรายและรายงานให้กลุ่มอื่นทราบ จึงทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ทุกด้าน ไม่จำเพาะแต่ความรู้เท่านั้น ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย จึงเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพ และจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการสอนแบบบูรณาการให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการควรนำกระบวนการกลุ่มมาใช้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน และการวิจัยครั้งนี้พบว่าระยะแรกนักเรียนยังปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มไม่ถูกต้อง ไม่รู้บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตน แม้ว่าผู้วิจัยได้กำหนดหน้าที่ไว้ในใบกำหนดงานให้แล้วก็ตาม ดังนั้นครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานกลุ่มที่ถูกต้องก่อน ให้รู้จักแบ่งหน้าที่กันทำ จะทำให้กิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดี และรวดเร็วทันตามเวลาที่กำหนด

1.3 บรรยากาศในการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อม ตัวผู้สอนมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมาก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดชั้นเรียนในห้องโสตทัศนอุปกรณ์ เพราะเป็นห้องที่กว้างและมีอุปกรณ์ครบ นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างอิสระ ดังนั้นก่อนการสอนครูควรเตรียมแผนการสอน อุปกรณ์ สถานที่แหล่งข้อมูลให้พร้อม จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

1.4 เนื้อหาวิชาที่นำมาทดลอง ควรจัดให้เป็นหน่วยย่อย มีการบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกัน โดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน และผสมผสานวิชาอื่น ๆ ที่เหมาะสม

1.5 ควรใช้เวลาในการทำกิจกรรมแต่ละหน่วยข้ามวันจะดีกว่าที่จะให้เสร็จในเวลาเรียนทีเดียว เพราะนักเรียนจะได้ศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลได้หลายแง่หลายมุม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการสอนแบบบูรณาการไปทดลองอีกกับนักเรียนในระดับชั้นและเนื้อหาอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบว่าการสอนแบบบูรณาการเหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นใด และเนื้อหาวิชาใดมากที่สุด

2.2 ควรนำการสอนแบบบูรณาการไปเปรียบเทียบกับการสอนแบบอื่น ๆ อีกเช่น เทคนิคการพยากรณ์ สถานการณ์จำลอง ซินดิเคท เพื่อศึกษาว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษากับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนเพื่อดูว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีผลทำให้เกิดความมีวินัยในตนเองสูงด้วยหรือไม่

2.4 ควรศึกษาตัวแปรด้านอื่น ๆ โดยใช้การสอนแบบบูรณาการ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรับผิดชอบ เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรุณา กิจขยัน ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 112 หน้า อัดสำเนา

กาญจนา หาสิตะพันธุ์ "การควบคุมตนเอง" ชุมทางวิชาการ 198 - 208 หน้า กรมสามัญศึกษา โรงพิมพ์คุรุสภา 2517

กาญจนา คุณารักษ์ "การสอนแบบบูรณาการ" ประชาศึกษา 2 : 18 - 23 กันยายน 2522

จรูญ คูณมี "ความล้มเหลวของครูสังคมศึกษา" มิตรครู 2 : 10 - 11 ปักษ์แรก กุมภาพันธ์ 2521

จันทร์จรัส ตัณฑสุทธิ์ การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครู ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528, 168 หน้า อัดสำเนา

จำรัส น้อยแสงศรี วิธีสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523 : 210 หน้า

ชม ภูมิภาค "บูรณาการของประสบการณ์ทางการศึกษา" ศึกษาศาสตร์ 1 : 97 - 108 มิถุนายน - ธันวาคม 2520

ชวาล แพรัตกุล เทคนิคการวัดผล วัฒนาพานิช 2522, 434 หน้า

ชวลี นาคทัต อิทธิพลกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรมและความมีวินัยแห่งตน ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 189 หน้า อัดสำเนา

ดวงเดือน พันธุมนาวิน จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 21 หน้า

ฐิติศักดิ์ ศรีอำไพ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้หน่วยบูรณาการทางการสอนกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 116 หน้า อัดสำเนา

นที ศิริมัย การศึกษาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนแบบบูรณาการ ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 143 หน้า อัดสำเนา

นิ่มนวล ทศวัฒน์ การสอนสังคมศึกษาโดยวิธีสอบสวนสืบสวน โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2522, 239 หน้า

นวลศิริ เปาโรหิตย์และคนอื่น ๆ จิตวิทยาพัฒนาการ คุรุสภา 2515, 288 หน้า

บันลือ พฤกษะวัน แนวสอนสำเร็จรูปคู่มือครู ป.6 ไทยวัฒนาพานิช 2527, 419 หน้า

_____ หลักสูตรกับบูรณาการทางการสอน ไทยวัฒนาพานิช 2524, 192 หน้า

ประดิษฐ์ ฮวบเจริญ และคนอื่น ๆ วิชาเอกสังคมศึกษา อักษรบัณฑิต 2521, 265 หน้า

ประนอม เดชชัย แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา ม.ป.ท., 2521, 146 หน้า

เปลื้อง ณ นคร "บูรณาการคืออะไร" วิทยาสาร 10 : 25 พฤษภาคม 2521

ผกา สัตยธรรม "บูรณาการเพื่อการสอน-และชีวิต" มิตรครู 24 : 45 - 54 ธันวาคม 2523

_____ เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 198 หน้า

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 152 หน้า

ภัทรา นิคมานนท์ ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 168 หน้า อัดสำเนา

มานิตย์ แก้วปู ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนานักเรียนระดับมัธยมศึกษาในด้านความมีวินัยในตนเอง วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526, 140 หน้า อัดสำเนา

มาโนช ตัณชวนิชย์ "ปัญหาการถ่ายทอดจริยธรรมกับอนาคตของชาติ" คุรุปริทัศน์ 9 : 41 - 48 กันยายน 2525

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง การศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 109 หน้า อัดสำเนา

ลาวัณย์ ถนองจันทร์ การบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2522, 22 หน้า อัดสำเนา

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา บริษัทศึกษาพรจำกัด 2528, 314 หน้า

วิวัฒน์ อัศวาณิชย์ ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย กรุงเทพฯ ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 68 หน้า อัดสำเนา

วรรณวิภา ทองงอก ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่ออาชีพครู วินัยในตนเอง ผลสัมฤทธิ์และการสอนของนิสิตฝึกสอน มศว. พิษณุโลก ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 71 หน้า อัดสำเนา

วิจิตร สินสิริ "ตัวอย่างเรื่องนวกรรมการสอน การวัดผล และอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา" นวกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา สุนทรการพิมพ์ 2517, 116 หน้า

วิเชียร เกตุสิงห์ คู่มือการสร้างและวิเคราะห์ข้อสอบ โอเดียนการพิมพ์ 2518, 164 หน้า

วิวาห์วัน มูลสถาน ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู และความมีวินัยในตนเอง ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 105 หน้า อัดสำเนา

ศึกษาธิการ, กระทรวง คู่มือครูวิชาสังคมศึกษาสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จงเจริญการพิมพ์ 2521, 20 หน้า

_____ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2525, 275 หน้า

_____ หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ประเทศของเรา โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2523, 121 หน้า

ศุลีพร นิมิตรกุล เปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นประถมปีที่ 4 เรื่อง โรคติดต่อโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการเรียนการสอนแบบปกติ ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 329 หน้า อัดสำเนา

สมชาย สิงหพันธุ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบซินดิเคท กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 54 หน้า อัดสำเนา

สมบูรณ์ ชิตพงศ์ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 140 หน้า

สมพงษ์ พละสูรย์ "บูรณาการ อะไรกันแน่" วิทยาสาร 7 : 18 - 21 เมษายน 2521

สันต์ ธรรมบำรุง การสอนสังคมศึกษา บพิธการพิมพ์ 2523, 209 หน้า

_____ หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร นรสิงห์ 2525, 270 หน้า

สาโรช บัวศรี หนังสือความรู้สำหรับครู เรื่อง บูรณาการ รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร 2521, 16 หน้า

สุนทร สุนันท์ชัย เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา โรงพิมพ์สหบัณฑิต 2514, 345 หน้า

สุมิตร คุณานุกร หลักสูตรและการสอน ชวนการพิมพ์ 2518, 259 หน้า

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม หลักการศึกษา จิตวิทยา หลักการสอน แพร่พิทยา 2517, 200 หน้า

_____ จิตวิทยาในห้องเรียน พีระพัทธนา 2521, 186 หน้า

สุนารี เตชะโชควิวัฒน์ ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 117 หน้า อัดสำเนา

สุนิสา เป้งย้อง แนวโน้มหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน 10 ปีข้างหน้า วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2527, 286 หน้า อัดสำเนา

สัมพันธ์ ทองสมัคร "นโยบายการสร้างวินัย" มิตรครู 2 : 10 - 13 มกราคม 2527

เสริมศรี ไชยศรี และคนอื่น ๆ รายงานการวิจัยเรื่องบูรณาการในหลักสูตร : ลักษณะของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและปัญหาการจัดในเขตการศึกษา 8 2526, 136 หน้า

หทัย ต้นหยง การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก วิทยาเขตภาคเหนือ 2525, 606 หน้า

อำพร กาทอง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบซินดิเคท การสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรม และการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 257 หน้า อัดสำเนา

Ausubel, David P. Ego Development and the Personality. 3 rd.ed., New York, Grune & Stration, Inc., 1965. 564 p.

Bryant, Brenda Kay. "Student - Teacher Relationships as Related to Internal - External Locus of Control." Dissertation Abstracts International. 32 (8) : 4854 - B, February, 1972.

Doyle, Marion Wade. "Citizenship Begins in the Home," The Journal of Association for Children Education International. 37(8) : 361, April, 1961.

Edward, Allen L. statistical Methods for the Behavioral Science. New York, Rinehart and Co.Inc., 1954. 542 p.

Edwin Fenton. The New Social Studies. New York, Holt Rinehart and Winston, 1967. 144 p.

English, H.B. and English A.C. A Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychoanalytical Terms. Longman Green and Co ; 1958. 594 p.

Fan, Chung-Teh. Item Analysis Table. New Jersey, Education Testing Service, Princeton, 1952. 32 p.

Good, Carter V. Dictionary of Education. New York, McGraw - Hill Book Company, Inc., 1956. 676 p.

_____ Dictionary of Education. New York, McGraw - Hill Book Company, 1959. 676 p.

_____ Dictionary of Education. 3d.ed., New York, McGraw - Hill Book Company, 1973. 567 p.

Hoffman, Martin L. Moral Development in Carmichael Manual of Child Psychology. New York, John Willey and Sons, Inc., 1970.598 p.

Jersild, Arther T. Child Psychology. 6th ed., New York, Prentice - Hall 1968. 610 p.

_____ Child Psychology. 7th ed., New York, Englewood Cliffs, Prentice - Hall, Inc., 1975. 588 p.

Lardizabal , Amparo S. and others. Methods and Principles of Teaching. Quezon City, Alemar-Phoenix, 1970. 352 p.

Lindsmith, A.R. and A.D. Strauss. Social Psychology. New York, The Dryden Press Inc., 1957. 703 p.

Michaelis, John U. Social Studies for Children in Democracy. New York : Prentice - Hall, 1960. 388 p.

Mussen, Paul H., and John Janeway Conger. Child Development and Personality. New York, Harper and Row, 1969. 795 p.

Phelps. "The Effects of Integrating Sentence - Combining Activities and Guiled Reading Procedures on the Reading and Writing Performance of Eighth - Grade Students." Dissertation Abstracts International. 40(1) : 179 - A, July. 1979.

Sears, R.R., E.E. Maccoby and H. Levin. Pattern of Child Rearing. Evanston, Illinois, Row Peterson, 1957. 549 p.

Sheviakov, G.V. and R. Fritz. Discipline for today's Children and Youth. Washington, D.C. National Association, 1955. 64 p.

Terrell. "A Study of the Integration of English Skills into the Business - Education Curriculum of Public Post - Secondary Schools." Dissertation Abstracts International. 40(1) : 74 - A, July, 1979.

Thomas Hopkins. Integration, It Meaning and Application. New York : Appleton - Century Company, Inc; 1937. 315 p.

Vincent, Elizabeth Lee. Human Psychological Development. The Ronald Press Company, New York, 1961. 522 p.

Wiggins, Terry S. and others. The Psychology of Personality Reading. Adderson-Wesley, 1971. 705 p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
2. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง
3. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
4. คะแนนความมีวินัยในตนเอง

ตาราง 5 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.101) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	p	r	Δ	ข้อที่	p	r	Δ	ข้อที่	p	r	Δ
1	.25	.43	15.6	21	.35	.29	14.6	41	.49	.69	13.1
2	.78	.30	9.9	22	.31	.21	15.0	42	.70	.46	10.9
3	.76	.34	10.2	23	.63	.31	11.7	43	.73	.40	10.6
4	.61	.35	11.9	24	.76	.62	10.2	44	.78	.30	9.9
5	.36	.31	14.4	25	.74	.64	10.4	45	.76	.62	10.2
6	.69	.39	11.0	26	.46	.27	13.4	46	.63	.31	11.7
7	.68	.22	11.2	27	.78	.30	9.9	47	.68	.41	11.2
8	.30	.38	15.1	28	.65	.63	11.4	48	.41	.57	14.0
9	.69	.70	11.0	29	.33	.25	14.8	49	.44	.31	13.6
10	.77	.60	10.0	30	.63	.47	11.7	50	.55	.23	12.5
11	.34	.32	14.7	31	.23	.35	16.0	51	.56	.52	12.4
12	.79	.42	9.8	32	.31	.21	15.0	52	.34	.55	14.6
13	.65	.21	11.5	33	.45	.34	13.5	53	.49	.33	13.1
14	.43	.60	13.7	34	.54	.40	12.6	54	.49	.33	13.1
15	.47	.29	13.3	35	.73	.32	10.6	55	.53	.26	12.7
16	.76	.62	10.2	36	.67	.33	11.3	56	.77	.60	10.0
17	.51	.52	12.9	37	.80	.38	9.6	57	.67	.33	11.3
18	.54	.62	12.6	38	.72	.53	10.6	58	.67	.60	11.2
19	.52	.45	12.8	39	.76	.25	10.2	59	.74	.51	10.4
20	.63	.25	11.7	40	.28	.57	15.3	60	.70	.46	10.9

ตาราง 6 ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2	
1	3.64	.24	2.80	.33	5.60
2	3.24	.19	2.92	.24	2.46
3	2.92	.33	2.36	.57	2.95
4	2.88	.78	1.92	.49	4.17
5	3.80	.42	2.96	.46	4.42
6	3.84	.22	2.72	.96	5.09
7	3.56	.42	2.64	.99	3.83
8	3.04	.54	2.24	.77	3.48
9	3.08	1.08	2.40	.83	2.43
10	3.48	.34	2.56	.59	4.84
11	2.96	.71	2.04	.62	4.00
12	3.80	.17	3.08	.74	3.79
13	3.56	.42	3.08	.24	3.00
14	3.32	.23	2.48	.04	8.40
15	3.28	.38	2.72	.38	3.29
16	3.04	.46	2.04	.21	6.25
17	3.56	.34	2.20	.33	8.50
18	3.12	.78	2.28	.63	3.50
19	3.36	.57	1.96	.62	6.36
20	3.64	.24	2.52	.68	5.89
21	3.56	.26	2.28	.54	7.11

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2	
22	3.00	.83	1.64	.67	5.67
23	3.92	.08	2.44	1.92	5.28
24	3.12	.53	2.36	.49	3.80
25	3.44	.51	2.40	.42	5.47
26	3.80	.17	2.88	.44	5.75
27	3.72	.21	3.08	.16	5.33
28	2.76	.61	2.08	.41	3.40
29	3.12	.94	2.20	1.00	3.29
30	3.68	.31	3.28	.38	2.35

ตาราง 7 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
1	29	41	12	42	47	5
2	33	51	18	28	38	10
3	45	52	7	38	44	6
4	33	52	19	43	48	5
5	41	50	9	36	45	9
6	41	52	11	29	44	15
7	35	48	13	34	45	11
8	43	50	7	35	40	5
9	31	50	19	38	39	1
10	49	55	6	38	46	8
11	50	57	7	38	47	9
12	43	53	10	39	49	10
13	36	49	13	42	54	12
14	36	46	10	32	46	14
15	40	48	8	35	45	10
16	36	49	13	44	51	7
17	36	44	8	43	52	9
18	39	56	17	32	47	15
19	41	52	11	41	48	7
20	33	43	10	35	40	5
21	40	46	6	35	43	8

ตาราง 7 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
22	24	37	13	30	39	9
23	34	48	14	30	33	3
24	41	49	8	43	49	6
25	38	48	10	37	43	6
26	43	53	10	37	46	9
27	45	53	8	34	43	9
28	41	49	8	36	47	11
29	39	49	10	30	36	6
30	26	39	13	28	28	0
31	42	48	6	39	43	4
32	33	43	10	34	40	6
33	38	52	14	33	47	14
34	36	52	16	43	43	0
35	41	56	15	45	45	0
36	43	50	7	30	37	7
37	39	48	9	34	42	8
38	40	49	9	32	41	9
39	39	50	11	32	46	14
40	42	49	7	38	43	5
41	32	43	11	40	46	6
42	41	53	12	38	45	7

ตาราง 7 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มควบคุม				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
43	39	50	11		38	41	3
44	41	47	6		43	44	1
45	34	40	6		41	47	6
46	42	55	13		37	46	9
47	33	50	17		32	42	10
48	36	46	10		45	48	3
49	46	54	8		33	46	13
50	46	51	5		32	39	7

ตาราง 8 คะแนนความมีวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
1	97	104	7	80	88	8
2	97	103	6	100	112	12
3	98	103	5	86	78	- 8
4	105	108	3	86	89	3
5	97	108	11	83	79	- 4
6	92	93	1	74	72	- 2
7	105	96	- 9	92	99	7
8	91	110	19	96	95	- 1
9	92	96	4	72	85	13
10	90	97	7	95	87	- 8
11	100	107	7	89	109	20
12	104	106	2	93	91	- 2
13	80	90	10	87	91	4
14	87	89	2	91	87	- 4
15	97	106	9	82	98	16
16	94	93	- 1	86	93	7
17	83	89	6	103	96	- 7
18	73	77	4	78	90	12
19	105	111	6	86	96	10
20	87	102	15	96	102	6
21	100	114	14	95	104	9

ตาราง 8 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
22	93	104	11	71	92	21
23	70	90	20	98	97	- 1
24	111	111	0	93	96	3
25	99	106	7	93	92	- 1
26	81	98	17	95	105	10
27	76	95	19	97	101	4
28	87	91	4	89	99	10
29	91	92	1	82	91	9
30	96	96	0	81	90	9
31	80	94	14	91	82	- 9
32	89	110	21	91	102	11
33	100	106	6	80	88	8
34	89	103	14	87	92	5
35	99	109	10	86	90	4
36	91	111	20	92	93	1
37	101	106	5	85	78	- 7
38	90	101	11	82	83	1
39	92	97	5	91	94	3
40	105	99	- 6	79	78	- 1
41	84	85	1	79	86	7
42	71	72	1	94	94	0

ตาราง 8 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
43	85	94	9	77	101	24
44	95	98	3	69	64	- 5
45	98	96	- 2	85	89	4
46	87	89	2	88	82	- 6
47	92	88	- 4	85	100	15
48	79	82	3	87	86	- 1
49	87	89	2	102	101	- 1
50	95	93	- 2	78	85	7

ภาคผนวก ข

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
2. แบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 60 นาที คะแนน 60 คะแนน

เรื่อง - ประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย)

- ประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์)

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย √ ลงในช่อง ก, ข, ค, ง หรือ จ ที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว ในกระดาษคำตอบ

1. การแบ่งยุคประวัติศาสตร์ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง
   ก. การใช้หินจุดไฟ
   ข. การใช้เครื่องนุ่งห่ม
   ค. การตั้งบ้านเรือน
   ง. การประดิษฐ์อักษร
   จ. การประดิษฐ์เครื่องมือทุ่นแรง
2. วิธีการใดที่เปิดโอกาสให้ประชาชนบอกความทุกข์ในสมัยสุโขทัย
   ก. ถวายฎีกา
   ข. ตีฆ้องหน้าพระที่นั่ง
   ค. ตีกลองหน้าพระที่นั่ง
   ง. แจ้งความต่อศาลาลูกขุน
   จ. สั่นกระดิ่งที่ประตูพระราชวัง
3. ข้อความที่ว่า "ใครใคร่ค้าช้างค้า ค้าม้าค้า" เกี่ยวข้องกับเรื่องใด
   ก. สิทธิ
   ข. หน้าที่
   ค. เสรีภาพ
   ง. เศรษฐกิจ
   จ. การปกครอง
4. ในปัจจุบันประเพณีลอยกระทงควรจัดให้มีหรือไม่ เพราะเหตุใด
   ก. ควร เพราะเป็นการรักษาประเพณีอันดีงาม
   ข. ควร เพราะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว
   ค. ควร เพราะเป็นประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณ
   ง. ไม่ควร เพราะเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้เกิดอบายมุข
   จ. ไม่ควร เพราะเป็นประเพณีที่สิ้นเปลือง

5. หลักฐานใดที่แสดงว่าอาณาจักรสุโขทัยส่งเครื่องสังคโลกเป็นสินค้าออก
   ก. ซากเตาทุเรียงนอกเมืองสุโขทัย
   ข. ซากเตาทุเรียงนอกเมืองศรีสัชนาลัย
   ค. ซากเรือสำเภาและโบราณวัตถุที่พบในอ่าวไทย
   ง. เศษถ้วยชามสังคโลกที่พบบนเส้นทางพระร่วง
   จ. การสร้างตลาดปสานบนเส้นทางพระร่วง
6. วิธีการใดที่ชาวสุโขทัยรู้จักใช้ลักษณะภูมิประเทศให้เป็นประโยชน์
   ก. การสร้างบ้านมีใต้ถุนสูง
   ข. การสร้างวัดบนเนินเขา
   ค. การตัดถนนเชื่อมเมืองต่าง ๆ
   ง. การแบ่งเขตการปกครอง
   จ. การทดน้ำมาใช้โดยอาศัยความต่างระดับของพื้นที่
7. พระพุทธรูปองค์ใดที่มีคุณค่าทั้งด้านฝีมือช่างและความงดงามในสมัยสุโขทัย
   ก. พระพุทธชินสีห์
   ข. พระพุทธชินราช
   ค. พระศรีศากยมุนี
   ง. พระศรีศาสดา
   จ. พระพุทธสิหิงค์
8. ปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการสร้างผลงานด้านศิลปกรรมสมัยสุโขทัยมากที่สุด
   ก. กษัตริย์ให้การสนับสนุน
   ข. ประชาชนศรัทธาในพระศาสนา
   ค. ช่างฝีมือมีจำนวนมาก
   ง. มีสัมพันธไมตรีกับต่างชาติ
   จ. มีวัตถุดิบอุดมสมบูรณ์
9. พระราชกรณียกิจใดที่เด่นที่สุดของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์
   ก. เผยแพร่ศาสนา
   ข. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
   ค. ขยายอาณาเขตสู่แหลมมลายู
   ง. ขับไล่ขอม สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
   จ. สัมพันธไมตรีกับอาณาจักรลานนา
10. ไตรภูมิพระร่วงเป็นบทพระราชนิพนธ์ของใคร
   ก. พระยาเม็งราย
   ข. พระยางำเมือง
   ค. พ่อขุนรามคำแหง
   ง. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์
   จ. พระมหาธรรมราชาลิไท

11. การกระจายอำนาจออกจากส่วนกลางในสมัยสุโขทัยเกิดผลดีอย่างไร
ก. ป้องกันการกบฏได้ดี
ข. ช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อขุน
ค. ช่วยให้อาณาเขตขยายมากขึ้น
ง. บ้านเมืองเจริญและปกครองได้ทั่วถึง
จ. ป้องกันการตั้งตนเป็นอิสระของเมืองขึ้น

12. ในสมัยสุโขทัยนั้น "ให้ฝูงท่วยลูกเจ้าลูกขุน ฝูงท่วยถือบ้านถือเมืองกัน" ข้อความนี้เกี่ยวข้องกับเรื่องใด
ก. การทหาร
ข. การปกครอง
ค. การเมือง
ง. การคลัง
จ. การศึกษา

13. บทบาทใดของพระพุทธศาสนาสำคัญต่อสังคมไทยสมัยสุโขทัย
ก. เป็นสถานศึกษาของประชาชนทั่วไป
ข. เป็นศูนย์กลางที่รวมกิจกรรมของชุมชน
ค. เป็นสถาบันส่งเสริมความเจริญทางศิลปกรรม
ง. เป็นสถาบันที่ค้ำจุนสังคมให้ดำรงอยู่ในสภาพปกติสุข
จ. เป็นสถานฝึกอบรมจิตใจให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรม

14. กรณีใดที่แสดงว่าเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่สำคัญของสุโขทัย
ก. การส่งข้าวออกขายต่างประเทศ
ข. การดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี
ค. การสร้างทำนบกั้นน้ำที่เรียกว่าสรีดภงค์
ง. การสร้างทางที่เรียกว่าถนนพระร่วงเป็นเส้นทางค้าขาย
จ. การออกกฎหมายควบคุมการถือครองที่ดิน

15. อาณาจักรสุโขทัยตั้งอยู่ภูมิภาคส่วนใดของประเทศไทย
ก. ภาคใต้
ข. ภาคเหนือ
ค. ภาคกลาง
ง. ภาคตะวันตก
จ. ภาคตะวันออก

16. อาณาจักรสุโขทัยต้องตกเป็นประเทศราชของอาณาจักรอยุธยาเนื่องจากอะไรมากที่สุด
ก. ผู้นำ
ข. กำลัง
ค. อาวุธ
ง. อาหาร
จ. ยุทธวิธี

17. "เมื่ออยุธยาเกิดสุโขทัยยังไม่ตาย" เป็นคำกล่าวที่ถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด
    ก. ถูกต้องเพราะอยุธยากับสุโขทัยมีอำนาจในช่วงเวลาเดียวกัน
    ข. ถูกต้องเพราะมีการสถาปนาอยุธยาขึ้นทางใต้ขณะที่สุโขทัยยังไม่หมดอำนาจ
    ค. ถูกต้องเพราะพระมหาธรรมราชาที่ 4 ยังไม่สิ้นพระชนม์ เมื่อมีการสถาปนาอยุธยา
    ง. ไม่ถูกต้องเพราะเมื่อพระเจ้าอู่ทองประสูติ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ยังไม่สิ้นพระชนม์
    จ. ไม่ถูกต้องเพราะอยุธยาเข้าไปแทรกแซงขณะที่สุโขทัยว่างกษัตริย์
18. ในสมัยสุโขทัยแหล่งที่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าเรียกว่าอะไร
    ก. ตลาดนัด
    ข. ตลาดสด
    ค. ตลาดปสาน
    ง. ตลาดชุมชน
    จ. ตลาดพระร่วง
19. สิ่งใดมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยมากที่สุด
    ก. เจดีย์ทรงลังกา
    ข. เจดีย์วัดช้างล้อม
    ค. เจดีย์เจ็ดแถว
    ง. เจดีย์พุ่มข้าวบิณฑ์
    จ. ปรางค์ที่วัดศรีสวาย
20. ลมมรสุมเป็นประโยชน์ต่ออาชีพใดของชาวไทยมากที่สุด
    ก. ทำนา
    ข. ทำสวน
    ค. ประมง
    ง. เลี้ยงสัตว์
    จ. อุตสาหกรรม
21. ภูเขามีความสัมพันธ์เกี่ยวกับลักษณะการเกิดของภูมิประเทศใดมากที่สุด
    ก. แม่น้ำ
    ข. ทะเลสาบ
    ค. ที่ราบสูง
    ง. ที่ราบลุ่ม
    จ. คาบสมุทร
22. จังหวัดใดที่นักเรียนสามารถเที่ยวชายทะเลได้
    ก. ราชบุรี
    ข. นครปฐม
    ค. เพชรบุรี
    ง. กาญจนบุรี
    จ. สมุทรสาคร

23. ถ้าประเทศไทยมีภูมิประเทศประกอบไปด้วยภูเขา ประชาชนควรประกอบอาชีพหลักทางใด
ก. ทำนา
ข. ทำสวน
ค. ค้าขาย
ง. ทำป่าไม้
จ. เลี้ยงสัตว์

24. พรมแดนธรรมชาติของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่เป็นภูมิประเทศแบบใด
ก. ภูเขา
ข. แม่น้ำ
ค. ที่ราบ
ง. ป่าไม้
จ. ที่ราบสูง

25. อิทธิพลใดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอากาศในประเทศไทย
ก. ลม
ข. เมฆ
ค. หมอก
ง. ไอน้ำ
จ. น้ำค้าง

26. อาชีพใดไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
ก. การลากซุง
ข. การงมหอยมุก
ค. การเลี้ยงไหม
ง. การรับซื้อของป่า
จ. การทำฟาร์มโคนม

27. ภูมิอากาศของประเทศไทยค่อนข้างร้อนมีสาเหตุมาจากอะไร
ก. ลมมรสุมฤดูร้อนผ่าน
ข. อิทธิพลของกระแสน้ำในทะเล
ค. ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อน
ง. ที่ตั้งของประเทศไทยอยู่ใกล้ดวงอาทิตย์
จ. เส้นศูนย์สูตรผ่านทางใต้ของประเทศไทย

28. ภาคเหนือของประเทศไทยมีภูมิประเทศเป็นแบบใด
ก. มีที่ราบสูงสลับกับที่ราบต่ำทั่วไป
ข. มีเทือกเขากับที่ราบหุบเขา
ค. มีที่ราบต่ำและทิวเขาเตี้ย ๆ เป็นขอบ
ง. มีภูเขาและเนินสูงลาดลงสู่ที่ราบชายฝั่งทะเล
จ. มีภูเขาเตี้ย ๆ อยู่เป็นหย่อม ๆ มีที่ราบน้ำท่วมถึงเป็นบางแห่ง

29. ประเพณีใดที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ
ก. ลำตัด
ข. ฟ้อนเล็บ
ค. หมอลำ
ง. รำโนราห์
จ. เล่นหนังตะลุง

30. ถ้าพิจารณาจากสภาพที่ตั้ง ภูมิประเทศ และภูมิอากาศแล้ว จังหวัดใดในภาคเหนือที่น่าจะมีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่น้อยที่สุด
ก. เชียงใหม่
ข. ลำปาง
ค. พิษณุโลก
ง. แม่ฮ่องสอน
จ. เชียงราย

31. การที่ภาคเหนือมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของประชาชนในเรื่องใดติดตามมา
ก. เกิดการพังทลายของดิน
ข. ขาดที่ดินทำกิน
ค. ขาดแคลนแหล่งน้ำ
ง. การคมนาคมไม่สะดวก
จ. เป็นอุปสรรคในการพัฒนาอุตสาหกรรม

32. เมืองสำคัญในภาคเหนือมักตั้งอยู่บริเวณใด
ก. เชิงเขา
ข. ที่ราบสูง
ค. ที่ราบลุ่ม
ง. ลุ่มแม่น้ำ
จ. หุบเขา

33. ควรหรือไม่ที่จังหวัดเชียงใหม่จะมีโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ เพราะเหตุใด
ก. ควร เพราะจะสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
ข. ควร เพราะเป็นสิ่งที่ทันสมัย
ค. ควร เพราะช่วยทำให้วัดมีรายได้
ง. ไม่ควร เพราะขาดความสวยงามตามธรรมชาติ
จ. ไม่ควร เพราะเป็นการสิ้นเปลือง

34. อาณาเขตของประเทศไทยมีพรมแดนที่ยาวที่สุดติดกับประเทศใด
ก. กัมพูชา
ข. มาเลเซีย
ค. เวียตนาม
ง. พม่า
จ. ลาว

35. ประชาชนนิยมไปเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่กันมากในเทศกาลใด
ก. วันตรุษจีน
ข. วันขึ้นปีใหม่
ค. วันสารทไทย
ง. วันสงกรานต์
จ. วันเข้าพรรษา

36. ภาคกลางตอนใต้อากาศร้อนน้อยกว่าภาคกลางตอนเหนือ เนื่องจากอะไร
ก. ไม่มีภูเขากั้น
ข. มีที่ราบมากกว่า
ค. มีลมทะเลพัดผ่าน
ง. มีปริมาณพื้นที่มากกว่า
จ. อยู่ด้านหน้าของเขตเงาฝน

37. ความสำคัญของอาชีพเกษตรกรรมของไทยเปรียบเสมือนส่วนใดของร่างกาย
ก. ตับ
ข. ปอด
ค. หัวใจ
ง. ซี่โครง
จ. กระเพาะ

38. วัฒนธรรมทางวัตถุของไทย เช่น การก่อสร้าง การปั้น แกะสลัก สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตใช่หรือไม่
ก. ใช่ เพราะสร้างขึ้นเพื่อใช้ในกิจกรรมศาสนา
ข. ใช่ เพราะสร้างขึ้นเพื่อบวงสรวงเทพเจ้า
ค. ไม่ใช่เพราะสร้างจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
ง. ไม่ใช่เพราะสร้างเพื่อใช้ในกิจการค้าขาย
จ. ไม่ใช่เพราะสร้างจากอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติ

39. อาชีพใดที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ
ก. ทำป่าไม้เพราะมีป่าไม้อยู่หนาแน่น
ข. ทำแหมืองแร่เพราะมีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์
ค. ทำประมงเพราะมีบริเวณน่านน้ำกว้าง
ง. ทำการเกษตรเพราะภูมิอากาศภูมิประเทศอำนวย
จ. ค้าขายเพราะสินค้าไทยเป็นที่นิยมของตลาด

40. ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยเพราะอะไร
ก. ผลิตได้มาก
ข. เป็นอาหารหลัก
ค. ปลูกได้ทุกจังหวัด
ง. คนไทยนิยมรับประทานข้าว
จ. สามารถทำเป็นอาหารได้หลายชนิด

41. เพราะเหตุใดภูมิประเทศบริเวณภาคกลางจึงอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำกสิกรรม
ก. ดินเป็นดินเหนียวอุ้มน้ำ
ข. มีดินตะกอนที่แม่น้ำพัดมาทับถม
ค. มีแนวเขากั้นฝนทำให้ดินชุ่มชื้น
ง. อยู่ใกล้ทะเลทำให้มีฝนตกมาก
จ. เป็นดินภูเขาไฟมีแร่ธาตุมาก

42. จังหวัดใดที่เป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำเจ้าพระยา
ก. ตาก
ข. พิจิตร

ค. นครสวรรค์

ง. กำแพงเพชร

จ. อยุธยา

43. แม่น้ำในภาคใดให้ประโยชน์ในการคมนาคมมากที่สุด

ก. ภาคใต้

ข. ภาคกลาง

ค. ภาคเหนือ

ง. ภาคตะวันตก

จ. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

44. การละเล่นใดเป็นเอกลักษณ์ของภาคกลาง

ก. ลิเก

ข. หมอลำ

ค. รำเซิ้ง

ง. ฟ้อนเล็บ

จ. ชิงเปรต

45. ภาคใดมีพื้นที่มากที่สุด

ก. ภาคใต้

ข. ภาคเหนือ

ค. ภาคกลาง

ง. ภาคตะวันตก

จ. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

46. ความแห้งแล้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเนื่องมาจากสาเหตุใดที่สำคัญ

ก. มีแม่น้ำไหลผ่านน้อย

ข. อยู่ห่างไกลจากทะเล

ค. พื้นดินเก็บน้ำไว้ได้ไม่นาน

ง. ได้รับฝนน้อยกว่าทุกภาค

จ. ภูมิประเทศเป็นเทือกเขาก้นลมมรสุมไว้

47. จังหวัดใดที่จัดว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ก. หนองคาย

ข. อุดรธานี

ค. ขอนแก่น

ง. มุกดาหาร

จ. อุบลราชธานี

48. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรจะสร้างโรงงานทำอะไรจึงจะเหมาะสม

ก. กระดาษ

ข. กระสอบ

ค. ปูนซีเมนต์

ง. ผลไม้กระป๋อง

จ. ถลุงเหล็ก

49. ปัจจัยใดที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด

ก. ปริมาณฝน

ข. คุณภาพดิน

ค. ภูมิประเทศ

ง. ภูมิอากาศ

จ. ทำเลที่ตั้ง

50. การแก้ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำได้ยาก เพราะเกษตรกรมีฐานะยากจน ไม่สามารถลงทุนซื้อปุ๋ยได้ จะแก้ไขได้ด้วยวิธีใด

ก. รัฐบาลให้เงินช่วยเหลือ

ข. รัฐบาลซื้อปุ๋ยและลงทุนปรับปรุงดินให้ดีขึ้น

ค. สนับสนุนเกษตรกรเลี้ยงสัตว์เพื่อนำมูลมาใช้และปลูกพืชตระกูลถั่ว

ง. รัฐบาลหาทางระบายน้ำจากแม่น้ำโขงมาใช้

จ. ช่วยกันปลูกป่าอย่างเร่งด่วน

51. ถ้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยไม่มีป่าไม้จะเกิดผลอย่างไร

ก. พื้นดินขาดแร่ธาตุ

ข. น้ำจะท่วมกลายเป็นทะเลสาบ

ค. ทำให้ขาดแคลนต้นน้ำลำธาร

ง. พื้นดินอาจกลายเป็นทะเลทราย

จ. อาคารบ้านเรือนจะสร้างด้วยอิฐปูน

52. ภาคใดผลิตข้าวได้มากที่สุด

ก. ภาคใต้

ข. ภาคกลาง

ค. ภาคเหนือ

ง. ภาคตะวันออก

จ. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

53. นักเรียนจะไปชมประเพณีบุญบั้งไฟที่ยิ่งใหญ่ได้ที่จังหวัดใด

ก. นครพนม

ข. ยโสธร

ค. สุรินทร์

ง. มหาสารคาม

จ. อุบลราชธานี

54. การทอผ้ามัดหมี่เป็นอาชีพพื้นบ้านของภาคใด

ก. ภาคเหนือ

ข. ภาคใต้

ค. ภาคกลาง

ง. ภาคตะวันออก

จ. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

55. ภาคใดของประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศแตกต่างกันมากที่สุด

ก. ภาคกลาง - ภาคเหนือ

ข. ภาคกลาง - ภาคตะวันออก

ค. ภาคใต้ - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ง. ภาคกลาง - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จ. ภาคเหนือ - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

56. ถ้าแร่บนเกาะหมด ประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะนั้นควรเปลี่ยนอาชีพเป็นอะไร

ก. ประมง

ข. เพาะปลูก

ค. เลี้ยงสัตว์

ง. เก็บของป่า

จ. อุตสาหกรรมต่อเรือ

57. ภาคใต้มีลักษณะภูมิอากาศที่แตกต่างเด่นชัดจากภาคอื่น ๆ อย่างไร
ก. มีอุณหภูมิสูงตลอดปี
ข. มีอุณหภูมิต่ำตลอดปี
ค. มีฝนตกชุกเกือบตลอดปี
ง. อุณหภูมิฤดูร้อนและฤดูหนาวไม่แตกต่างกัน
จ. ฤดูร้อนแห้งแล้งฤดูหนาวมีฝนตก

58. คนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้จำเป็นต้องใช้สิ่งใดบ่อย ๆ
ก. ร่ม
ข. พัดลม
ค. เสื้อหนาว
ง. แว่นกันแดด
จ. เสื้อผ้าเนื้อบาง ๆ

59. จังหวัดใดทำเหมืองแร่ดีบุกมาก
ก. ระนอง ประจวบคีรีขันธ์
ข. สงขลา กระบี่
ค. พังงา ภูเก็ต
ง. ยะลา พัทลุง
จ. นครศรีธรรมราช นราธิวาส

60. มโนราห์เป็นประเพณีการละเล่นของภาคใด
ก. ภาคใต้
ข. ภาคกลาง
ค. ภาคเหนือ
ง. ภาคตะวันออก
จ. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

1. ง	21. ก	41. ข
2. จ	22. ค	42. ค
3. ค	23. ง	43. ข
4. ก	24. ก	44. ก
5. ค	25. ก	45. จ
6. จ	26. ง	46. ค
7. ข	27. ค	47. จ
8. ข	28. ข	48. ข
9. ง	29. ข	49. ข
10. จ	30. ง	50. ค
11. ง	31. ข	51. ง
12. ข	32. ง	52. จ
13. จ	33. ง	53. ข
14. ค	34. ง	54. จ
15. ค	35. ง	55. ค
16. ก	36. ค	56. ก
17. ข	37. ค	57. ค
18. ค	38. ก	58. ก
19. ง	39. ง	59. ค
20. ก	40. ก	60. ก

แบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง

<u>คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม</u>

แบบสอบถามฉบับนี้ ต้องการถามความรู้สึกหรือการกระทำบางอย่างของนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนและเรื่องทั่ว ๆ ไป โดยให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วพิจารณาว่า นักเรียนมีความรู้สึกหรือปฏิบัติเหมือนข้อความนั้น ๆ หรือไม่ เพียงใด และคำตอบที่นักเรียนเลือกตอบจะไม่มีถูกหรือผิด ข้อสำคัญขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามนี้ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ และคำตอบของนักเรียนจะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อผลการเรียนของนักเรียนเลย

<u>วิธีตอบแบบสอบถาม</u> ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย √ ลงในช่องคำตอบที่เห็นว่าตรงกับความรู้สึกหรือการกระทำที่แท้จริงของนักเรียน และในแต่ละข้อนักเรียนกาเครื่องหมาย √ ได้เพียงช่องเดียวเท่านั้น

<u>ตัวอย่าง</u>

ข้อที่	ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
(0)	ฉันตั้งใจว่าจะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้องที่สุดเท่าที่จะทำได้	....√...	.....	.....	.....
(00)	ก่อนที่ฉันจะทำอะไร ฉันจะต้องวางแผนในการทำงานนั้น ๆ	.....	.....	.....	.....√.....

แบบสอบถาม

ข้อที่	ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
1	ฉันจะทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ละเลยหรือเพิกเฉย				
2	ฉันจำเป็นต้องพูดเท็จในบางครั้งเพื่อเอาตัวรอด				
3	ฉันชอบทำอะไรตามใจตนเองเสมอ				
4	ฉันกล้าทักท้วงเมื่อครูสอนผิด				
5	เมื่อทำผิดฉันจะไม่ยอมรับเพราะกลัวถูกลงโทษ				
6	ฉันชอบหัวหน้าที่ทำงานอย่างเคร่งครัดจริงจัง				
7	ฉันจะทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ฉันอยากทำถ้าฉันมีอำนาจมาก ๆ				
8	ฉันอดทนคอยอะไรนาน ๆ ไม่ได้				
9	ฉันคิดว่าการทำงานคนเดียวดีกว่าต้องทำกับเพื่อนที่ไม่ตั้งใจทำงานจริง				
10	ฉันมักจะชื่นชมในความสำเร็จของคนอื่นเสมอ				
11	ฉันคิดว่าฉันทำหน้าที่ผู้นำได้ ถ้าฉันมีโอกาสได้เป็นหัวหน้า				
12	เมื่อฉันทำผิดฉันอยากให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมด้วย				

ข้อที่	ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
13	การกลั่นแกล้งคนอื่นทำให้ฉันรู้สึกสนุก	.....	.....	.....	.....
14	เมื่อฉันทำอะไรไม่ได้ดังใจ ฉันจะรู้สึกโกรธทันที	.....	.....	.....	.....
15	เมื่อฉันตัดสินใจทำอะไร ฉันมักจะทำได้สำเร็จเสมอ	.....	.....	.....	.....
16	ฉันมักจะได้รับคำชมเชยจากคนอื่นว่าเป็นผู้มีความประพฤติดี	.....	.....	.....	.....
17	เมื่อเพื่อนมาชวนไปเที่ยว ฉันจะไม่ไปถ้าทำงานยังไม่เสร็จ	.....	.....	.....	.....
18	ฉันคิดว่าควรทำงานที่สำคัญ ๆ ให้คนอื่นก่อนจึงทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วนตัว	.....	.....	.....	.....
19	เมื่อเห็นบุคคลอื่นประพฤติตัวไม่ดี ฉันมักไม่สบายใจ	.....	.....	.....	.....
20	ฉันจะไม่เชื่อสิ่งใดจนกว่าจะมีหลักฐานยืนยัน	.....	.....	.....	.....
21	ฉันรู้สึกรำคาญเมื่อห้องเรียนมีสภาพไม่เรียบร้อย	.....	.....	.....	.....
22	ฉันรู้สึกไม่สบายใจถ้าพ่อแม่แบ่งขนมให้ฉันมากกว่าพี่น้องคนอื่น	.....	.....	.....	.....

ข้อที่	ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
23	เมื่อฉันทำการบ้านไม่ได้ ฉันจะปล่อยเลยตามเลย				
24	เมื่อมีผู้มาแสดงความเห็นที่ขัดแย้ง ฉันมักทนรับฟังจนจบเสียก่อนที่จะโต้แย้ง				
25	ก่อนสอบทุกครั้งฉันจะวางแผนดูหนังสือจนครบทุกวิชา				
26	ฉันชอบทำงานด้วยตัวฉันเองมากกว่าให้คนอื่นทำให้				
27	ในขณะที่ครูกำลังสอน ฉันชอบอ่านหนังสืออ่านเล่นหรือทำงานอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชานั้น				
28	ฉันช่วยทำงานบ้านทุกอย่างโดยที่ไม่ต้องให้ผู้ปกครองบอก				
29	ในขณะสอบเมื่อฉันเห็นเพื่อนลอกกัน ฉันจะรู้สึกหงุดหงิดไม่สบายใจ				
30	ฉันเคยแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน				

ภาคผนวก ค

แผนการสอนแบบบูรณาการ

แผนการสอนแบบบูรณาการ

หน่วยเรื่อง ประเทศของเราสมัยแรก (อาณาจักรสุโขทัย) เวลา 6 คาบ

ความคิดรวบยอด

1. ลักษณะทำเลที่ตั้ง และสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เกษตรกรรม และการติดต่อคมนาคม เป็นปัจจัยสำคัญในการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี
2. การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานีและการที่สภาพบ้านเมืองเพิ่งเป็นอิสระจากการปกครองของขอมนั้น จำเป็นต้องรวบรวมผู้คนและสร้างความมั่งคงภายในอาณาจักรโดยเร็ว จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ
   2.1 ลักษณะการปกครอง กษัตริย์ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม และการปกครองแบบพ่อกับลูก จึงสร้างความสงบสุขแก่ราษฎร
   2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ การค้าแบบเสรี และการค้ากับต่างประเทศเป็นปัจจัยให้อาณาจักรสุโขทัยรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ
   2.3 ลักษณะทางสังคม เป็นสังคมที่ไม่สลับซับซ้อน มีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติ
   2.4 ลักษณะทางวัฒนธรรมกับดินแดนใกล้เคียง ซึ่งนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง
3. ความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัยและอาณาจักรใกล้เคียง เป็นไปในรูปการค้าและการขยายอำนาจ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านเนื้อหา

1. บอกบริเวณที่ตั้ง อาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัยในแผนที่ได้
2. บอกเหตุผลที่กรุงสุโขทัยมีทำเลที่ตั้งเหมาะที่จะสถาปนาเป็นราชธานีได้
3. อภิปรายฐานะ และบทบาทของพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยได้
4. อธิบายที่มาของการปกครองแบบพ่อกับลูกในสมัยสุโขทัยได้
5. เปรียบเทียบลักษณะการปกครองของพระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัยกับปัจจุบันได้
6. เขียนแผนภูมิเปรียบเทียบลักษณะการจัดการปกครองสมัยสุโขทัยกับสมัยปัจจุบันได้
7. อธิบายลักษณะสังคม ความเป็นอยู่ และสถานภาพของประชาชนในสมัยสุโขทัยได้
8. ยกข้อความในศิลาจารึกที่บ่งถึงลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัยได้
9. วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้กรุงสุโขทัยมีความเจริญทางเศรษฐกิจได้
10. บอกลักษณะที่แสดงว่ากรุงสุโขทัยเจริญทางเศรษฐกิจได้
11. วิเคราะห์รายได้ของแผ่นดินสมัยสุโขทัยได้
12. อภิปรายความสำคัญของพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต และศิลปวัฒนธรรมสุโขทัยได้
13. บอกที่มาและยกตัวอย่างศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของสุโขทัยได้
14. แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับประเพณีที่สำคัญในสมัยสุโขทัยได้
15. บอกลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับอาณาจักรใกล้เคียงได้
16. สรุปความเป็นปึกแผ่น และความรุ่งเรืองของกรุงสุโขทัย

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ
2. ให้นักเรียนรู้จักบทบาทของตนในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น
3. ให้นักเรียนรู้จักเคารพในสิทธิ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ให้นักเรียนรู้จักการเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
5. ให้นักเรียนรู้จักอภิปรายกลุ่ม และทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการประยุกต์ใช้

1. เพื่อให้มีความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน มีความรัก สามัคคี และภูมิใจในชาติ
2. เกิดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าในมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมของไทย และช่วยกันดำรงรักษา
3. เห็นคุณค่าและความสำคัญในเอกลักษณ์ไทย และปฏิบัติด้วยความจริงใจ
4. สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

เนื้อหา

1. การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
2. การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย
3. ลักษณะทางสังคมของสุโขทัย
4. ลักษณะทางเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
5. ศิลปะและวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย
6. ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับอาณาจักรใกล้เคียง

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ
   1.1 ครูใช้แผนที่ประวัติศาสตร์แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรใกล้เคียงมาประกอบการสนทนาเป็นการเริ่มหน่วยและนำเข้าสู่บทเรียน
   1.2 ครูตั้งคำถามเกี่ยวกับอาณาจักรที่สำคัญในประวัติศาสตร์ที่นักเรียนเรียนมาแล้ว เป็นการทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม หลังจากนั้น ถามว่า อาณาจักรใดเป็นอาณาจักรแรกของไทยที่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานชัดเจน
   1.3 นักเรียนตอบว่า อาณาจักรสุโขทัย เพราะมีการบันทึกไว้ในศิลาจารึก จากนั้นครูให้นักเรียนออกมาชี้ที่ตั้งของเมืองหลวงและอาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัยในแผนที่
   1.4 ครูนำเทปเพลง ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว มาเปิดให้นักเรียนฟัง และแจกเนื้อร้องให้นักเรียนร้องพร้อม ๆ กัน จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์บทเพลงว่าเนื้อร้องแต่ละตอนได้กล่าวถึงสิ่งใดบ้างในสมัยสุโขทัย

1.5 หลังจากที่นักเรียนวิเคราะห์และตอบคำถามแล้ว ครูสรุปให้นักเรียนฟังว่า เนื้อร้องแต่ละตอนหมายถึงความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง การขยายอาณาเขต สภาพสังคม เศรษฐกิจ ฯลฯ ของสุโขทัย

1.6 ครูตั้งคำถามถามนักเรียนว่า การดำเนินชีวิตในสมัยสุโขทัยกับปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร ให้นักเรียนอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

1.7 ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นปฏิบัติการ

2.1 แบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน โดยให้นักเรียนจัดกลุ่มเองและคละกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย แต่ละกลุ่มเลือกประธาน กรรมการและเลขานุการกลุ่ม ครูแจกใบกำหนดงานหน้าที่ของแต่ละบุคคลให้นักเรียนทราบ

2.2 จากจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่าต้องการจะศึกษาเรื่องต่าง ๆ ของอาณาจักรสุโขทัยในด้านใดบ้าง นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายและเสนอความคิด

2.3 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาที่ต้องการศึกษา เกี่ยวกับอาณาจักรสุโขทัยเรื่อง

2.3.1 การสถาปนาอาณาจักรและพระราชวงศ์

2.3.1 ลักษณะการปกครอง

2.3.3 ลักษณะเศรษฐกิจ

2.3.4 ลักษณะสังคม

2.3.5 ลักษณะวัฒนธรรม

2.3.6 ความสัมพันธ์กับอาณาจักรใกล้เคียง

2.3.7 ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย

2.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาและตกลงใจเลือกศึกษาปัญหาที่กลุ่มสนใจ โดยครูเป็นผู้ประสานงาน

2.4.1 ครูจัดสถานการณ์ กิจกรรม และเอกสาร ประกอบการเรียน เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้ไปศึกษา

2.4.2 ครูจัดสถานที่และบุคลากร เพื่อให้นักเรียนได้ไปศึกษาค้นคว้า

2.4.3 ครูจัดวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ในการศึกษาข้อมูล

2.4.4 นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษา แบ่งหน้าที่และงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรม ศึกษา ค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ

3. ขั้นกิจกรรมสรุป

3.1 แต่ละกลุ่มสรุปกิจกรรมที่ตนศึกษาค้นคว้า เตรียมเสนอผลงานโดยการรายงาน จัดนิทรรศการ การสาธิต บทบาทสมมติ

3.2 ทุกกลุ่มส่งตัวแทนมาเสนอผลงานของตนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

3.3 ความรู้ที่แต่ละกลุ่มนำมาเสนอ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ในแต่ละด้าน ทำให้สมาชิกกลุ่มใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

3.4 ครูเป็นผู้เชื่อมโยงผสมผสานผลงานของแต่ละกลุ่มให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจในแง่มุมต่าง ๆ

3.5 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป ให้เห็นความเป็นมาและความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ ของอาณาจักรสุโขทัย

4. ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนทำการประเมินผลงานภายในกลุ่ม โดยครูแจกแบบประเมินผลให้

4.2 ครูประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มในด้าน

- เนื้อหา
- ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ
- การตั้งใจทำงาน
- ความร่วมมือในการทำงาน
- ความรับผิดชอบ

4.3 การทำแบบฝึกหัด

สื่อการเรียนการสอน

1. แผนที่ประวัติศาสตร์อาณาจักรสุโขทัย
2. เทปเพลง ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว
3. แผนผังที่ตั้งเมืองสุโขทัย
4. แบบประเมินผล
5. บัตรกำหนดงาน
6. เอกสารประกอบการเรียนเรื่องอาณาจักรสุโขทัย

การประเมินผล

1. ด้านเนื้อหา
   - จากผลงานของนักเรียน
   - การอภิปราย บทบาทสมมติ การรายงาน และการตอบคำถาม
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์
   - ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
3. ด้านประยุกต์ใช้
   - สังเกตจากเหตุผลในการอภิปราย และการตอบคำถาม
   - ข้อเสนอแนะวิธีการดำรงรักษาวัฒนธรรม

เพลง ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว

ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว
แผ่นดินของเรานี้แสนอุดมสมบูรณ์
บ้านเมืองราบคาบด้วยอานุภาพพ่อขุน
รามคำแหงค้ำจุนให้ชาติไทยไพศาล (สร้อย)
สร้างบ้านแปลงเมือง
ให้ชาติไทยลือเลื่องไปทั่วทุกถิ่นฐาน
จูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย
ทวยราษฎร์ทั้งหลายอยู่เป็นสุขสมบูรณ์ (สร้อย)
สร้างทำนาไร่
ทั่วแคว้นแดนไทยเราไถ่เราหว่าน
หมากม่วงหมากขามหมากพร้าวหมากปราง
พืชผลต่าง ๆ ล้วนงามตระการ (สร้อย)

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนจัดกลุ่มให้เรียบร้อยแล้วปฏิบัติดังนี้

1. เลือกประธานกลุ่ม มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและกระตุ้นความคิดของสมาชิกให้ร่วมมือกันทำงาน
   เลือกเลขานุการ มีหน้าที่บันทึกข้อสรุปการอภิปรายของกลุ่ม
   เลือกผู้รายงานผล มีหน้าที่เสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้น
   เลือกกรรมการ มีหน้าที่เสนอความคิดเห็นและค้นคว้าความรู้เพื่อให้งานสำเร็จได้ด้วยดี
2. ให้สมาชิกทุกคนปรึกษากันตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าและจัดแบ่งหน้าที่และงานให้สมาชิกทำตามความเหมาะสม
3. ให้สมาชิกทุกคนศึกษาค้นคว้าจากเอกสารประกอบการเรียน และจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. สมาชิกร่วมกันสรุปผลการค้นคว้าในประเด็นที่เลือกไว้ เลขานุการจดบันทึก
5. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงาน และแสดงกิจกรรมกลุ่มละ 7 นาที

แบบฝึกหัด

เรื่องอาณาจักรสุโขทัย

1. ปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนให้สุโขทัยมีความเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางของราชอาณาจักรไทยได้แก่อะไรบ้าง
2. การปกครองแบบบิดาปกครองบุตรในสมัยสุโขทัยมีลักษณะอย่างไร
3. การค้าแบบเสรีในสมัยสุโขทัยมีข้อดีอย่างไร
4. กษัตริย์พระองค์ใดในสมัยสุโขทัยที่ทรงประดิษฐ์อักษรไทย
5. ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว มีความหมายอย่างไร

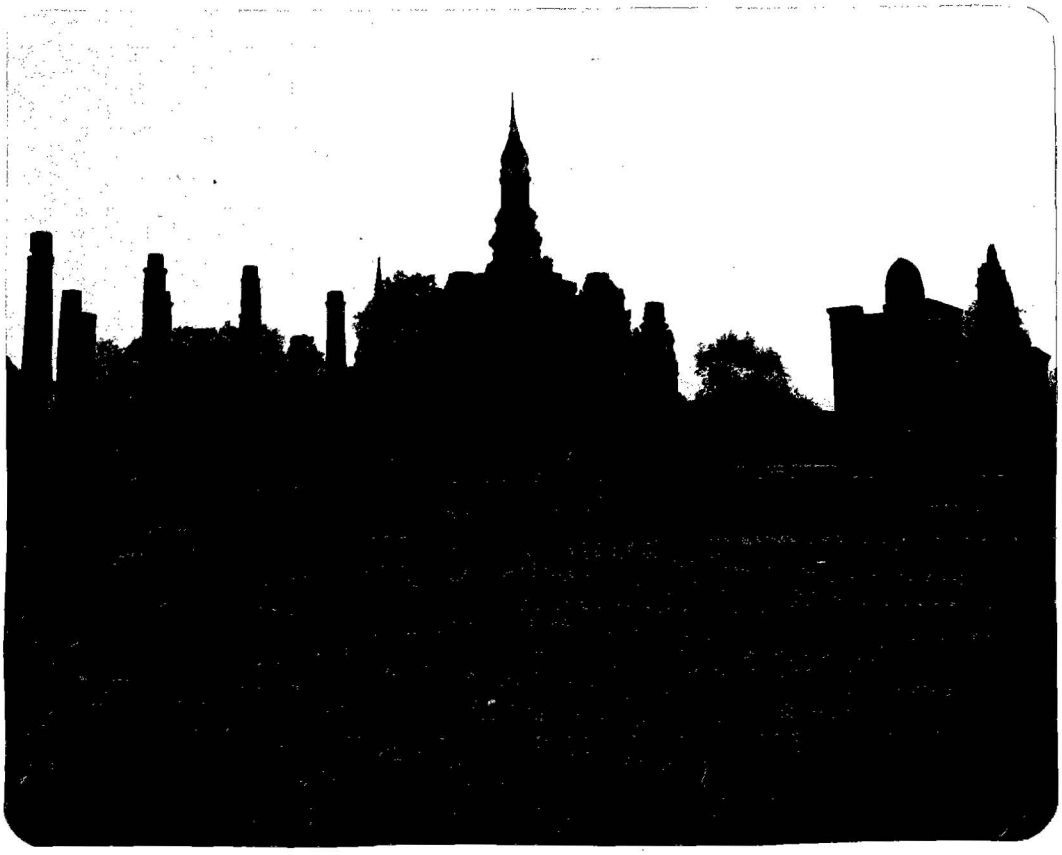
แบบประเมินผล

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องตามความเป็นจริง

ข้อ	ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
	ภายในกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความพอใจในผลงาน			
2	ความร่วมมือในการทำงาน			
3	ผลงานบรรลุตามจุดมุ่งหมาย			
4	การร่วมปรึกษาวางแผนในการทำกิจกรรม			
5	ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น			
	ระหว่างกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาที่ได้รับ			
2	ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม			
3	ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ			
4	สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้			
5	ข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุง			
	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ			

เอกสารประกอบการเรียน

อาณาจักรสุโขทัย

อาณาจักรสุโขทัย

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

กรุงสุโขทัยมีความเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางของราชอาณาจักรไทยในยุคนั้น เพราะมีปัจจัยเอื้ออำนวยดังต่อไปนี้คือ

1. ลักษณะที่ตั้งและที่ทำมาหากินอยู่ในบริเวณที่เหมาะสม กล่าวคือ กรุงสุโขทัยตั้งอยู่บริเวณที่ลาดเชิงเขา ซึ่งต่อเนื่องมาจากทิวเขาหลวง มีลักษณะภูเขาและพื้นราบมาบรรจบกัน คือ ด้านใต้และด้านตะวันตกเป็นที่ลาดเชิงเขา ด้านเหนือและด้านตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำธารไหลจากที่สูงทางด้านตะวันตกมาหล่อเลี้ยงที่ราบลุ่ม และมีแม่น้ำยมไหลผ่านเป็นเส้นชีวิตให้แก่ชุมชน ประชาชนสามารถนำน้ำซึ่งไหลลงจากภูเขามาใช้ในเมืองได้สะดวก

2. บริเวณกรุงสุโขทัยมีพื้นที่กว้างขวางพอที่จะแบ่งใช้ประโยชน์ได้เป็นเขต ๆ อาทิ เขตที่อยู่อาศัยสำหรับใช้ปลูกสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน พระราชวัง วัดโบสถ์ วิหาร เทวสถาน ตลาด เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก เช่น ทุ่งนา สวน ป่า และอื่น ๆ เช่น ภูเขา คู คลอง หนอง บึง ตระพัง เขื่อน ทำนบ เป็นต้น

3. มีการคมนาคมติดต่อกับบริเวณอื่นได้สะดวก กล่าวคือ กรุงสุโขทัยมีแม่น้ำยมไหลผ่านสามารถใช้เดินทางติดต่อกับเมืองต่าง ๆ ทางตอนเหนือ เช่น เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน และทางใต้ เช่น พิษณุโลก พิจิตร ลพบุรี และอื่น ๆ ได้สะดวก ทำให้สามารถติดต่อและไปมาค้าขายกันได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ส่วนการคมนาคมทางบกนั้นในระยะแรกก่อนการสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ก็คงใช้เส้นทางตามธรรมชาติที่ผู้คนสัญจรไปมากันเป็นประจำ ต่อมาภายหลังได้มีการสร้างถนนเชื่อมติดต่อระหว่างสุโขทัยกับเมืองศรีสัชนาลัย และติดต่อกับเมืองกำแพงเพชร ที่เรียกว่าถนนพระร่วง

4. บริเวณที่ตั้งกรุงสุโขทัยสามารถทดน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ง่าย กล่าวคือ ในกรุงสุโขทัยนั้นประชาชนสามารถทดน้ำมาใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภคและเพื่อการเกษตรได้ โดยอาศัยน้ำจากที่สูงด้านตะวันตกและทางใต้เป็นสำคัญ ด้วยการสร้างคันดินชักน้ำให้ไหลลงมาตามร่องน้ำที่สร้างไว้ เอาเข้ามาเก็บกักตามคูของวัดและตามตระพังต่าง ๆ ทั้งในกำแพงและนอกกำแพงเมือง เช่น

ที่วัดพระพายหลวง วัดศรีชุมด้านตะวันตก วัดตระพังทอง และทำนบพระร่วง (สรีดภงส์) เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถทดน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกในบริเวณที่ราบลุ่มทางด้านเหนือของตัวเมือง ทำฝายส่งน้ำเข้าสู่ท้องนาตามท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนสามารถทำเขื่อนระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมได้ด้วย บริเวณที่มีการทดน้ำเพื่อการเกษตร ได้แก่ บริเวณที่มีคูน้ำล้อมรอบ ทางด้านตะวันออกของวัดพระพายหลวง มีรางน้ำจากลำน้ำโจนระบายลงลำน้ำลำพันทางตะวันออก ปัจจุบันเรียกว่า ทะเลน้อย และทะเลนาง กับบริเวณที่ถัดจากบริเวณล้อมรอบทางด้านตะวันออกของวัดพระพายหลวงไปทางด้านตะวันออกอีกชั้นหนึ่ง ตรงข้ามกับลำน้ำลำพันซึ่งชาวบ้านเรียกว่า หนองเปือน้ำ

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎร

ในระยะแรกของการสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานี อาณาจักรสุโขทัยยังไม่ลูกว้างขวางเท่าใดนัก พลเมืองเพิ่งเริ่มจะรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น อำนาจการปกครองมีเฉพาะดินแดนในบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น คนไทยเรียกพระมหากษัตริย์ของตนว่า พ่อขุน เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครองซึ่งเป็นไปในลักษณะพ่อกับลูก

นอกจากนี้ พระมหากษัตริย์ยังทรงมีความใกล้ชิดกับราษฎรเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากการที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้แขวนกระดิ่งไว้ที่ประตูวัง เพื่อให้ราษฎรที่เดือดร้อนได้ไปสั่นกระดิ่งร้องทุกข์ แล้วพระองค์จะเสด็จออกมารับเรื่องราวที่ราษฎรร้องทุกข์ไปพิจารณาด้วยพระองค์เอง หรือบางครั้งในวันธรรมสวนะพ่อขุนรามคำแหงมหาราชก็จะทรงประทับบนพระแท่นมนังคศิลา เพื่อทรงอบรมสั่งสอนอาณาประชาราษฎร์ด้วยพระองค์เองอย่างใกล้ชิด

การที่ในสมัยสุโขทัยยุคต้น ๆ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงฐานะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในราชอาณาจักร แต่ทรงมีความสัมพันธ์กับราษฎรประดุจดังบิดากับบุตรนั้น อาจสืบเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า อาณาจักรไทยเพิ่มจะเป็นอิสระหลุดพ้นจากการปกครองของขอม จำเป็นจะต้องรวบรวมผู้คนให้เป็นปึกแผ่นโดยเร็ว การที่ประมุขของอาณาจักรมีความใกล้ชิดกับราษฎรเป็นเพิเศษ จะช่วยให้ผู้คนที่ได้ทราบกิตติศัพท์ พากันอพยพมาพึ่งพระบารมีของพระมหากษัตริย์ของอาณาจักรสุโขทัยมากขึ้น

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากชุมชนของอาณาจักรสุโขทัยยังเป็นชุมชนขนาดเล็ก อาณาเขตก็ยังไม่กว้างใหญ่นัก และผู้คนยังมีจำนวนน้อยอยู่ ประกอบกับสังคมยังไม่สลับซับซ้อนมากนัก ดังนั้น ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรจึงเกิดขึ้นได้ง่าย

ครั้นถึงในสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 1 หรือ พญาลิไท ปรากฏว่าพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ได้มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนามีข้อควรปฏิบัติสำหรับพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นผู้ปกครองอาณาจักรปรากฏอยู่ด้วย อันเป็นการกล่าวย้ำถึงความสำคัญของความเป็น "ธรรมราชา" หรือ "พระราชาผู้ประพฤติธรรม" ขององค์พระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันศาสนาพราหมณ์ซึ่งไทยซึ่งรับอิทธิพลมาจากขอมหรือเขมร ก็ย้ำถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ในฐานะองค์สมมติเทพว่า เป็นพระอิศวรหรือพระนารายณ์ที่แบ่งภาคหรืออวตารลงมาดูแลปกครองโลกมนุษย์ โดยอาศัยการปกครองแบบนายกับบ่าว แสดงให้เห็นถึงความเป็น "เทวราชา" ของพระมหากษัตริย์

ดังนั้นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรในสมัยสุโขทัยตอนปลายจึงค่อย ๆ เปลี่ยนไปจากลักษณะบิดากับบุตร แต่ขณะเดียวกันก็พยายามจะเน้นให้เห็นถึงความเป็น "ธรรมราชา" และ "เทวราชา" ขององค์พระมหากษัตริย์ให้เด่นชัดมากขึ้น โดยที่พระมหากษัตริย์ยังคงเป็นผู้นำของชุมชนชาวไทยและมีหน้าที่ให้ความคุ้มครอง ดูแลทุกข์สุขของราษฎร และมีพระราชอำนาจที่จะลงพระราชอาญากับทุกคนที่ละเมิดพระราชอำนาจของพระองค์

<u>ขอบเขตของการปกครอง</u>

1. การปกครองในเขตราชธานี เขตราชธานีก็คือ กรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงรับผิดชอบทั้งในด้านการปกครอง การบริหาร การตุลาการ กฎหมาย การศาสนา โดยมีบรรดาขุนนางข้าราชการคอยช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

2. การปกครองเมืองลูกหลวง เมืองลูกหลวงนี้บางทีก็เรียกว่า เมืองอุปราช หรือเมืองหน้าด่าน โดยถือเอาตำแหน่งของเจ้าผู้ปกครองเมืองนั้น ๆ เป็นสำคัญ เมืองใดที่ผู้ปกครองเป็นอุปราช ซึ่งอาจเป็นพระราชโอรสของพระมหากษัตริย์ที่ปกครองกรุงสุโขทัยหรืออาจเป็นพระเชษฐาหรือพระอนุชาก็ได้ เรียกว่า เมืองอุปราช สำหรับเมืองที่ผู้ปกครองเป็นพระราชโอรส

หรือเครือญาติ แต่ไม่ได้เป็นอุปราช เรียกว่า เมืองลูกหลวง เมืองที่ผู้ปกครองเป็นเจ้าเมืองเดิมหรือเกี่ยวดองด้านอภิเษกสมรสกับกษัตริย์ของกรุงสุโขทัยเรียกว่า เมืองหน้าด่าน ซึ่งเป็นเมืองสะสมเสบียงอาหารและกำลังผู้คนไว้สำหรับป้องกันเมืองหลวง เมืองลูกหลวงเหล่านี้อยู่ห่างจากราชธานีเฉลี่ยประมาณ 50 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทัพในสมัยนั้นประมาณ 2 วัน

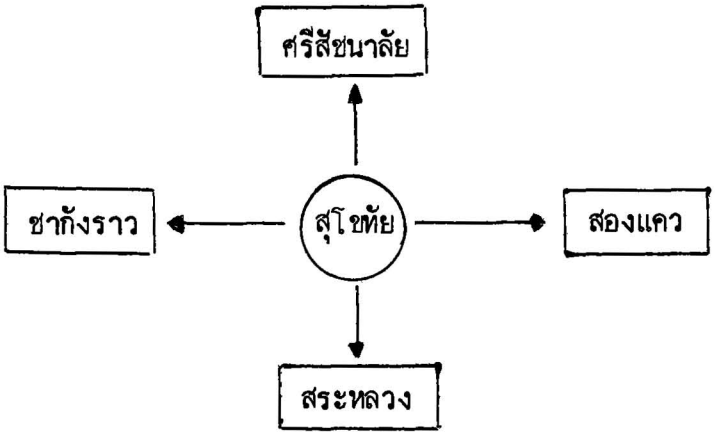
เมืองลูกหลวงของอาณาจักรสุโขทัยที่ปรากฏแน่ชัดมี 4 เมือง คือ

ทิศเหนือ ได้แก่ เมืองศรีสัชนาลัย

ทิศใต้ ได้แก่ เมืองสระหลวง

ทิศตะวันออก ได้แก่ เมืองสองแคว

ทิศตะวันตก ได้แก่ เมืองนครชุมหรือชากังราว

แผนผังแสดงที่ตั้งของเมืองลูกหลวงในสมัยสุโขทัย

3. การปกครองเมืองท้าวพระยามหานคร เมืองท้าวพระยามหานคร เป็นเมืองที่อยู่ห่างจากเมืองลูกหลวงหรือเมืองหน้าด่านออกไป บางเมืองมีเจ้าปกครองเป็นเชื้อสายของเจ้าเมืองเดิม บางเมืองผู้ปกครองทางกรุงสุโขทัยจะแต่งตั้งมาปกครองโดยตรงในบางครั้ง เช่น ในสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ทรงแต่งตั้งเจ้าเมืองคณที พระบาง เชียงทอง บางฉมัง โดยเจ้าเมืองเหล่านี้จะมีบรรดาศักดิ์เป็น "ขุน"

เมืองท้าวพระยามหานครนี้ เจ้าเมืองมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองตนเอง เพียงแต่ต้องส่งส่วยและเกณฑ์กำลังทหารคอยให้ความช่วยเหลือเมืองหลวง เมื่อเมืองหลวงต้องการ มี

การรวมตัวกับอาณาจักรสุโขทัยในลักษณะที่หลวม ๆ เป็นแบบเครือญาติห่าง ๆ มากกว่ารวมเป็นอาณาจักรเดียวกัน ดังนั้นเมื่อพระมหากษัตริย์ของสุโขทัยอ่อนแอ เมืองเหล่านี้ก็จะแยกตัวเป็นอิสระ เมืองท้าวพระยามหานครมีอยู่หลายเมือง เช่น นครสวรรค์ เชียงทอง บางพาน บางฉมัง ชัยนาท กาญจนบุรี ไทรโยค ชุมพร กุยบุรี ปราณบุรี เป็นต้น

4. การปกครองหัวเมืองประเทศราช เมืองประเทศราช คือเมืองที่มีคนต่างชาติต่างภาษาอาศัยอยู่ มิได้รวมเข้ากับอาณาจักรสุโขทัย และมิได้ยอมรับอำนาจสุโขทัยอย่างจริงใจ เพียงแต่ยอมอ่อนน้อมเพื่อความปลอดภัยของตนเอง หัวเมืองเหล่านี้ต้องส่งบรรณาการให้กับอาณาจักรสุโขทัยเป็นประจำ เพื่อแสดงความจงรักภักดี ตามปกติหัวเมืองประเทศราชเหล่านี้มีอำนาจในการปกครองตนเองอย่างเป็นอิสระ หัวเมืองประเทศราชที่สำคัญในสมัยสุโขทัย เช่น เมืองหลวงพระบาง หงสาวดี เวียงจันทน์ เป็นต้น

<u>สภาพเศรษฐกิจและการค้าของอาณาจักรสุโขทัย</u>

1. การเพาะปลูก

ชุมชนสุโขทัยเป็นชุมชนการเกษตรซึ่งมีการเพาะปลูกเป็นอาหารในระดับพอกินพอใช้ และพอเก็บไว้ในกรณีที่ธรรมชาติไม่เอื้ออำนวย ในบางครั้งถ้าเกิดการขาดแคลนข้าวจริง ๆ ก็จำเป็นต้องจัดหาซื้อข้าวจากอาณาจักรอื่นมาบรรเทาความขาดแคลน เช่น ปรากฏหลักฐานว่าสุโขทัยเคยซื้อข้าวจากลพบุรีไปบริโภค เป็นต้น

นอกจากการทำนาแล้ว ก็ยังมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรในการเพาะปลูกพืชพันธุ์ผลไม้อย่างอื่น เช่น ขนุน มะพร้าว มะม่วง ผักกาด และผักสวนครัวอื่น ๆ และยังมีการกำหนดว่า ถ้าผู้ใดสร้างสวนปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ ก็ให้ที่ส่วนนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ปลูกและลูกหลานได้

2. การเก็บภาษีอากร

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชในศิลาจารึกระบุว่า กรุงสุโขทัยไม่มีการเก็บภาษีผ่านด่าน (ภาษีจังกอบ) จากบรรดาพ่อค้าทั้งหลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ต้องการให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งของเครื่องใช้ทางด้านการบริโภคและอุปโภคนั่นเอง ส่วนภาษีอื่น ๆ ก็ยังคงเก็บอยู่

รายได้ของแผ่นดินส่วนใหญ่ได้จากค่าปรับ การค้าขาย และภาษีอื่น ๆ ที่มิใช่ภาษีจังกอบ ขุนนางและราษฎรที่มีเงินจะใช้จ่ายจะต้องส่งเงินไปเมืองหลวงให้เจ้าพนักงานหลอมหล่อเป็นเม็ด โดยเจ้าพนักงานจะเอาตราตีประทับลงบนเงินก่อนจึงจะใช้จ่ายได้ เงิน 100 ตำลึง ต้องเสียค่าภาษีเป็นของหลวง 6 สลึง

3. การค้าและอุตสาหกรรม

การค้าขายแลกเปลี่ยนของสิ่งภายในอาณาจักรสุโขทัยเป็นไปโดยเสรี ไม่มีการผูกขาด ผู้ใดจะค้าขายสิ่งใดก็ได้ ไม่มีการหวงห้าม โดยมีศูนย์กลางการค้าอยู่ทางด้านทิศเหนือของกรุงสุโขทัย เรียกว่า "ปสาน" ซึ่งแปลว่า ตลาด มีลักษณะเป็นร้านแถว

ลักษณะการค้าของสุโขทัยนอกจากจะกระทำกันด้วยการแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกันภายในราชอาณาจักรแล้ว ยังมีการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกับต่างชาติอีกด้วย เช่น กับหมู่เกาะ อินโดนีเซีย จีน อินเดีย เป็นต้น สินค้าสำคัญของสุโขทัย ได้แก่ เครื่องสังคโลกหรือเครื่องเคลือบดินเผา ซึ่งสุโขทัยได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการทำมาจากจีนในสมัยราชวงศ์ซ้อง

<u>ศิลปกรรมของอาณาจักรสุโขทัย</u>

ศิลปะสมัยสุโขทัย จัดเป็นศิลปะไทยที่มีลักษณะเป็นของตนเองและงดงามที่สุด แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากศิลปะรุ่นก่อน ๆ แต่ก็มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามความพอใจจนมีเอกลักษณ์ของตน โดยเฉพาะด้านการสร้างพระพุทธรูปซึ่งได้รับอิทธิพลจากลังกามาพร้อมกับพระพุทธศาสนานิกายหินยานจากอาณาจักรนครศรีธรรมราช

<u>ภาษาและวรรณกรรมของอาณาจักรสุโขทัย</u>

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัย ได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. 1826 ทำให้คนไทยมีตัวอักษรสำหรับเขียนเป็นของตนเองตั้งแต่นั้นมา และในรัชกาลต่อ ๆ มาก็ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย จนมีรูปแบบอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน

ไตรภูมิพระร่วง หนังสือไตรภูมิพระร่วงหรือไตรภูมิกถาหรือเตภูมิกถา สันนิษฐานว่าพระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไท) ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1888 ความมุ่งหมายของการพระราชนิพนธ์ที่ได้ทรงระบุไว้ในต้นเรื่องและท้ายเรื่องก็เพื่อใช้เทศนาโปรดพระราชมารดา

และเพื่ออบรมสั่งสอนประชาชนให้บรรลุถึงซึ่งพระนิพพาน ข้อความในไตรภูมิพระร่วงนั้นเริ่มต้นด้วยการนมัสการพระรัตนตรัย แล้วกล่าวถึงไตรภูมิซึ่งประกอบด้วยกามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ มีการบรรยายลักษณะของการปฏิสนธิของสัตว์โลกและเทวดาในรูปแบบต่าง ๆ และชี้ให้เห็นว่าการเกิดและการตายของสัตว์โลกเป็นเรื่องธรรมดา

ไตรภูมิพระร่วงนี้นับว่าเป็นวรรณคดีเล่มแรกของไทยที่เขียนเป็นเล่มอย่างสมบูรณ์ โดยบรรยายถึงความทุกข์ยากของเปรต พรรณนาถึงสวรรค์ ถ้อยคำบรรยายก่อให้เกิดภาพพจน์และอารมณ์ เป็นการระงับอารมณ์ของผู้ฟังและผู้อ่านที่มีอารมณ์ใฝ่ต่ำ มีอิทธิพลต่อจิตใจและความเชื่อของคนไทยในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก

ลักษณะทางสังคม

พระมหากษัตริย์คือ ผู้ปกครองอาณาจักรสุโขทัยมีอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน ในระยะแรก ๆ ของการสถาปนากรุงสุโขทัย พระมหากษัตริย์มีลักษณะเป็นเหมือนบิดาของราษฎร แต่ในระยะหลังฐานะจะเปลี่ยนไปมีความเป็นเทวราช หรือสมมติเทพมากขึ้น

พระสงฆ์ในสมัยสุโขทัยมีบทบาทสำคัญในการสั่งสอนให้ประชาชนประพฤติธรรม ตลอดจนเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์และขึ้นตรงต่อฝ่ายอาณาจักร พระสงฆ์จะมีสมณศักดิ์ลดหลั่นกันตามลำดับนี้คือ สังฆราช ปู่ครู มหาเถระ และเถระ

พระสงฆ์จะได้รับการเคารพนับถือจากพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการและราษฎรสามัญชนโดยทั่วไป แต่ไม่มีอำนาจในการปกครองอาณาจักรแต่ประการใด

บุคคลทั้ง 5 กลุ่มนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคมไทยในสมัยสุโขทัย อย่างไรก็ตาม การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของคนไทยกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ในระยะแรก ๆ มักจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันแบบเครือญาติ มีความเห็นอกเห็นใจ และมีความแมตตาปรานีต่อกัน ประดุจดังเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน จนมาถึงสมัยสุโขทัยตอนปลายเมื่อผู้คนหนาแน่นขึ้น สังคมเริ่มมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ จึงมีฐานะแตกต่างกันไป และความสนิทสนมก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

แผนการสอนแบบบูรณาการ

หน่วยเรื่อง ประเทศของเราสมัยปัจจุบัน (กรุงรัตนโกสินทร์)

ความคิดรวบยอด

1. ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน มีลักษณะภูมิประเทศแตกต่างกันในแต่ละภาค มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้นและได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม จึงมีผลทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
2. ภูมิประเทศของประเทศไทยแบ่งได้เป็น 6 ภาคคือภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคใต้ โดยมีภาคกลางเป็นศูนย์กลางของความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสังคม

หน่วยย่อยที่ 1 ประเทศของเรา - ภาคเหนือ เวลา 3 คาบ

ความคิดรวบยอด

1. ที่ตั้งของภาคเหนือ ตั้งอยู่ตอนบนของประเทศ มีภูมิประเทศเป็นที่สูง ทำให้มีอากาศหนาวเย็น เหมาะแก่การปลูกพืชเศรษฐกิจและสามารถปลูกพืชเมืองหนาวได้
2. การที่ภาคเหนือมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและมีที่ราบลุ่มที่ใช้ในการเพาะปลูกน้อย จึงมีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของประชากร ซึ่งจะอาศัยหนาแน่นบริเวณลุ่มน้ำและต้องใช้ที่ดินอย่างจำกัด
3. ความศรัทธาในพุทธศาสนาและการผสมผสานวัฒนธรรมกับดินแดนใกล้เคียง ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในภาคเหนือ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านเนื้อหา

1. บอกบริเวณที่ตั้งของประเทศไทยในแผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้
2. บอกลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศของประเทศไทยได้
3. บอกชื่อเมืองหลวงและภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยได้

4. บอกบริเวณที่ตั้งของภาคเหนือในแผนที่ประเทศไทยได้
5. บอกประวัติความเป็นมาของภาคเหนือได้
6. อธิบายลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือจากแผนที่ประเทศไทยได้
7. วิเคราะห์ปัจจัยทางภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีอิทธิพลต่อทรัพยากรธรรมชาติและพืชพรรณเศรษฐกิจได้
8. ยกตัวอย่างทรัพยากรธรรมชาติและพืชพรรณที่มีค่าในทางเศรษฐกิจของภาคเหนือได้
9. วิเคราะห์ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนของภาคเหนือได้
10. อธิบายลักษณะทางสังคม ความเป็นอยู่ของประชากรในภาคเหนือได้
11. บอกที่มาและยกตัวอย่างศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือได้
12. บอกสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในภาคเหนือได้

<u>ด้านมนุษย์สัมพันธ์</u>

1. ให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน
2. ให้นักเรียนรู้จักการอภิปรายกลุ่มและทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ให้นักเรียนรู้จักเสาะแสวงหาความรู้จากวิทยากรและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
4. ให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ บทบาทของตนและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

<u>ด้านการประยุกต์ใช้</u>

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักปรับตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจได้
2. สำนึกในคุณค่าและความสำคัญของเอกลักษณ์ วัฒนธรรมของภาคเหนือและช่วยกันดำรงรักษา

<u>เนื้อหา</u>

1. ที่ตั้งและการแบ่งเขตการปกครองของภาคเหนือ
2. ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของภาคเหนือ
3. ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศของภาคเหนือ

4. สถานที่ท่องเที่ยวของภาคเหนือ
5. สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร และพืชพรรณของภาคเหนือ
6. ลักษณะทางสังคม ความเป็นอยู่ของประชากรในภาคเหนือ
7. ศิลปและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ

สื่อการเรียนการสอน

1. แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. แผนที่ประเทศไทย
3. สไลด์ภาคเหนือ, รูปภาพการฟ้อนเล็บ
4. บัตรกำหนดงาน
5. เอกสารประกอบการเรียนเรื่องภาคเหนือ
6. แบบประเมินผล

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ
   1.1 ครูใช้แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แสดงที่ตั้งของประเทศไทยประกอบการสนทนาเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน
   1.2 ครูนำแผนที่ประเทศไทยแสดงลักษณะทางกายภาพของภาคต่าง ๆ และซักถามเกี่ยวกับการแบ่งเขตภูมิภาคของประเทศไทย
   1.3 ครูแสดงภาพการฟ้อนเล็บให้นักเรียนดู นักเรียนตอบว่าการฟ้อนเล็บเป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ จากนั้นให้นักเรียนออกมาชี้ที่ตั้งของภาคเหนือ
   1.4 ครูฉายสไลด์เกี่ยวกับภาคเหนือเรื่อง ที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ สถานที่ท่องเที่ยว ทรัพยากร พืชพรรณทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่และวัฒนธรรม
   1.5 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปอิทธิพลทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา ทรัพยากร พืชพรรณ สังคม ฐานะทางเศรษฐกิจที่มีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาคเหนือ
   1.6 ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นปฏิบัติการ

2.1 การแบ่งกลุ่มให้ใช้กลุ่มเดิมตามที่แบ่งไว้แล้ว

2.2 จากจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่าต้องการจะศึกษาเรื่องต่าง ๆ ของภาคเหนือในด้านใดบ้าง นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายและเสนอความคิด

2.3 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาที่ต้องการจะศึกษาเกี่ยวกับภาคเหนือเรื่อง
- ที่ตั้งและการแบ่งเขตการปกครองของภาคเหนือ สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
- ลักษณะความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของภาคเหนือ
- ทรัพยากรธรรมชาติและพืชพรรณทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือ
- ลักษณะทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ
- สภาพสังคมของประชาชนในภาคเหนือ
- ศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ

2.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาและตกลงใจเลือกศึกษาปัญหาที่กลุ่มสนใจ โดยครูเป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับเรื่อง
- ครูจัดสถานที่ สื่อการเรียน และเอกสารประกอบการเรียนให้แต่ละกลุ่มไปศึกษาหาข้อมูล
- ครูจัดวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร ให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้

2.5 นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษา แบ่งหน้าที่และงานให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรมศึกษาค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูคอยให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ

3. ขั้นกิจกรรมสรุป

3.1 แต่ละกลุ่มสรุปกิจกรรมที่ตนศึกษาค้นคว้า เตรียมเสนอผลงาน

3.2 ส่งตัวแทนมาเสนอผลงานของตนเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

3.3 เสนอผลงานในรูปของการรายงานและแสดงกิจกรรมเพิ่มเติมเป็นการสื่อความหมายให้เพื่อนกลุ่มอื่นได้เข้าใจในเรื่องที่นำเสนอมากขึ้น เช่น

การแสดงละคร บทบาทสมมติ เกม การสาธิต สถานการณ์จำลอง

3.4 ครูเชื่อมโยงผสมผสานผลงานของแต่ละกลุ่มให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องต่าง ๆ

3.5 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป ให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของภาคเหนือ นักเรียนบันทึกลงในสมุด

4. ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนทำการประเมินผลงานในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มโดยครูแจกแบบประเมินผลให้

4.2 ครูประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- เนื้อหา
- ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ
- การตั้งใจทำงาน
- ความร่วมมือในการทำงาน
- ความรับผิดชอบ

4.3 ประเมินจากการตรวจแบบฝึกหัดของนักเรียน

การประเมินผล

1. ด้านเนื้อหา

- ผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักเรียน
- การอภิปรายเพิ่มเติม และแนวคิดของกลุ่ม
- การทำแบบฝึกหัด

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม
- ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น, บุคคลอื่น

3. ด้านประยุกต์ใช้

- สังเกตจากเหตุผลในการอภิปราย
- การเสนอแนะวิธีปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่าง ๆ
- การปรับตัวในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนจัดกลุ่มให้เรียบร้อยแล้วปฏิบัติดังนี้

1. เลือกประธานกลุ่ม มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและกระตุ้นความคิดของสมาชิกให้ร่วมมือกันทำงาน
   เลือกเลขานุการ มีหน้าที่บันทึกข้อสรุปการอภิปรายของกลุ่ม
   เลือกผู้รายงานผล มีหน้าที่เสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้น
   เลือกกรรมการ มีหน้าที่เสนอความคิดเห็นและค้นคว้าความรู้เพื่อให้งานสำเร็จได้ด้วยดี
2. ให้สมาชิกทุกคนปรึกษากันตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าและจัดแบ่งหน้าที่และงานให้สมาชิกทำตามความเหมาะสม
3. ให้สมาชิกทุกคนศึกษาค้นคว้าจากเอกสารประกอบการเรียน และจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. สมาชิกร่วมกันสรุปผลการค้นคว้าในประเด็นที่เลือกไว้ เลขานุการจดบันทึก
5. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงาน และแสดงกิจกรรมกลุ่มละ 7 นาที

แบบฝึกหัด

เรื่องประเทศของเรา - ภาคเหนือ

1. เหตุผลที่ทำให้ภาคเหนือเป็นศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวของประเทศได้แก่อะไรบ้าง
2. แนวทางที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของภาคเหนือนั้นควรเน้นด้านใดมากที่สุดในปัจจุบัน
3. ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเหนือเป็นอย่างไร
4. "ลำใยสีชมพู อู้คำเมืองเจ้า" ข้อความนี้มีความหมายว่าอย่างไร
5. ปัญหาชนกลุ่มน้อยของภาคเหนือมีปัญหาใดบ้างและควรแก้ไขอย่างไร

แบบประเมินผล

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องตามความเป็นจริง

ข้อ	ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
	ภายในกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความพอใจในผลงาน			
2	ความร่วมมือในการทำงาน			
3	ผลงานบรรลุตามจุดมุ่งหมาย			
4	การร่วมปรึกษาวางแผนในการทำกิจกรรม			
5	ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น			
	ระหว่างกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาที่ได้รับ			
2	ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม			
3	ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ			
4	สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้			
5	ข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุง			
	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ			
	.....			
	....			
	.....			

เอกสารประกอบการเรียน

ภาคเหนือ

ภาคเหนือ

ทำเลที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ภาคเหนือ ประกอบด้วย 9 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ ลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยเทือกเขา ซึ่งส่วนใหญ่วางตัวตามแนวเหนือใต้ มีทิวเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูเขาถนนธงชัย ภูเขาผีปันน้ำ ภูเขาหลวงพระบาง ภูเขาแดนลาว ภูเขาเหล่านี้จะทำให้เกิดแอ่งที่ราบระหว่างหุบเขาอันอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญของภาคเหนือ และกลายเป็นชุมชนอันหนาแน่น เช่น บริเวณที่ราบเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ น่าน ภูเขาในภาคนี้เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสำคัญหลายสาย เช่น ปิง วัง ยม น่าน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยา ภาคเหนืออยู่ระหว่างละติจูดที่ 18° - 21° เหนือ มีพรมแดนติดต่อสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า ทางทิศตะวันตก และทางทิศเหนือกับทิศตะวันออกติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูกาลนั้นมี 3 ฤดู อันได้แก่ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน ส่วนอุณหภูมิจะมีพิสัยแตกต่างกันประมาณ 7 - 8 องศาเซลเซียส ทั้งนี้เพราะเป็นที่สูงห่างไกลจากทะเล ส่วนปริมาณน้ำฝนนั้นมีประมาณ 1,200 มิลลิเมตรต่อปี เดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดคือมกราคม (19.3 องศาเซลเซียส) และอุณหภูมิสูงสุดคือเดือนพฤษภาคม (27.9 องศาเซลเซียส)

ทรัพยากรธรรมชาติ

แร่ธาตุ การทำเหมืองแร่ในภาคเหนือมีมากและมีเหมืองแร่ในทุกจังหวัด เพราะแร่ธาตุมีมากพอสมควร แร่ที่สำคัญคือ ดีบุก พบที่อำเภออมก๋อย จอมทอง แม่แจ่ม เชียงดาว สะเมิง พร้าว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สะเรียง ขุนยวม แม่ลาน้อย ปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอลี้ จังหวัดลำปาง อำเภอแม่จัน แม่สวย เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ทังสเตน แมงกานีส พบที่ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่

แร่ฟลูออร์ไรต์ พบที่ อำเภอดอยเต่า ฮอด จังหวัดเชียงใหม่

พลอย พบที่ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่

น้ำมันปิโตเลียม พบที่ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

หินน้ำมัน พบที่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ถ่านหินลิกไนต์ พบที่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง อำเภอลี้ จังหวัดเชียงใหม่

ป่าไม้ เป็นภาคที่มีทรัพยากรป่าไม้มากที่สุดของประเทศไทย โดยเหลือป่ามากถึง 51.13 ของพื้นที่ ส่วนใหญ่ป่าไม้ในภาคเหนือเป็นป่าไม้ผลัดใบ ประเภทป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบ ป่าสน ป่าดิบเขาที่มีในที่สูง ๆ และมีไม้ที่สำคัญคือ ไม้สัก ไม้แดง ประดู่ ตะแบก เสลา ตะค้อ มะค่าโมง และมีป่าไผ่

ทรัพยากรนันทนาการ เนื่องจากภาคเหนือนั้นมีภูมิประเทศที่เหมาะในการท่องเที่ยว ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือจึงแบ่งประเภทได้ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวบนภูเขา ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ อุทยานแห่งชาติขุนตาล

2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ เช่น ถ้ำเชียงดาว ถ้ำตับเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ถ้ำผาไทย จังหวัดลำปาง ถ้ำอลงกรณ์ จังหวัดแพร่

3. แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ได้แก่ แม่สา แม่ยะ จังหวัดเชียงใหม่

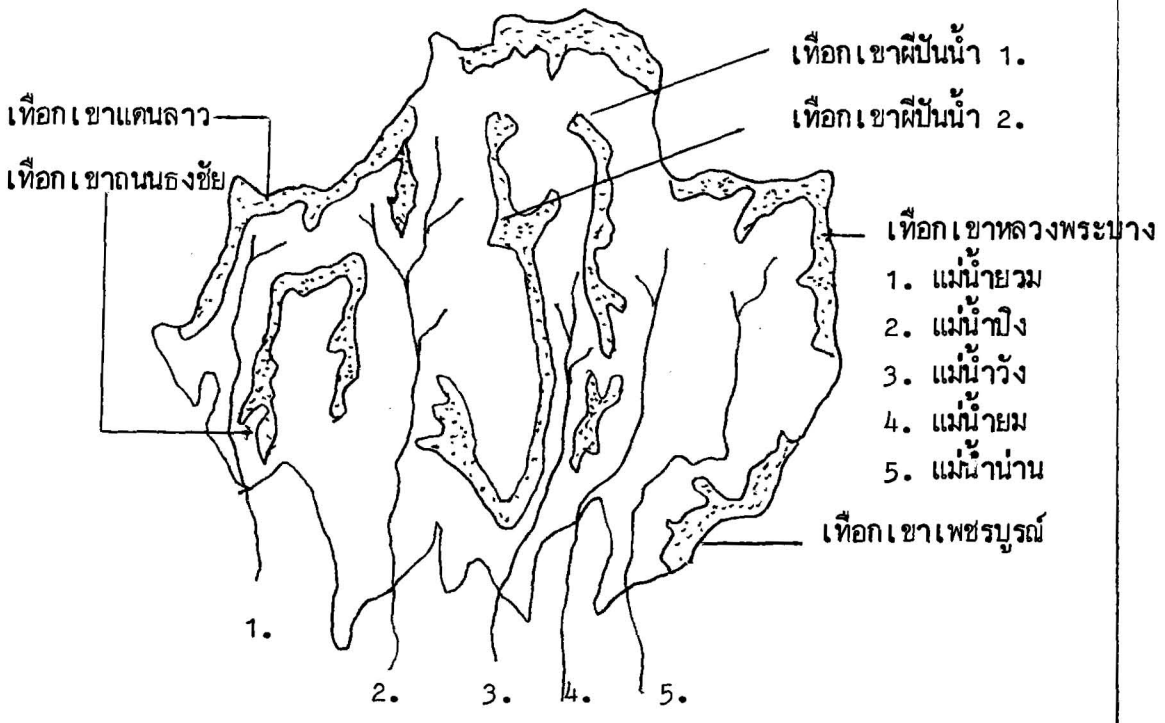
4. แหล่งท่องเที่ยวประเภทเปลกตา คืด แพะเมืองผี จังหวัดแพร่

<u>องค์ประกอบทางเศรษฐกิจของประชากรภาคเหนือ</u>

สภาพเศรษฐกิจของภาคเหนือถ้ามองในด้านอาชีพนั้น ลักษณะของงานที่ทำ รายได้ยังชี้ให้เห็นว่าประชากรของภาคนั้นยังยากจนอยู่ แม้จะไม่เท่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ตามที อาชีพที่สำคัญของภาคเหนือคืออาชีพการเกษตรกรรม มีการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก มีการทำนาและการทำไร่ การทำนาในภาคเหนือนั้นมีการทำปีละ 2 ครั้ง เพราะดินดี การชลประทานดี ปลูกกันมากตามที่ราบระหว่างหุบเขาต่าง ๆ อาชีพทำไร่ มีการปลูกที่เป็นอาหารในครอบครัวและส่งขายเป็นสินค้า พืชไร่ที่ทำรายได้ได้แก่ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเหลือง หอม กระเทียม พืชผัก ผลไม้ต่าง ๆ ทั้งพืชเมืองร้อน และยาสูบ นอกจากนี้ยังมีพวกพืชไม้ยืนต้น เช่น ลำใย ลิ้นจี่ ส้ม

แสดงลักษณะภูมิประเทศภาคเหนือ และจังหวัดของภาคเหนือ

มะม่วง นอกจากอาชีพการเพาะปลูกแล้วยังมีอาชีพการเลี้ยงสัตว์ที่กระจายทั่วทุกจังหวัด เพราะมีปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำ อาชีพที่สำคัญอีกอย่างคือ การทำเหมืองแร่ เพราะมีแร่ต่าง ๆ มาก เช่น ถ่านหิน หินน้ำมัน วุลแฟรม ฟลูออไรต์ ที่นับว่ามีความสำคัญที่สุดของภาค ส่วนด้านอาชีพการอุตสาหกรรมนั้นเป็นอาชีพชั้นสอง มีอุตสาหกรรมพื้นเมืองที่สำคัญคือ การทอผ้า การทำเครื่องเขิน การทอผ้าไหม เซรามิกสำหรับให้นักท่องเที่ยวทั้งเมืองไทยและเมืองนอกได้ชมและซื้อกัน

อาชีพอุตสาหกรรมสมัยใหม่นั้นยังขยายตัวไม่มากนักส่วนมากจะเป็นโรงงานผลิตวัตถุสำเร็จรูปจากผลิตผลทางการเกษตร เช่น โรงสีข้าว โรงบ่มยา โรงงานผลิตอาหาร และยังมีอุตสาหกรรมขั้นที่ 3 คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การบริการที่ทำรายได้ให้กับภาคเป็นอันมาก

ลักษณะทางประชากรของภาคเหนือ

จำนวนประชากรมีรวมทั้ง 9 จังหวัด 4,954,449 คน ร้อยละ 10.55 ของประชากรทั้งประเทศ จังหวัดที่ประชากรมากที่สุดคือ เชียงใหม่ 1,166,123 คน จังหวัดประชากรน้อยที่สุดคือ แม่ฮ่องสอน 123,391 คน อัตราการเพิ่มประชากร ร้อยละ 2.00 ต่อปี

ความหนาแน่นของประชากรของภาคเหนือ ประมาณ 53 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งนับว่าไม่หนาแน่นหากดูจากเฉลี่ยของประเทศ 92 คนต่อตารางกิโลเมตร ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดด้านลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดที่ประชากรหนาแน่นมากคือ จังหวัดเชียงราย คือ 79 คนต่อตารางกิโลเมตร และหนาแน่นน้อยที่สุดคือ จังหวัดแม่ฮ่องสอนคือ 10 คน ต่อตารางกิโลเมตร ในด้านการกระจายตัวของประชากรนั้นอาศัยหนาแน่นตามลุ่มน้ำที่สำคัญ เช่น ปิง วัง ยม น่าน

ชาวไทยภูเขาในภาคเหนือที่ภาคเหนือมีชาวภูเขาอาศัยมากจากการสำรวจปี พ.ศ. 2525 มีมากถึง 235,520 คน เผ่าที่มีมากที่สุดคือ กะเหรี่ยง รองลงมาคือ แม้ว เย้า มูเซอร์ อีก้อ ลีซอ ลั๊วะ ขมุ ชาวเขาเหล่านี้ยังพบตามภาคตะวันตก ภาคกลางตอนบน แต่มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับภาคเหนือชาวเขานี้จะมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาด้านการปกครองของประเทศตามมา เช่น การทำลายป่าไม้ที่เป็นต้นน้ำลำธาร ปัญหาการปลูกฝิ่น ปัญหาพฤติกรรมทางการเมือง

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

ชาวไทยทางเหนือ เป็นชนชาติไทย แต่สืบเชื้อสายมาจากไทยลานนา หรือโยนกที่เคยเรียกกันว่า ไทยยวน หรือลาวยวน และมีการสัมพันธ์กับชาวพื้นเมืองเดิม ทำให้มีภาษา วัฒนธรรมประเพณี แตกต่างจากไทยในภาคอื่น ๆ นอกจากชาวไทยทางเหนือที่มีเชื่อสายไทยยวนแล้ว ยังมีไทยสาขาอื่นคือ ไทยยอง อยู่ลำพูน ไทยเขิน อยู่เชียงใหม่ ไทยลื้อ อยู่เชียงราย นอกจากนั้นยังมีลาวพุงดำในอุตรดิตถ์ ชาวไทยเมืองจะอาศัยตามบ้านเมืองเรียกคนเมือง

ลักษณะทางสังคม

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเหนือมี 2 ประเภทคือ คนเมืองที่อาศัยอยู่ที่ราบในเมือง และสังคมชาวเขาที่อาศัยอยู่บนที่สูง แต่ทั้งสองพวกก็ประกอบอาชีพการเกษตร ลักษณะทางสังคมของภาคนั้นที่มีผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจคือ

1. พ่อ แม่ จะไม่ยกที่นาให้แก่บุตรตนเองจนกว่าจะถึงแก่กรรม โดยให้ลูกนั้นเช่าที่นาจากพ่อ แม่ ไปก่อน

2. การสืบทอดมรดกจากพ่อแม่

3. การไม่นิยมเป็นหนี้สิน

ปัจจุบันนี้ความเจริญได้เข้าไปมีบทบาทมาก การคมนาคม การศึกษา ได้มีผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง อารยธรรมจากถิ่นอื่นได้เข้าไปสู่ชานเมือง ชาวเขาจึงเริ่มทำให้สังคมของภาคเหนือนั้นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากขึ้นทุกที

ลักษณะทางวัฒนธรรม

ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นั้นนับถือพุทธศาสนาร้อยละ 95 ยกเว้น แม่ฮ่องสอน ที่นับถือร้อยละ 87 ชาวเหนือนั้นมีประเพณีอันดีงามสืบทอดจากศาสนาที่สำคัญได้แก่ ประเพณีวันสงกรานต์เป็นงานประจำปี เรียก "วันสังขารล่อง" คือวันที่ 13 ทำความสะอาดบ้านเรือน วันที่ 14 เป็นวัน "เนาว์" คือวันที่ทำอาหาร ทำใจให้เบิกบาน วันที่ 15 วัน "พญาวัน" ทำอาหารถวายทาน

นอกจากนี้ยังมีประเพณี "ปอยลูกแก้ว" (งานพิธีต่าง ๆ ทางเหนือเรียก ปอย หากงานใหญ่เรียก ปอยหลวง)

ภาษา ชาวเหนือที่สืบเชื้อสายมาจากชาวลานนาไทยและล้านช้าง อักษรจึงต่างจากชาวสยามที่มีความสัมพันธ์กับชาวขอม รูปอักษรทางเหนือมีลักษณะกลมและคล้ายคลึงกับอักษรชาวอีสาน แต่ปัจจุบันนี้อักษรดังกล่าวลบเลือนไปหมดแล้ว เรามาใช้ภาษาไทยเหมือนกันทั้งประเทศ ยกเว้นภาษาพูดเท่านั้น

การแต่งกาย การแต่งกายของชาวไทยในภูมิภาคนี้ โดยทั่วไป ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นและสวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอกและเต็มไปด้วยสีสรรที่งดงาม ส่วนผู้ชายนิยมสวมกางเกงครึ่งน่องหลวม ๆ คล้ายกางเกงจีน และสวมเสื้อม่อฮ่อมที่ย้อมเป็นสีกรมท่าแกมดำ ส่วนชนเผ่าตามภูเขานิยมแต่งกายตามแบบฉบับของแต่ละเผ่าไม่เหมือนกัน ซึ่งไม่สามารถที่จะบรรยายให้ละเอียดได้ทุกเผ่าในที่นี้ สำหรับอาหารหลัก นิยมรับประทานข้าวเหนียวมากกว่าข้าวเจ้า นอกจากชาวไทยภูเขาที่นิยมรับประทานข้าวเจ้ามากกว่า และอุปกรณ์ที่ใช้ตั้งสำหรับอาหารนั้น นิยมใช้โตกสำหรับวางถ้วยชามกับข้าว ทั้งชาวไทยพื้นต่ำและชาวไทยภูเขา ผิดกันแต่ชาวไทยภูเขานิยมรับประทานแบบจีน คือ ใช้ตะเกียบและช้อน ส่วนชาวไทยพื้นราบนิยมรับประทานด้วยมือ เพราะเป็นข้าวเหนียว

หน่วยย่อยที่ 2 เรื่อง ประเทศของเรา - ภาคกลาง เวลา 3 คาบ

ความคิดรวบยอด

1. ภาคกลางมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมจึงกลายเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และการคมนาคมของประเทศ
2. ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำกว้างใหญ่ มีดินตะกอนที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีการทำนา เพาะปลูกอย่างหนาแน่นจนเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญของประเทศ
3. ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี ของภาคกลางเป็นการผสมผสานของศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านเนื้อหา

1. บอกทำเลที่ตั้ง และอาณาเขตของภาคกลางในแผนที่ประเทศไทยได้
2. บอกประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของภาคกลางได้
3. อธิบายลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศของภาคกลางได้
4. บอกความสัมพันธ์ของลักษณะทางภูมิศาสตร์กับทรัพยากรธรรมชาติและพืชพรรณเศรษฐกิจได้
5. วิเคราะห์ปัจจัยที่ภาคกลางเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งพัฒนาทางอุตสาหกรรมได้
6. วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อให้ภาคกลางเป็นแหล่งศูนย์กลางของการปกครอง เศรษฐกิจและการคมนาคมได้
7. บอกที่มาและยกตัวอย่างของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคกลางได้
8. บอกสถานที่ท่องเที่ยวของภาคกลางได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. รู้จักทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ
2. เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น
3. สื่อความหมายได้อย่างถูกวิธี

ด้านการประยุกต์ใช้

1. เสนอแนวทางในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงของสังคมได้
2. สำนึกในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทยภาคกลาง และช่วยกันดำรงรักษา
3. เสนอแนะแนวทางที่จะช่วยให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้

เนื้อหา

1. ที่ตั้งและการแบ่งเขตการปกครองของภาคกลาง
2. ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของภาคกลาง
3. ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศของภาคกลาง
4. สถานที่ท่องเที่ยวในภาคกลาง
5. สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และพืชพรรณในภาคกลาง
6. ลักษณะทางสังคม ความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคกลาง
7. ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของภาคกลาง

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ
   1.1 ครูนำวีดีโอเทปเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในภาคกลางมาให้นักเรียนดูเป็นการเริ่มหน่วยและนำเข้าสู่บทเรียน
   1.2 ครูสนทนาเกี่ยวกับที่ตั้งและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักเรียนได้ดูจากวีดีโอ
   1.3 ครูนำแผนที่ประเทศไทยมาติดกระดานหน้าชั้นแล้วให้นักเรียนออกมาชี้สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว และบอกลักษณะภูมิประเทศของภาคกลาง
   1.4 ครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะทำเลที่ตั้งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาคกลางว่ามีด้านใดบ้าง ให้นักเรียนอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
   1.5 ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นปฏิบัติการ

2.1 การแบ่งกลุ่มยังคงใช้กลุ่มเดิมตามที่แบ่งไว้

2.2 จากจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่าต้องการจะศึกษาภาคกลางในด้านใดบ้าง นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายและเสนอความคิดเห็น

2.3 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาที่ต้องการจะศึกษาเกี่ยวกับภาคกลางเรื่อง

- ที่ตั้งและการแบ่งเขตการปกครองของภาคกลางรวมทั้งสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ
- ลักษณะความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของภาคกลาง
- ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคกลาง
- ทรัพยากรธรรมชาติและพืชพรรณทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคกลาง
- ลักษณะทางเศรษฐกิจของภาคกลาง
- สภาพสังคมของประชาชนในภาคกลาง
- ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคกลาง

2.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณา ตกลงใจเลือกศึกษาปัญหาที่กลุ่มสนใจและควรเป็นปัญหาด้านที่กลุ่มของตนยังไม่เคยศึกษามาก่อน โดยครูเป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับเรื่อง

- กิจกรรม สถานการณ์และเอกสารประกอบการเรียน เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษา
- สถานที่ และบุคลากร เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้หลายแง่มุม
- วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในการศึกษาหาความรู้ และเข้าใจเนื้อหามากขึ้น

2.5 นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษา แบ่งหน้าที่และงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มดำเนินการศึกษาค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ

3. ขั้นกิจกรรมสรุป

3.1 แต่ละกลุ่มสรุปกิจกรรมที่ตนศึกษาค้นคว้า เตรียมเสนอผลงาน

3.2 ส่งตัวแทนมาเสนอผลงานของตนเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

3.3 เสนอผลงานในรูปของการรายงานและแสดงกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อสื่อความหมายให้เพื่อนต่างกลุ่มเข้าใจเรื่องของตนมากขึ้นโดยการแสดงละครบทบาทสมมติ เกม การสาธิต สถานการณ์จำลอง

3.4 ครูและนักเรียนเชื่อมโยงผสมผสานผลงานของแต่ละกลุ่มเข้าด้วยกัน

3.5 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป ให้เห็นความสัมพันธ์ของภาคกลางในด้านทำเลที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม นักเรียนบันทึกลงในสมุด

4. ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนทำการประเมินผลงานในกลุ่มและระหว่างกลุ่มโดยครูแจกแบบประเมินผลให้

4.2 ครูประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- เนื้อหา
- ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ
- การตั้งใจทำงาน
- ความร่วมมือในการทำงาน
- ความรับผิดชอบ

4.3 ประเมินจากการตรวจแบบฝึกหัดของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. วีดีโอเทปสถานที่ท่องเที่ยวภาคกลาง
2. แผนที่ประเทศไทย
3. บัตรกำหนดงาน
4. เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ภาคกลาง

5. แบบประเมินผล

6. รูปภาพเอกลักษณ์ของภาคกลาง

การประเมินผล

1. ด้านเนื้อหา

   - จากการเสนอผลงานของนักเรียน
   - การแสดงกิจกรรมเพื่อสื่อความหมายจากเนื้อเรื่อง
   - การทำแบบฝึกหัด

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์

   - ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่มร่วมกัน
   - ความร่วมมือในการเสนอความคิดเห็น

3. ด้านประยุกต์ใช้

   - จากการเสนอข้อคิดในการทำกิจกรรม
   - ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำกิจกรรมกลุ่ม
   - ข้อเสนอแนะถึงวิธีการประหยัดเพื่อให้เศรษฐกิจมั่นคง

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนจัดกลุ่มให้เรียบร้อยแล้วปฏิบัติดังนี้

1. เลือกประธานกลุ่ม มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและกระตุ้นความคิดของสมาชิกให้ร่วมมือกันทำงาน
   เลือกเลขานุการ มีหน้าที่บันทึกข้อสรุปการอภิปรายของกลุ่ม
   เลือกผู้รายงานผล มีหน้าที่เสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้น
   เลือกกรรมการ มีหน้าที่เสนอความคิดเห็นและค้นคว้าความรู้เพื่อให้งานสำเร็จได้ด้วยดี
2. ให้สมาชิกทุกคนปรึกษากันตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าและจัดแบ่งหน้าที่และงานให้สมาชิกทำตามความเหมาะสม
3. ให้สมาชิกทุกคนศึกษาค้นคว้าจากเอกสารประกอบการเรียน และจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. สมาชิกร่วมกันสรุปผลการค้นคว้าในประเด็นที่เลือกไว้ เลขานุการจดบันทึก
5. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงาน และแสดงกิจกรรมกลุ่มละ 7 นาที

แบบฝึกหัด

เรื่องประเทศของเรา – ภาคกลาง

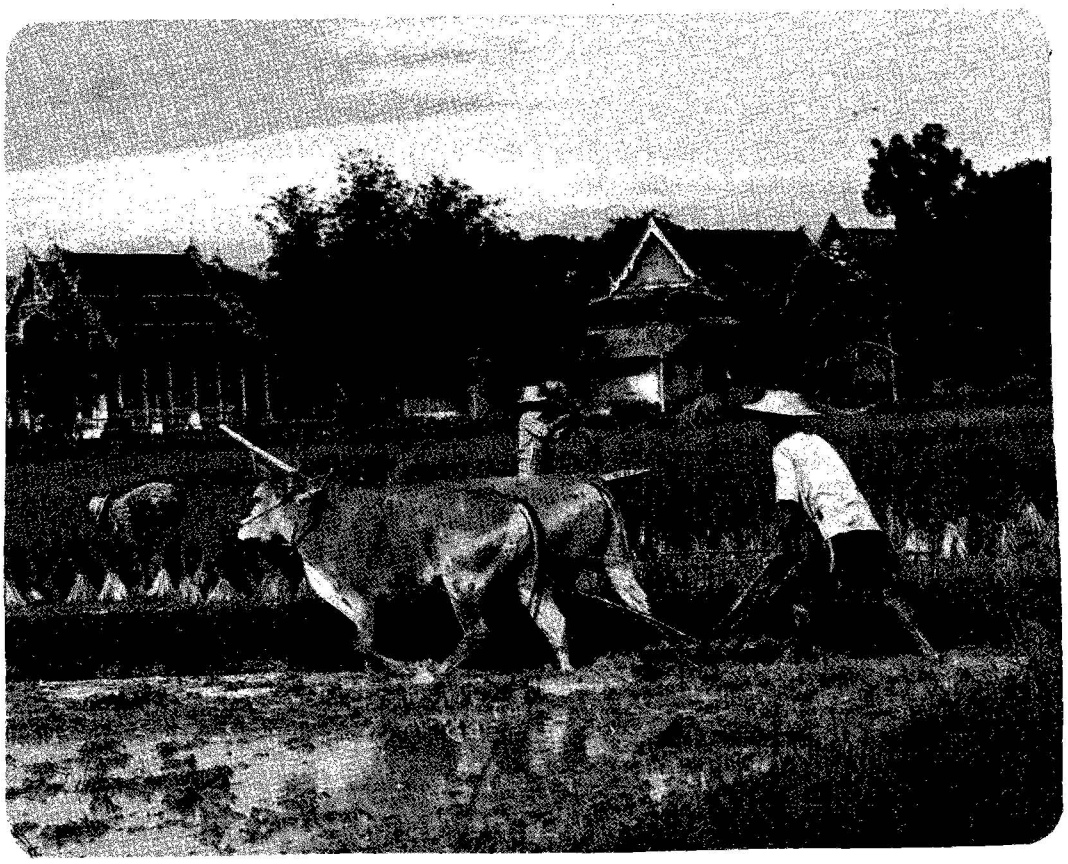
1. ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางมีความสัมพันธ์กับลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชาชนอย่างไร
2. แม่น้ำที่เป็นหัวใจของภาคกลางคือแม่น้ำอะไร
3. เพราะเหตุใดกรุงเทพมหานครจึงเป็นแหล่งสำคัญที่สุดของประเทศ
4. ชีวิตความเป็นอยู่ของภาคกลางมีลักษณะอย่างไร
5. แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคกลางมีที่ใดบ้าง

แบบประเมินผล

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องตามความเป็นจริง

ข้อ	ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
	ภายในกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความพอใจในผลงาน	.....	.....	.....
2	ความร่วมมือในการทำงาน	.....	.....	.....
3	ผลงานบรรลุตามจุดมุ่งหมาย	.....	.....	.....
4	การร่วมปรึกษาวางแผนในการทำกิจกรรม	.....	.....	.....
5	ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น	.....	.....	.....
	ระหว่างกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาที่ได้รับ	.....	.....	.....
2	ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม	.....	.....	.....
3	ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ	.....	.....	.....
4	สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	.....	.....	.....
5	ข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุง	.....	.....	.....
	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ			

ภาคกลาง

ภาคกลาง

ทำเลที่ตั้ง

ภาคกลาง ประกอบด้วย 22 จังหวัด คือ สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง สระบุรี นครนายก สุพรรณบุรี อยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี นครปฐม กรุงเทพฯ สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง (Flood Plain) พาเอาดินตะกอนมาทับถมทุกปี แยกได้เป็นที่ราบตอนล่างและตอนบน แม่น้ำสำคัญที่ถือเป็นเส้นเลือดคือ แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของประเทศไทย

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป

ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ แผ่กว้างติดต่อกันเป็นที่ราบผืนใหญ่ ไม่แยกกระจัดกระจายเป็นผืนเล็ก ๆ เหมือนอย่างที่ราบลุ่มแม่น้ำในภาคเหนือ มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านภาคกลาง ส่วนหนึ่งไหลมาจากภาคเหนือ ได้แก่ แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ซึ่งมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดนครสวรรค์ อีกส่วนหนึ่งไหลจากบริเวณทิวเขาที่กั้นอยู่ทางตอนขอบของที่ราบภาคกลาง ได้แก่ แม่น้ำสะแกกรัง ซึ่งไหลจากภูเขาในเขตจังหวัดกำแพงเพชรไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดชัยนาท และแม่น้ำป่าสักซึ่งไหลจากทิวเขาเพชรบูรณ์ไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลักษณะภูมิอากาศ

1. อุณหภูมิจะแตกต่างกันมาก เพราะพื้นที่กว้างและยาว
2. ปริมาณน้ำในโดยเฉลี่ย 1,100 - 1,300 มิลลิเมตร/ปี โดยที่ฝนตกชุกทางตอนใต้และทางตอนบนสุด
3. ฤดูกาล แบ่งเป็น 3 ฤดูคือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับประชากรในภาคกลาง มีลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ภาคกลางมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ โดยเฉพาะบริเวณทางตอนล่างของภาค ตั้งแต่ใต้จังหวัดนครสวรรค์ลงมา มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ การมีภูมิประเทศเป็นที่ราบ ทำให้มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่น มากกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ และลักษณะการกระจายของประชากรก็ค่อนข้างสม่ำเสมอ ไม่มีบริเวณที่ประชากรหนาแน่นมากและเบาบางมากแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ยกเว้นจังหวัดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดโดยรอบ ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ของภาคกลาง

2. ภาคกลางมีทรัพยากรดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ มีดินอัลลูเวียลครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างขวาง และมีแม่น้ำสายใหญ่ ๆ ไหลผ่านหลายสายซึ่งมีน้ำไหลตลอดทั้งปี ทำให้การสร้างระบบการชลประทานเป็นไปโดยสะดวก มีการขุดคลองส่งน้ำจากแม่น้ำเข้าไปหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมเป็นบริเวณกว้างขวาง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินและน้ำ ทำให้ภาคกลางมีการใช้ที่ดินทางเกษตรกรรมอย่างหนาแน่นจนเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญที่สุดของประเทศ

3. ในด้านทรัพยากรแร่และทรัพยากรป่าไม้ ภาคกลางมีความสำคัญน้อยกว่าภาคอื่น ๆ กล่าวคือ มีเนื้อที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียงร้อยละ 11 ของเนื่อที่ภาค โดยที่ในหลายจังหวัดไม่มีป่าไม้เหลืออยู่เลยก็มี ส่วนทรัพยากรแร่มีเฉพาะบางจังหวัดที่มีการทำเหมืองแร่ซึ่งได้แก่ พิจิตร นครสวรรค์ ลพบุรี สระบุรี แหล่งแร่แห่งใหม่ที่เพิ่งมีการสำรวจขุดค้นและอาจมีความสำคัญมากในอนาคต คือ แหล่งน้ำมันปิโตรเลียม ที่กิ่งอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร

4. เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของภาคกลาง ทำให้มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก และสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเมือง ก็มีสูงกว่าในภาคอื่น ๆ ทั้งหมด คือ มีถึงร้อยละ 39.9 เปรียบเทียบกับรายเฉลี่ยของประเทศ ซึ่งมีเพียงร้อยละ 18.0 เท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีประชากรอยู่อาศัยหนาแน่น แต่ภาคกลางก็ยังคงมีอัตราการเพิ่มประชากรสูงกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศเช่นกัน คือ มีอัตราเพิ่มร้อยละ 2.1 ต่อปี เปรียบเทียบกับอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยทั่วประเทศที่มีเพียงร้อยละ 1.9 ต่อปี อัตราการเพิ่มประชากรที่สูงมากของภาคกลางนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการอพยพย้ายถิ่นของประชากรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเข้ามาในภาคกลางในระยะเวลาที่ผ่านมา

5. ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของภาคกลาง ที่สำคัญมากที่สุด คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำ อันเกิดจากการปล่อยน้ำเสียจากแหล่งชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรมลงไปในแม่น้ำลำคลอง ทำให้น้ำเน่าเสียสกปรก ปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำนี้ ก่อให้เกิดผลเสียต่อ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการประมง ตลอดจนเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรงด้วย

<u>สภาพเศรษฐกิจและสังคม</u>

ชาวไทยในภาคกลางนั้นมีเชื้อสายมาจากชาวไทยทางตอนเหนือคือ ไทยลานนา หรือไทยยวน อพยพมาตอนที่ขอมเสื่อมอำนาจอยู่ตามแม่น้ำเจ้าพระยา แถวนครปฐม และลพบุรี จึงได้รับอิทธิพลต่าง ๆ จากขอม ต่อมาจึงขยายออกไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ปัจจุบันภาคกลางเป็นศูนย์รวมทางเศรษฐกิจ ทางสังคมของประเทศ เป็นภาคที่มีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดของประเทศ แต่ก็มีประชากรบางส่วนที่ยังยากจนอยู่ ส่วนในเขตภาคกลางตอนบนนั้นโครงสร้างทางเศรษฐกิจจะเป็นการเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ การปลูกผักต่าง ๆ ภาคกลางตอนล่างนั้นรวมทั้งกรุงเทพฯ โครงสร้างทางเศรษฐกิจจะเน้นการเกษตรกรรมเหมือนกันและยังมีการอุตสาหกรรมที่มากมายโดยเฉพาะกรุงเทพฯ จะมีโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุด ส่วนปัญหาด้านการเกษตรคือ การใช้ดิน การถือครองที่ดิน ดินเค็ม และปัญหาการตลาด ซึ่งในเมืองใหญ่ ๆ จะมีปัญหาการว่างงาน ปัญหามลพิษ ปัญหาอาชญากรต่าง ๆ มากมาย

ภาคกลางตอนล่างประชากรหนาแน่น แต่ประชากรส่วนใหญ่ก็มีสังคมแบบชนบทคือ ตามท้องนาที่ประชากรนั้นยังยากจนอยู่ ประชากรส่วนใหญ่นั้นจะยึดอาชีพเกษตรกรเพราะประเทศไทยนั้นร้อยละ 78 มีอาชีพการเกษตร อาชีพบริการร้อยละ 15 อาชีพอุตสาหกรรม ร้อยละ 7 ดังนั้นปัญหาโดยทั่วไปก็คือ ปัญหาทางสังคมที่เชื่อมโยงกันมาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บดังเช่น ในเขตยากจน ร้อยละ 80 จะเป็นโรคพยาธิ ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่มากระทบกับปัญหาในเมือง การอพยพของชาวชนบทเข้าสู่เมือง ก่อปัญหาต่าง ๆ ให้ปรากฏเห็นเสมอ

สังคมในกรุงเทพที่มีประชากรมากจะเกิดปัญหาประชากร มลพิษ จราจร อาชญากรต่าง ๆ ดังมีตัวอย่างที่ปรากฏให้เห็นในหน้าหนังสือพิมพ์จะมีผลให้เกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจก่อให้เกิด

ศีลธรรมเสื่อม การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วมักจะเป็นปัญหาทำให้เศรษฐกิจของประเทศทรุดโทรมลง โดยเฉพาะประเทศที่มีทรัพยากรจำกัด เพราะเกิดการแย่งชันการบริโภคทรัพยากร ประเทศด้อยพัฒนามักจะพบกับปัญหาเหล่านี้

กรุงเทพฯ กลายเป็นศูนย์กลางของประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยประกอบดังนี้

1. เป็นแหล่งประทับของพระมหากษัตริย์ ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวไทย
2. เป็นศูนย์รวมทางการศึกษาของประเทศ
3. เป็นศูนย์กลางทางการค้า การอุตสาหกรรม
4. เป็นศูนย์รวมแหล่งบริการและการพักผ่อน

ลักษณะทางวัฒนธรรม

การแต่งกายของชาวไทยในภาคนี้คือ ผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าโจงกระเบนมาแต่โบราณ ปัจจุบันคนรุ่นเก่า หรือคนสูงอายุ ก็ยังนิยมแต่งกายเช่นนี้ และห่มผ้ารอบอกแทนการสวมเสื้อ ส่วนผู้ชายนั้นดัดแปลงการแต่งกายให้เข้าสู่ความนิยมของสากล เร็วกว่าผู้หญิง แต่ก็ยังคงมีร่องรอยความนิยมประจำถิ่นเหลืออยู่บ้างในบางถิ่นและบางตำบล เช่น ในจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอยุธยา เป็นต้น โดยเฉพาะจะพบสภาพเช่นนี้โดยง่ายในชนบท ในภูมิภาคนี้จะมีโอกาสพบชาวเขาได้น้อยที่สุด นอกจากบางจังหวัดที่มีเขตติดต่อกับภูเขาทางภาคเหนือเล็กน้อย ขนบธรรมเนียมตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของภูมิภาคนี้เป็นเอกลักษณ์ที่คล้ายคลึงกับของขอมโบราณ ซึ่งเป็นชนชาติที่มีความเจริญมาก่อนในภาคนี้ อักษรที่ใช้เขียนเป็นอักษรไทยแท้ที่ทรงออกแบบและทรงริเริ่มใช้โดยพระมหากษัตริย์ของไทย คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

หน่วยย่อยที่ 3 เรื่อง ประเทศของเรา – ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เวลา 3 คาบ

ความคิดรวบยอด

1. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและตรงกลางภูมิภาคมีลักษณะเป็นแอ่งทำให้มีปัญหาในการระบายน้ำ ส่วนดินเป็นดินปนทรายไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก ประชาชนจึงหันมาประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์
2. การขาดความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรดินและน้ำทำให้ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเป็นอยู่แร้นแค้นกว่าภาคอื่น ๆ
3. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับอิทธิพลจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่เคยเจริญรุ่งเรืองมาในอดีต

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านเนื้อหา

1. อธิบายลักษณะทำเลที่ตั้ง และบอกอาณาเขตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้
2. บอกประวัติความเป็นมาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้
3. อธิบายลักษณะภูมิศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพได้
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลักษณะภูมิศาสตร์กับทรัพยากรและพืชเศรษฐกิจได้
5. อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาพแห้งแล้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้
6. เสนอแนะวิธีการแก้ไขสภาพปัญหาความแห้งแล้งได้
7. วิเคราะห์ภาวะทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้
8. บอกที่มาและยกตัวอย่างศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. รู้จักร่วมมือกันในการอภิปรายกลุ่ม
3. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
4. รู้จักเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

ด้านการประยุกต์ใช้

1. สามารถใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา
2. สามารถปรับตนให้เหมาะสมกับสภาพการที่เปลี่ยนแปลงได้
3. ชาบซึ้งในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และช่วยกันบำรุงรักษา

เนื้อหา

1. ทำเลที่ตั้งและการแบ่งเขตการปกครองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. สถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
5. สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ พืชพรรณของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
6. ลักษณะทางสังคมและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
7. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ
   1.1 ครูนำภาพสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้นักเรียนดูเป็นการเริ่มหน่วยและนำเข้าสู่บทเรียน
   1.2 ครูสนทนาและซักถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ที่นักเรียนสังเกตได้จากรูปภาพว่าอยู่ในภูมิภาคใดของประเทศไทย
   1.3 นักเรียนตอบว่าเป็นสภาพความอยู่ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
   1.4 ครูนำแผนที่ประเทศไทยมาติดบนกระดาน และให้นักเรียนออกมาชี้ที่ตั้งและจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.5 ครูฉายสไลด์เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ การคมนาคม พืชเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ อาชีพ เชื่อน ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่า ลักษณะต่าง ๆ ที่ดูจากสไลด์นั้นมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร

1.6 ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นปฏิบัติการ

2.1 การแบ่งกลุ่มยังคงใช้กลุ่มเดิมตามที่แบ่งไว้

2.2 จากจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่าต้องการจะศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านใดบ้าง นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายและเสนอความคิดเห็น

2.3 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาที่ต้องการจะศึกษาเกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรื่อง

- ที่ตั้ง การแบ่งเขตการปกครองและสถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ลักษณะความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ทรัพยากรธรรมชาติและพืชพรรณทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ลักษณะทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาตกลงใจเลือกศึกษาปัญหาที่กลุ่มสนใจและควรเป็นปัญหาที่กลุ่มของตนยังไม่เคยศึกษามาก่อน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับเรื่อง

- กิจกรรม สถานการณ์ และเอกสารประกอบการเรียนเพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ศึกษา

- สถานที่ บุคลากร เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้หลายแง่มุม
- วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน รูปภาพ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในการศึกษาหาความรู้

2.5 นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษา แบ่งหน้าที่และงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มดำเนินการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ

3. ขั้นกิจกรรมสรุป

3.1 แต่ละกลุ่มสรุปกิจกรรมที่ตนศึกษาค้นคว้า เตรียมเสนอผลงาน

3.2 ส่งตัวแทนมาเสนอผลงานของตนเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

3.3 เสนอผลงานในรูปของการรายงานและเสนอกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อสื่อความหมายให้เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ได้เข้าใจมากขึ้นโดยการแสดงละคร บทบาทสมมติ เกม การสาธิต สถานการณ์จำลอง นิทรรศการ

3.4 ครูเชื่อมโยงผสมผสานผลงานของแต่ละกลุ่มเข้าด้วยกัน

3.5 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันในด้านทำเลที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา เศรษฐกิจ ทรัพยากร สังคมและวัฒนธรรม ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นักเรียนบันทึกลงในสมุด

4. ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนทำการประเมินผลงานในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มโดยครูแจกแบบประเมินผลให้

4.2 ครูประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- เนื้อหา
- ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ
- ความตั้งใจทำงาน
- ความร่วมมือในการทำงาน
- ความรับผิดชอบ

4.3 ประเมินผลจากการตรวจแบบฝึกหัดของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. รูปภาพสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. แผนที่ประเทศไทย
3. สไลด์เรื่องภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
5. รูปภาพเอกลักษณ์ และสถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
6. แบบประเมินผล

การประเมินผล

1. ด้านเนื้อหา
   - จากการเสนอผลงานของนักเรียน
   - การแสดงกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อสื่อความหมายจากเนื้อเรื่อง
   - การทำแบบฝึกหัด
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์
   - ความร่วมมือในขณะปฏิบัติกิจกรรม
   - ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่มร่วมกัน
   - ความร่วมมือกันในการค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
3. ด้านประยุกต์ใช้
   - จากการเสนอข้อคิดในการทำกิจกรรม
   - ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำกิจกรรม
   - ความริเริ่มสร้างสรรค์ในการนำเสนอกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ
   - การปรับตัวในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่น
   - ข้อเสนอแนะวิธีการดำรงรักษาศิลปวัตถุ ประเพณี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนจัดกลุ่มให้เรียบร้อยแล้วปฏิบัติดังนี้

1. เลือกประธานกลุ่ม มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและกระตุ้นความคิดของสมาชิกให้ร่วมมือกันทำงาน
   เลือกเลขานุการ มีหน้าที่บันทึกข้อสรุปการอภิปรายของกลุ่ม
   เลือกผู้รายงานผล มีหน้าที่เสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้น
   เลือกกรรมการ มีหน้าที่เสนอความคิดเห็นและค้นคว้าความรู้เพื่อให้งานสำเร็จได้ด้วยดี
2. ให้สมาชิกทุกคนปรึกษากันตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าและจัดแบ่งหน้าที่และงานให้สมาชิกทำตามความเหมาะสม
3. ให้สมาชิกทุกคนศึกษาค้นคว้าจากเอกสารประกอบการเรียน และจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. สมาชิกร่วมกันสรุปผลการค้นคว้าในประเด็นที่เลือกไว้ เลขานุการจดบันทึก
5. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงาน และแสดงกิจกรรมกลุ่มละ 7 นาที

แบบฝึกหัด

เรื่องประเทศของเรา – ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. นักเรียนคิดว่าแม่น้ำที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่แม่น้ำอะไรบ้าง บอกมา 3 ชื่อ และให้เหตุผลประกอบ
2. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่ควรพัฒนาในภาคอีสานได้แก่อะไรบ้าง
3. เขื่อนที่เป็นเขื่อนเอนกประสงค์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่เขื่อนอะไรบ้าง
4. สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นคืออะไร
5. ลักษณะทางภาษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคล้ายคลึงกับชาวไทยในภาคใด

แบบประเมินผล

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องตามความเป็นจริง

ข้อ	ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
	ภายในกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความพอใจในผลงาน			
2	ความร่วมมือในการทำงาน			
3	ผลงานบรรลุตามจุดมุ่งหมาย			
4	การร่วมปรึกษาวางแผนในการทำกิจกรรม			
5	ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น			
	ระหว่างกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาที่ได้รับ			
2	ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม			
3	ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ			
4	สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้			
5	ข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุง			
	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ			
	.....			
	....			
	.....			

เอกสารประกอบการเรียน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ทำเลที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คนส่วนใหญ่เรียกภาคอีสาน ประกอบด้วย 17 จังหวัด คือ หนองคาย เลย อุดรธานี สกลนคร นครพนม ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร มุกดาหาร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ชัยภูมิ นครราชสีมา ลักษณะภูมิประเทศจะแยกตัวออกจากภาคเหนือและภาคกลางอย่างเด่นชัด คือ เป็นการยกตัวของแผ่นดินทั้งสองด้าน คือ ด้านตะวันตกและด้านใต้ พื้นที่จึงตะแคงลาดเอียงไปทางตะวันออกสู่แม่น้ำโขง มีภูเขาเป็นขอบล้อมรอบแอ่งใหญ่ (Basin) สองแอ่ง คือ แอ่งโคราช และแอ่งสกลนคร แม่น้ำสำคัญคือ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี และแม่น้ำโขง โครงสร้างเป็นหินทราย และหินเกลือ (Rock Salt) จึงพบเกลือสินเธาว์อยู่ทั่วไป มีอาณาเขตทิศใต้จดกัมพูชา ทิศเหนือและทิศตะวันออกจดกับประเทศลาว

ภูเขาที่สำคัญมี เทือกเขาดงพญาเย็น เทือกเขาเพชรบูรณ์ เทือกเขาสันกำแพง เทือกเขาภูพาน เทือกเขาพนมดงรัก

ที่ราบและแม่น้ำที่สำคัญ ประกอบด้วย ลุ่มแม่น้ำชี แม่น้ำมูล แม่น้ำสงคราม แม่น้ำพอง แม่น้ำเลย และแอ่งที่ราบหนองหานสกลนครและหนองหานกุมภวาปี

ลักษณะภูมิอากาศ

เป็นแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน ช่วงฤดูฝนได้รับลมมรสุมแต่ไม่มาก เพราะลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขากั้นทิศทางลม แต่ได้รับอิทธิพลจากดีเปรสชั่น และมรสุมฤดูร้อนจากทะเลจีนใต้

อุณหภูมิ เป็นแบบภาคพื้นทวีปคือ ร้อนจัดในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว

ฤดูกาลมี 3 ฤดูคือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

ลักษณะภูมิประเทศ

เมื่อพิจารณาลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามโครงสร้าง จะเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นที่ราบสูง เนื่องจากพื้นที่มีลักษณะแบนราบได้ยกตัวสูงขึ้นโดยมองเห็นขอบที่ราบสูงที่เรียกว่าผาชันหรือผาตั้งดังกล่าวถึง 2 ด้าน คือทางตะวันตก คือดงพญาเย็น และเทือกเขา

เพชรบูรณ์ ทางใต้คือเทือกเขาสันกำแพง เขาพนมดงรัก ที่ราบสูงอันเป็นที่ตั้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้มีชื่อเรียกว่า ที่ราบสูงโคราช อย่างไรก็ดีหากพิจารณายึดเอาความสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่ถือเป็นที่ราบสูง เพราะมีความสูงเฉลี่ยต่ำกว่าที่ราบสูงเพราะเฉลี่ยสูงเพียง 500 ฟุต (152 เมตร) แม่แต่จังหวัดนครราชสีมาเองก็มีความสูงเพียง 181 เมตร ด้วยเหตุนี้บางคนจึงเรียกว่าที่ราบโคราช

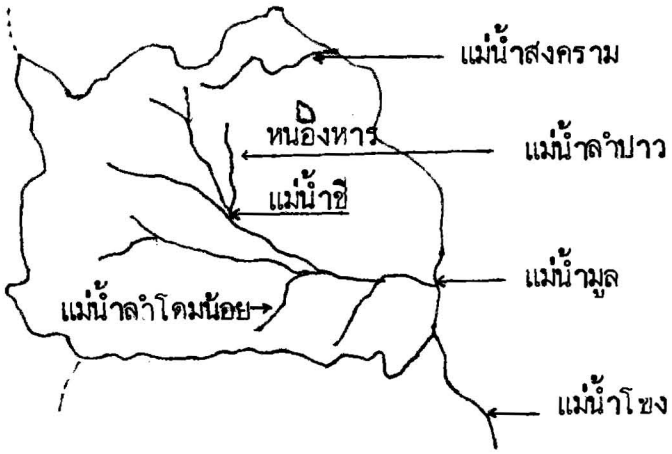
ลักษณะภูมิประเทศของภาคส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับกับที่ราบลูกฟูก และที่ราบลูกระนาด โดยมีเทือกเขาเป็นขอบทางทิศใต้ และทิศตะวันตก กลางภาคจะมีเทือกเขาเป็นแนวยาวคือ เทือกภูพาน และจากขอบที่ราบสูงโคราชที่ดันตัวขึ้นมานี้เองทำให้บริเวณชายขอบเกิดลอยเลื่อน หรือหักตัวแล้วตะแคงสูงกลายเป็นภูเขา และค่อยลาดต่ำไปทางตะวันออกจดแม่น้ำโขง ด้วยเหตุนี้เองแม่น้ำเกือบทุกสายจึงไหลไปลงแม่น้ำโขงทางทิศตะวันออก

<u>ทรัพยากรธรรมชาติ</u>

พืชพรรณธรรมชาติเป็นทุ่งหญ้าสลับป่าโปร่งที่มีการผลัดใบ หญ้าที่สำคัญคือ หญ้าคา หญ้าเพค และหญ้าโจด หญ้าดังกล่าวเรียกว่า "หญ้าสะวันนา" ส่วนป่าไม้ที่สำคัญคือ ป่าแดงที่กระจายอยู่ทั่วทั้งภาค

1. ทรัพยากรป่าไม้มี 2 ประเภทคือ ป่าไม้ผลัดใบและไม่ผลัดใบ
2. ทรัพยากรแร่ธาตุ มากที่สุดคือ หินเกลือ
3. ทรัพยากรนันทนาการได้แก่ ภูกระดึง ภูหลวง เขาใหญ่
4. ทรัพยากรน้ำ และเขื่อนต่าง ๆ

แสดงแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เขื่อนที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชื่อเขื่อน	ก้นแม่น้ำ	จังหวัด
เขื่อนห้วยหลวง	ห้วยหลวง	อุดรธานี
เขื่อนน้ำอูน	ห้วยน้ำอูน	สกลนคร
เขื่อนน้ำพุง	น้ำพุง	สกลนคร
เขื่อนลำปาว	ลำปาว	กาฬสินธุ์
เขื่อนจุฬาภรณ์	น้ำพรม	ชัยภูมิ
เขื่อนอุบลรัตน์	น้ำพอง	ขอนแก่น
เขื่อนลำเชา	ลำเชบาย	นครราชสีมา
เขื่อนลำตะคอง	ลำตะคอง	นครราชสีมา
เขื่อนลำพระเพลิง	ลำพระเพลิง	นครราชสีมา
เขื่อนสิรินทร	ลำโดมน้อย	อุบลราชธานี

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ภาคอีสาน หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดของประเทศไทย โดยมีพื้นที่มากถึง 1 ใน 3 ของประเทศ ประชากรมากถึง 16 ล้านคน (ปี พ.ศ. 2524) อาชีพของคนอีสานคือ การเกษตร ที่สำคัญคือการปลูกข้าว และพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ฝ้าย แต่มีปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำและเรื่องดินที่เป็นทราย การทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างรุนแรง ทำให้ชาวอีสานต้องพบภาวะที่ยากจนที่สุดของประเทศ

เมื่อไม่นานมานี้เอง การขุดพบแร่ธาตุที่สำคัญคือ แร่น้ำมัน ในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และที่จังหวัดอุดรธานี ประกอบกับมีแร่เกลือที่มากที่สุดในประเทศทำให้ภาคอีสานมีความหวังที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนั้นแนวทางการพัฒนาอีสานที่สำคัญจึงพอสรุปได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมการเกษตรกรรมให้ทั่วถึง เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำให้พอเพียง
2. ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลาในนาข้าว กุ้ง การเลี้ยงโคนม
3. ส่งเสริมการอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมการเกษตรให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต่อไป

ลักษณะประชากร

1. จำนวนประชากร มีประมาณ 16 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งประเทศ
2. ความหนาแน่นของประชากร เป็นภาคที่มีความหนาแน่นของประชากรมากภาคหนึ่งของประเทศ แต่ความหนาแน่นของประชากรนี้จะมีมากตามที่ราบริมฝั่งน้ำเท่านั้น
3. การเพิ่มของประชากรจะสูงมากโดยเฉพาะมีการเกิดเฉลี่ยสูงมาก
4. การตั้งถิ่นฐานของประชากรจะมากตามริมฝั่งแม่น้ำสายสำคัญ เช่น แม่น้ำมูล แม่น้ำชี
5. การอพยพย้ายถิ่น จะมีการอพยพย้ายถิ่นสูงที่สุดของประเทศ โดยเข้าสู่เมืองหลวงและออกไปตามภาคต่าง ๆ

ลักษณะทางสังคม

ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากร สังคมของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือชาว "อีสาน" นั้น ส่วนใหญ่เป็นสังคมของชาวชนบทที่มีลักษณะเป็นไทยแท้แต่ดั้งเดิม ชาวอีสานเป็นคนไทยที่มีอัธยาศัยอันดีงาม มีวัฒนธรรมและศิลปกรรมการฝีมือและการละเล่นพื้นเมือง มีขนบธรรมเนียมประเพณีอันน่าประทับใจ แม้จะเป็นประชากรที่มีชีวิตความเป็นอยู่ยากจน ต้องต่อสู้กับอุปสรรคอันเกิดจากสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ ความแห้งแล้ง ความอดอยาก แต่ชาวอีสานก็มีความอดทน เป็นผู้รักครอบครัวท้องถิ่นของตน แม้จะต้องอพยพย้ายถิ่นไปเผชิญโชคในที่อื่นก็ยอมไป แต่ก็ยังจับกลุ่มในพวกพ้องของตน เมื่อหาเงินสะสมได้บ้างก็กลับถิ่นเดิม เพื่อเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องบิดามารดาหรือไม่ก็ส่งเงินมาให้เพื่อซื้อไร่นา ไถ่หนี้ เพื่อมีที่ทำมาหากินต่อไป ชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงมีที่นาเป็นของตนเองมากกว่าชาวนาในบริเวณที่ราบภาคกลาง แต่ที่ยากจนอยู่ก็เพราะขาดความรู้ขาดทุนในการปรับปรุงไร่นา ประกอบกับสภาวะของธรรมชาติดังกล่าว

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันที่สืบต่อกันมา ประเพณีบางอย่างหาดูได้ยาก โดยมากเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น แสดงว่าชาวภาคนี้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนายิ่งนัก บิดามารดามักจะนิยมส่งบุตรหลานของตนไปศึกษาบวชเรียนกับพระผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่นับถือของครอบครัว โดยให้ไปอาศัยอยู่ตามวัด ได้มีโอกาสศึกษาบวชเรียนตั้งแต่เป็นสามเณร วัดต่าง ๆ ในภาคนี้จะเป็นที่ร่มรื่น ที่รวมจิตใจของประชาชน เป็นสภาพอันสงบเหมาะในการปฏิบัติธรรม ประเพณีและปูชนียสถานทางศาสนาพุทธจะเห็นควบคู่กันไป มีการทำบุญตามประเพณีตลอด 12 เดือนที่เรียกว่า ฮีต 12 แต่ละจังหวัดก็มีประเพณีพิธีการต่าง ๆ กันบ้าง ที่สำคัญคือ ประเพณีงานบั้งไฟเดือนหก ซึ่งนับว่าเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวอีสาน งานนี้จัดขึ้นแทบทุกจังหวัดในภาคนี้

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานบางพวกดีขึ้น มีอาหารการกินและมีงานทำในท้องถิ่น พวกที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในเมืองในกรุงเทพมหานครก็มีจำนวนมากกว่าคนในภาคอีสาน ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในชีวิตดีขึ้น การปะปนกับประชาชากรในภาคกลางก็อาจมีทั้งผลดีและผลเสีย ในขณะเดียวกันก็มี

คนภาคอื่นรู้จักชาวอีสานมากขึ้น เช่น ในเรื่องอาหารการกิน ศิลปะ อุตสาหกรรมพื้นเมือง เช่น เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ผ้าฝ้าย ผ้าไหม การละเล่นพื้นเมือง อาทิ การเป่าแคน รำเซิ้ง เป็นต้น ส่วนทางด้านศาสนา ในระยะแรกนับถือนิกายมหายาน แต่ก็ไม่ละทิ้งการนับถือผีสางเทวดา ซึ่งนับถือแต่เก่าก่อน ต่อมาเมื่อ มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตที่ขอมปกครองก็นับถือพระพุทธศาสนานิกายหินยานจากพวกขอมที่ได้รับมาจากอินเดีย

ภาษา ภาษาชาวไทยอีสานมีลักษณะเช่นเดียวกับชาวไทยภาคเหนือ ที่ต่างก็สืบเชื้อสายวัฒนธรรมจากชาวล้านนาไทย ซึ่งเป็นเชื้อสายไทยน้อย ตัวอักษรของไทยภาคอีสานก็เหมือนชาวเหนือ คือ มีสัญฐานกลม ซึ่งได้ดัดแปลงมาจากอักษรมอญโบราณ ในปัจจุบันชาวไทยภาคอีสานไม่สามารถเขียนอักษรเหล่านี้ได้แล้ว เพราะใช้อักษรภาษาไทยเหมือนกันทั่วประเทศ เว้นแต่ภาษาที่พูดที่ยังมีลักษณะเป็นภาษาท้องถิ่น และคล้ายกับไทยเหนือมาก

ประวัติความเป็นมา

ชาวไทยในภาคอีสานมักถูกเรียกว่า "ลาว" โดยถูกเรียกเป็นลาวกาว ลาวพวน ลาวพุงขาว (เพราะไม่ได้สักพุงอย่างไทยภาคเหนือ) แท้จริงแล้วชาวไทยภาคอีสานเป็นผู้สืบเลือดเนื้อของชนชาติไทยหรืออ้ายลาวที่มาตั้งอาณาจักรล้านช้าง และในสมัยรัชกาลที่ 2 จึงได้ทรงยกเลิกเรียกชาวอีสานว่า ลาว แต่ให้เรียกว่า "ไทยลาว" พวกที่อยู่เขตจังหวัดนครราชสีมาก็พอใจที่ถูกเรียกว่า ไทยโคราช

ไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังแยกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เช่น กลุ่มคนไทยแถบลุ่มน้ำโขงที่เรียกว่าไทยลาวและไทยกะเลิง หรือไทยย่อหรือไทยย้อย มีอยู่ในจังหวัดสกลนครและนครพนม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มไทยบนที่สูง ได้แก่ ไทยดำ ไทยขาว ไทยแดง ไทยเหนือ ไทยพวกนี้เคยอาศัยในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เนื่องจากภาวะสงครามและการเมืองพวกนี้ได้ลี้ภัยเข้ามาอยู่ทางตอนเหนือของประเทศลาว และเลยเข้ามาทางภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เป็นพวกพูดภาษาไทยเหมือนไทยกลุ่มอื่น นับถือศาสนาและวิญญาณของบรรพบุรุษ

นอกจากนี้ยังมีไทยพวก ผู้ไทย มีอยู่มากในจังหวัดอุดรธานี ร้อยเอ็ด และสกลนคร

ศาสนา ชาวไทยอีสานหรืออ้ายลาวนี้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งถือว่าเป็นศาสนาที่เหมาะสมกับนิสัยใจคอของคนไทย โดยได้รับอิทธิพลจากพวกขอม

ลักษณะทางวัฒนธรรม

ประชาชนดั้งเดิมของท้องถิ่นเป็นคนที่อพยพมาจากทางเหนือซึ่งเรียกว่า ลาว หรืออาจเป็นคนในท้องถิ่นเดิมตามทฤษฎีมนุษยชาติวิทยาที่พบใหม่และสอดคล้องกับการค้นพบวัตถุโบราณที่บ้านเชียงก็ได้ แล้วแพร่ไปทางเหนือ อย่างไรก็ดีประชาชนในภูมิภาคนี้ พูดภาษาไทยด้วยสำเนียงที่แตกต่างจากภาคกลางและภาคเหนือมาก คำพูดบางคำและสำเนียงภาษาไม่เหมือนกัน แม้ส่วนใหญ่จะคล้ายกัน การแต่งการคล้ายคลึงกับคนไทยทางภาคเหนือ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างเหมือนกับภาคเหนือ ส่วนที่ไม่เหมือนกับภาคเหนือ คือ ไม่มีชนเผ่าชาวเขามาก เช่นภาคเหนือ ทางด้านใต้ของภูมิภาคนี้มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมของเขมรเจือปนอยู่มาก เช่น ในจังหวัดสุรินทร์ และบุรีรัมย์ เป็นต้น จึงนับว่าเป็นภูมิภาคที่เด่นชัดทั้งในแง่ของภูมิประเทศและประชากร

หน่วยย่อยที่ 4 เรื่อง ประเทศของเรา - ภาคใต้ เวลา 3 คาบ

ความคิดรวบยอด

1. ภูมิประเทศของภาคใต้มีลักษณะพื้นที่แคบและยาวยื่นลงไปในทะเล ทำให้ประชากรส่วนใหญ่อาศัยหนาแน่นอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล
2. การที่ภาคใต้มีฝนตกมากกว่าภาคอื่น ๆ ทำให้มีป่าไม้หนาทึบและสามารถปลูกไม้ผลและยางพาราได้ผลดี
3. เศรษฐกิจของภาคใต้อยู่ในเกณฑ์ดีเนื่องมาจากมีทรัพยากรธรรมชาติ แร่ธาตุ ป่าไม้ สัตว์น้ำ อุดมสมบูรณ์
4. ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้เกิดจากความศรัทธาในพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากดินแดนใกล้เคียงที่เข้ามาติดต่อค้าขาย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านเนื้อหา

1. บอกบริเวณที่ตั้งของเมืองต่าง ๆ ในภาคใต้ได้
2. บอกประวัติความเป็นมาของภาคใต้ได้
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลักษณะภูมิประเทศกับการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในภาคใต้ได้
4. วิเคราะห์ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อทรัพยากรและพืชพรรณธรรมชาติได้
5. ยกตัวอย่างทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวในภาคใต้ได้
6. อภิปรายฐานะทางเศรษฐกิจของภาคใต้ได้
7. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลักษณะทางเศรษฐกิจกับสภาพทางสังคมและการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาคใต้ได้
8. บอกที่มาและยกตัวอย่างของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ปฏิบัติตามบทบาทที่ตนได้รับ
2. รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้
3. รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

ด้านประยุกต์ใช้

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาและปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง
2. มองเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และช่วยกันดำรงรักษา

เนื้อหา

1. ที่ตั้ง การแบ่งเขตการปกครองและแหล่งท่องเที่ยวในภาคใต้
2. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของภาคใต้
3. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้
4. สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร และพืชพรรณของภาคใต้
5. สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคใต้
6. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ
   1.1 ครูนำแผ่นยางพาราและรูปภาพแสดงการกรีดยางให้นักเรียนดูเป็นการเริ่มหน่วยและนำเข้าสู่บทเรียน
   1.2 ครูสนทนาซักถามเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในการปลูกยางพารา และแหล่งปลูกแหล่งแรกในประเทศไทย
   1.3 ครูนำแผนที่ประเทศไทยมาติดบนกระดาน แล้วให้นักเรียนออกมาชี้ ที่ตั้งของจังหวัดที่มีการปลูกยางเป็นจังหวัดแรก และชี้ทำเลที่ตั้งของจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้

1.4 ครูฉายสไลด์เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ สถานที่ท่องเที่ยว การคมนาคม อาชีพ พืชเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ ของภาคใต้ให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนสรุปถึงความสัมพันธ์ของลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวกับการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาคใต้

1.5 ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้

2. ขั้นปฏิบัติ

2.1 การแบ่งกลุ่มยังคงใช้กลุ่มเดิมตามที่แบ่งไว้

2.2 จากจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่าต้องการจะศึกษาภาคใต้ในด้านใดบ้าง นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายและเสนอความคิดเห็น

2.3 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาที่ต้องการจะศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้เรื่อง
- ที่ตั้ง การแบ่งเขตการปกครองและสถานที่ท่องเที่ยวในภาคใต้
- ลักษณะความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ในภาคใต้
- ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้
- ทรัพยากรธรรมชาติ และพืชพรรณทางเศรษฐกิจของภาคใต้
- ลักษณะทางเศรษฐกิจของภาคใต้
- สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชากรในภาคใต้
- ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้

2.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาตกลงใจเลือกศึกษาปัญหาที่กลุ่มสนใจและควรเป็นปัญหาที่กลุ่มของตนยังไม่เคยศึกษามาก่อน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับเรื่อง
- กิจกรรม สถานการณ์ และเอกสารประกอบการเรียนเพื่อให้แต่ละกลุ่มได้ศึกษา
- สถานที่ บุคลากร เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้หลายแง่มุม
- วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน รูปภาพ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในการศึกษาค้นคว้า

2.5 นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษา แบ่งหน้าที่และงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มดำเนินการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ

3. ขั้นกิจกรรมสรุป

3.1 แต่ละกลุ่มสรุปกิจกรรมที่ตนศึกษาค้นคว้า เตรียมเสนอผลงาน

3.2 ส่งตัวแทนมาเสนอผลงานของตนเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

3.3 เสนอผลงานในรูปของการรายงาน และเสนอกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อสื่อความหมายให้เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ได้เข้าใจมากขึ้นโดยการแสดงละคร บทบาทสมมติ เกม การสาธิต สถานการณ์จำลอง นิทรรศการ

3.4 ครูเชื่อมโยงผสมผสานผลงานของแต่ละกลุ่มเข้าด้วยกัน

3.5 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในด้านทำเลที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา เศรษฐกิจ ทรัพยากร สังคม วัฒนธรรม ของภาคใต้ นักเรียนบันทึกลงในสมุด

4. ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนทำการประเมินผลงานในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มโดยครูแจกแบบประเมินผลให้

4.2 ครูประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- เนื้อหา
- ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ
- ความตั้งใจทำงาน
- ความร่วมมือในการทำงาน
- ความรับผิดชอบ

4.3 ประเมินผลจากการตรวจแบบฝึกหัดของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. แผ่นยางพาราและรูปภาพการกรีดยางในภาคใต้
2. แผนที่ประเทศไทย
3. สไลด์เรื่อง ภาคใต้
4. เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ภาคใต้
5. รูปภาพอาหารของภาคใต้ และสถานที่ท่องเที่ยวในภาคใต้
6. แบบประเมินผล

การประเมินผล

1. ด้านเนื้อหา
   - จากการเสนอผลงานของนักเรียน
   - การแสดงกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อสื่อความหมายจากเนื้อเรื่อง
   - การทำแบบฝึกหัด
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์
   - ความร่วมมือกับผู้อื่นในการปฏิบัติกิจกรรม
   - ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
   - การรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
   - ร่วมมือช่วยเหลือกันในการแสวงหาความรู้จากแหล่งวิทยาการ
3. ด้านการประยุกต์ใช้
   - ให้ข้อคิดในการปรับปรุงกิจกรรมกลุ่ม
   - ให้ข้อเสนอแนะและเหตุผลในการอภิปราย
   - ปฏิบัติตามบทบาทของตนที่ได้รับมอบหมาย
   - ปรับตนให้เข้ากับผู้ร่วมงาน
   - ให้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนจัดกลุ่มให้เรียบร้อยแล้วปฏิบัติดังนี้

1. เลือกประธานกลุ่ม มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและกระตุ้นความคิดของสมาชิกให้ร่วมมือกันทำงาน

   เลือกเลขานุการ มีหน้าที่บันทึกข้อสรุปการอภิปรายของกลุ่ม

   เลือกผู้รายงานผล มีหน้าที่เสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้น

   เลือกกรรมการ มีหน้าที่เสนอความคิดเห็นและค้นคว้าความรู้เพื่อให้งานสำเร็จได้ด้วยดี

2. ให้สมาชิกทุกคนปรึกษากันตั้งจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าและจัดแบ่งหน้าที่และงานให้สมาชิกทำตามความเหมาะสม
3. ให้สมาชิกทุกคนศึกษาค้นคว้าจากเอกสารประกอบการเรียน และจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. สมาชิกร่วมกันสรุปผลการค้นคว้าในประเด็นที่เลือกไว้ เลขานุการจดบันทึก
5. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงาน และแสดงกิจกรรมกลุ่มละ 7 นาที

แบบฝึกหัด

เรื่องประเทศของเรา – ภาคใต้

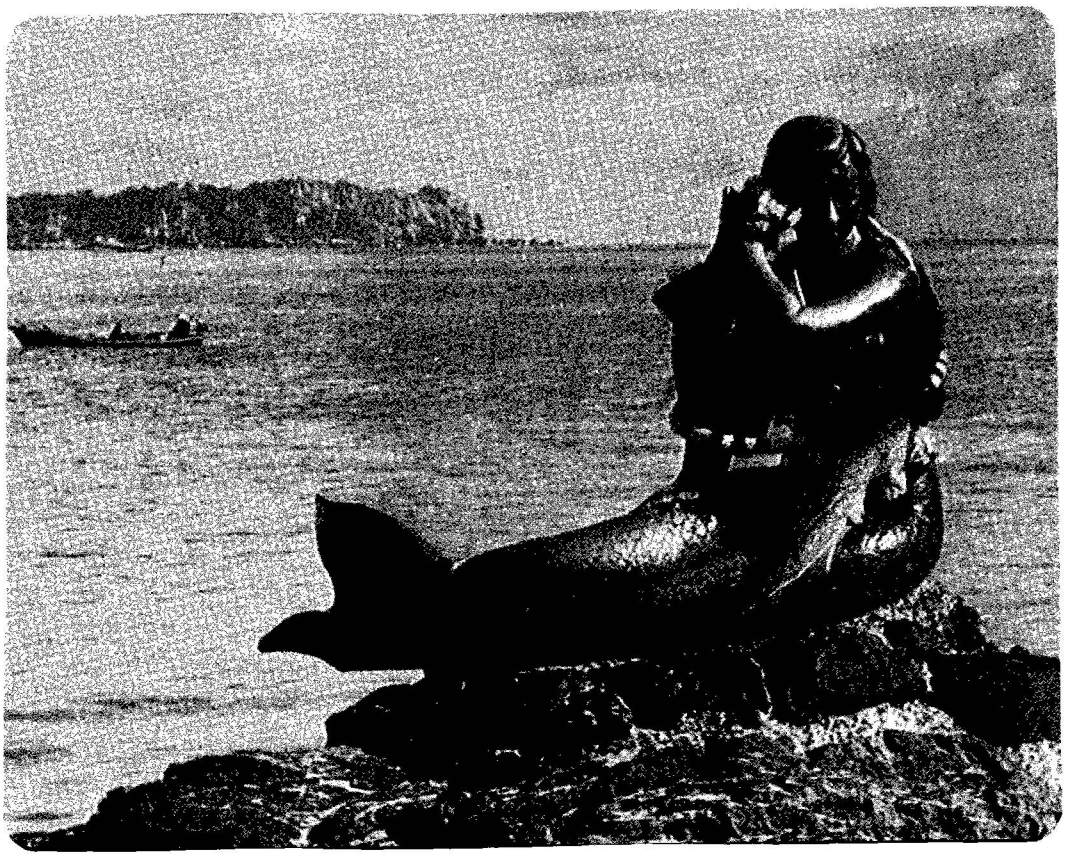
1. ภาคใต้มีฝนตกชุกกว่าภาคอื่น ๆ เพราะเหตุใด
2. ทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยให้ภาคใต้มีเศรษฐกิจอยู่ในขั้นดีได้แก่อะไรบ้าง
3. "จังหวัดชายแดนภาคใต้" หมายถึงจังหวัดใดบ้าง
4. ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวภาคใต้ได้รับอิทธิพลจากศาสนาอะไรบ้าง
5. ภูมิประเทศของภาคใต้มีน่านน้ำขนาบอยู่เปิดโอกาสให้มีการลักลอบสินค้าหนีภาษีได้สะดวก ควรใช้มาตรการใดในการแก้ปัญหานี้

แบบประเมินผล

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องตามความเป็นจริง

ข้อ	ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
	ภายในกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความพอใจในผลงาน			
2	ความร่วมมือในการทำงาน			
3	ผลงานบรรลุตามจุดมุ่งหมาย			
4	การร่วมปรึกษาวางแผนในการทำกิจกรรม			
5	ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น			
	ระหว่างกลุ่ม			
	กลุ่มที่			
1	ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาที่ได้รับ			
2	ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม			
3	ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ			
4	สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้			
5	ข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุง			
	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ			

ภาคใต้

ภาคใต้

ทำเลที่ตั้ง

ภาคใต้ ประกอบด้วย 14 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษร์ธานี นครศรีธรรมราช พังงา กระบี่ ภูเก็ต พัทลุง ตรัง สงขลา ยะลา ปัตตานี สตูล นราธิวาส ลักษณะภูมิประเทศเป็นแหลมยื่นลงไปในทะเล มีเทือกเขาภูเก็ตทอดยาวตั้งแต่ชุมพรถึงจังหวัดพังงา ถัดจากนั้นก็มีเทือกเขานครศรีธรรมราช เทือเขาภูเก็ตทอดขนานกันไป ที่ราบชายฝั่งทะเลจะกว้างทางฝั่งตะวันออกมากกว่าฝั่งตะวันตก การเพาะปลูกทำได้ในเนื้อที่จำกัด เศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับเหมืองแร่ ยางพารา เป็นเขตป่าเขาเมืองร้อนของไทย

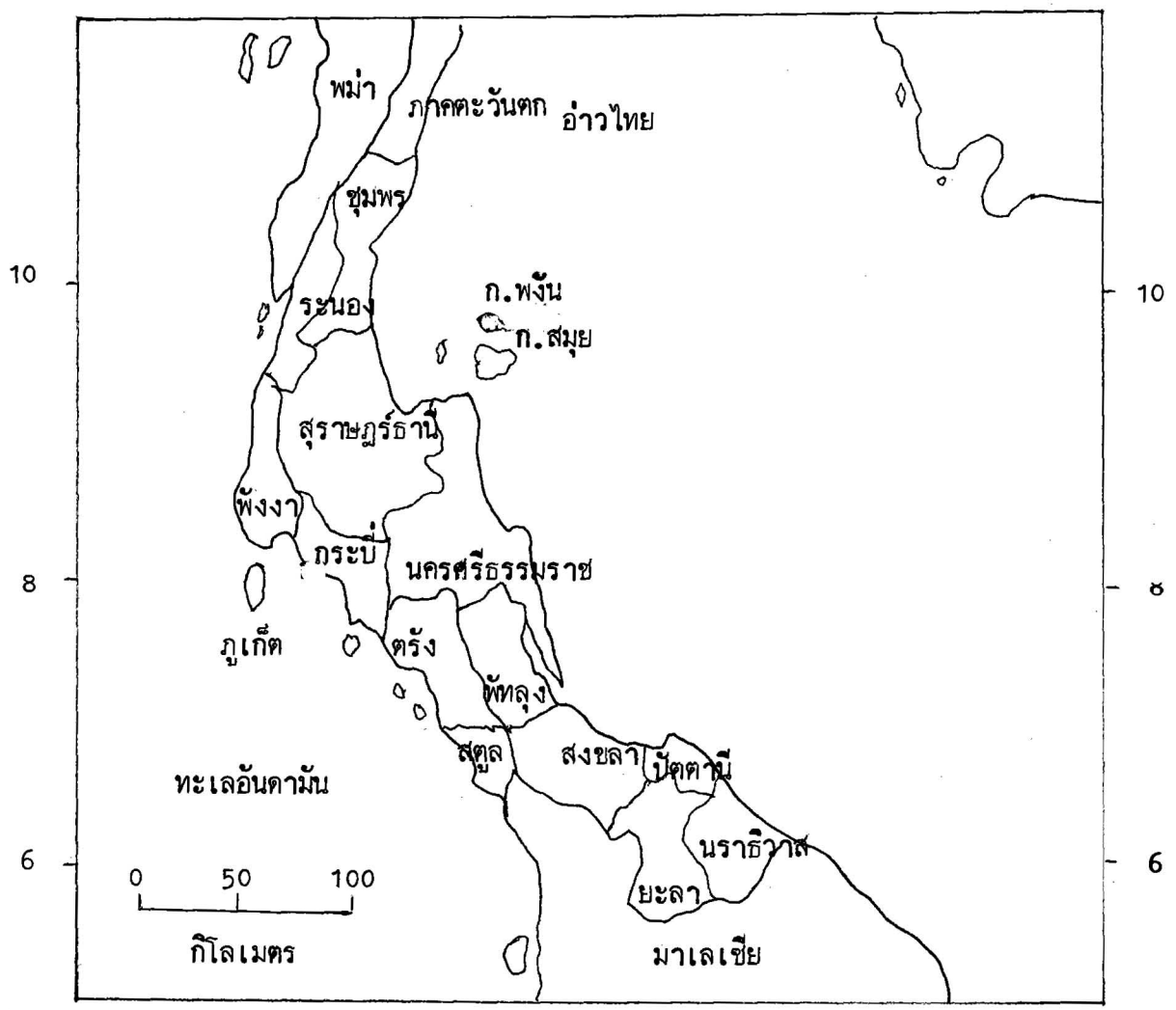
ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของภาคใต้มีลักษณะเป็นแหลมที่มีความกว้าง 30 - 250 กิโลเมตร และมีความยาวจากเหนือมาใต้ประมาณ 750 กิโลเมตร อยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดีย (ทะเลอันดามัน) และมหาสมุทรแปซิฟิก (อ่าวไทยซึ่งติดต่อถึงทะเลจีนใต้) มีภูมิประเทศเป็นภูเขาอยู่ตอนกลางของแหลม มีที่ราบอยู่ทางด้านตะวันออกและทางด้านตะวันตกของภาค โดยมีคอคอดกระเป็นส่วนที่แคบที่สุดของคาบสมุทรอินโดจีน อยู่ในเขตจังหวัดระนองและจังหวัดชุมพร

ภูเขาในภาคใต้มีแนวต่อจากภูเขาตะนาวศรี ในภาคตะวันตก และมีแนวจากเหนือไปได้ ได้แก่ เทือกเขาภูเก็ต เทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาสันกาลาคีรี

ลักษณะภูมิอากาศ

ภาคใต้มีภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน แต่ภูมิประเทศของภาคใต้มีลักษณะเป็นคาบสมุทรยาวแหลม มีพื้นน้ำขนาบอยู่ทั้งทางด้านตะวันตกและทางด้านตะวันออก จึงทำให้มีฝนตกตลอดปี เป็นภูมิภาคที่มีฝนตกมากที่สุดของประเทศ

ภาคใต้ : เขตการปกครอง

ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับประชากรในภาคใต้ มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ภาคใต้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทร มีทิวเขาเป็นแนวยาวคล้ายกระดูกสันหลังอยู่ทางตอนในของคาบสมุทร และที่ราบชายฝั่งทะเลขนาบอยู่ทั้งสองด้าน ที่ราบชายฝั่งด้านตะวันออกมีบริเวณกว้างขวางกว่าทางชายฝั่งด้านตะวันตก ลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของประชากร ซึ่งจะอยู่กันค่อนข้างหนาแน่นตามบริเวณที่ราบชายฝั่ง โดยเฉพาะบริเวณตอนใต้ของชายฝั่งตะวันออก ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชลงไปถึงจังหวัดปัตตานี มีประชากรหนาแน่นมากกว่าส่วนอื่น ๆ ของภาค นอกจากนี้ประชากรในภาคใต้ยังอยู่อาศัยในเขตเมืองเป็นอัตราส่วนค่อนข้างสูงด้วย คือ ร้อยละ 12.4 ซึ่งสูงเป็นอันดับสองรองจากภาคกลาง

2. โดยทั่วไปภาคใต้มีฝนตกมากกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ และฤดูฝนค่อนข้างยาวนาน มีฤดูแล้งสั้น ลักษณะภูมิอากาศเช่นนี้ทำให้มีผลต่อการใช้ที่ดินทางเกษตรกรรม กล่าวคือ ที่ดินมีลักษณะไม่เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ แต่จะเหมาะสำหรับการปลูกไม้ยืนต้น เช่น สวนผลไม้และสวนยางพารา เนื่องจากพืชไร่นั้นต้องการระยะเวลาฤดูแล้งในช่วงที่พืชสุกเก็บเกี่ยวได้ ส่วนไม้ผลและยางพารา จะเจริญเติบโตได้ดีเมื่อพื้นดินมีความชุ่มชื้นสูงตลอดทั้งปี

3. เนื่องจากภาคใต้มีภูมิประเทศเป็นที่ราบอยู่น้อย และมีฝนตกชุก ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินจึงมีอยู่จำกัดมาก การชะล้างพังทลายของดินมีอัตราสูง หากนำที่ดินมาใช้ในการเพาะปลูกอย่างไม่ระมัดระวัง การปลูกไม้ยืนต้น เช่น สวนผลไม้ และยางพารา ช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้ได้ดีขึ้นเนื่องจากไม้ยืนต้นจะช่วยยึดเกาะดินไว้ ไม่เหมือนกับการถางป่าปลูกพืชไร่ ซึ่งทำให้ดินเกิดการชะล้างพังทลายได้อย่างรวดเร็ว

4. โดยทั่วไปเศรษฐกิจของภาคใต้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติพอสมควร ทั้งทรัพยากรน้ำ แร่ ป่าไม้ และทรัพยากรนันทนาการ ตลอดจนประชากรมีโอกาสออกไปแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติในทะเลมาใช้ประโยชน์เพิ่มเติมได้ด้วย ซึ่งอาชีพการประมงทะเลนับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชาชนภาคใต้ อย่างไรก็ตามภาคใต้ก็มีปัญหาความยากจนอยู่ในบางท้องที่ โดยเฉพาะทางบริเวณตอนใต้ของภาค ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ขาดแคลนที่ดินทำกิน เช่น ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา เป็นต้น

5. ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สำคัญของภาคใต้ คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าชายเลน ซึ่งปัจจุบันได้ถูกแผ้วถางทำลายหมดไปมาก การสูญเสียป่าชายเลนมีผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ เนื่องจากป่าชายเลนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแหล่งหาอาหารของสัตว์น้ำในวัยเจริญเติบโต เมื่อถูกทำลายหมดไป จึงทำให้สัตว์น้ำมีจำนวนลดน้อยลงด้วย ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของภาคใต้ คือ ปัญหาน้ำท่วมจากพายุฝนซึ่งเกิดขึ้นบ่อย ๆ และทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากได้มีการตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นบริเวณต้นน้ำลำธารบนภูเขา เป็นจำนวนมาก

<u>ทรัพยากรธรรมชาติ</u>

ภาคใต้อุดมด้วยป่าดงดิบ บึงลุ่มชายฝั่งทะเล (พรุ) ทำให้เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่าพวกสัตว์ดูดนม พวกลิง ค่าง บ่าง ชะนี และยังมีลิงชนิดหนึ่งเป็นลิงหางสั้น ซึ่งชาวบ้านจับมาหัดให้ขึ้นไปปลิดมะพร้าว นอกจากนั้นยังมีลิงขนาดเล็กหลายชนิดพบอยู่ทั่วไป เช่น ลิงแสม ลิงกัง เป็นต้น ป่าภาคใต้ยังมีสัตว์ป่า เช่น ช้างหลงเหลืออยู่บ้างในเขตจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี พัทลุง ซึ่งยังใช้ช้างเป็นสัตว์พาหนะในเขตป่าเขาทุรกันดาร

ในป่าดงดิบยังอุดมด้วยสัตว์เลื้อยคลาน พวกงูชนิดต่าง ๆ เช่น งูเห่า งูจงอาง งูสามเหลี่ยม งูกะปะ สัตว์เลื้อยคลานที่อาศัยอยู่ในน้ำ เช่น ตะกวด แลน จระเข้ นกในป่าสูง ได้แก่ นกเงือก และนกนานาชนิด

ภาคใต้มีชายฝั่งและน่านน้ำที่อุดมด้วยสัตว์น้ำ ทั้งสัตว์น้ำกร่อยและสัตว์น้ำทะเล ทั้งในทะเลตื้นแถบอ่าวไทย เช่น กุ้ง หอย ปลา ปู ปลาโลมา ปลาพยูนที่เรียกว่าหมูน้ำหรือเงือกน้ำ ในเขตทะเลในหรือทะเลสาบสงขลามีกุ้งอุดม ในเขตน้ำลึกมีพวกกั้ง เต่าตนุอาศัยอยู่

แร่เป็นทรัพยากรที่สำคัญมากของภาคใต้โดยเฉพาะแร่ดีบุก ผลผลิตของแร่ดีบุกคิดเป็นร้อยละ 80 ของผลผลิตแร่ดีบุกทั่วประเทศ แหล่งแร่ที่สำคัญของภาค คือ จังหวัดด้านตะวันตกของภาคที่อยู่ตามแนวภูเขาภูเก็ตและนครศรีธรรมราช ในเขตจังหวัดภูเก็ต พังงา สุราษฎร์ธานี แร่ดีบุกจะมีการขุดแถบพื้นน้ำชายฝั่งตะวันตกอีกด้วย

เหล็ก มีที่อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช และที่เกาะม่วง ในเขตอำเภอเกาะสันตา จังหวัดกระบี่

แมงกานีส มีที่จังหวัดนราธิวาสและยะลา

พลวง ส่วนใหญ่มีที่สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

ทองคำ มีที่ตำบลโต๊ะโมะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ฟลูออไรด์ มีที่จังหวัดกระบี่ และสุราษฎร์ธานี

แบไรท์ แหล่งผลิตแบไรด์สำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ เหมืองแร่แบไรด์ในบริเวณเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี หิวเขาบรรทัดในจังหวัดสงขลา ตรัง สตูล กระบี่ แบไรด์มีประโยชน์สำคัญนำมาทำโคลนผง ใช้ในการเจาะสำรวจน้ำมันหรือน้ำบาดาล ใช้ในอุตสาหกรรมทำสี ทำแก้ว ยางผ้าน้ำมัน กระดาษน้ำมันและพลาสติก

ยิปซั่ม มีที่ตำบลบ้านส้อง อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ฟอสเฟต แหล่งฟอสเฟตมีอยู่หลายแห่งในภาคนี้ ส่วนมากเป็นแหล่งสะสมของมูลค้างคาว ตามภูเขาหินปูน เช่น ที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

แร่อโลหะอื่น ๆ ที่สำคัญมีดินขาว บอลล์-เคลย์ ที่บ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ประโยชน์ในการทำเครื่องปั้นถ้วยชาม

หินปูน ในภาคใต้พบที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ขึ้นที่อำเภอนี้

แร่เชื้อเพลิงธรรมชาติ ได้แก่ ถ่านหิน หินน้ำมัน และปิโตรเลียม ในภาคใต้มีลิกไนต์ หินน้ำมันที่อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ส่วนก๊าซธรรมชาติมีอยู่ในท้องทะเลอ่าวไทยไม่ห่างไกลจากจังหวัดภาคใต้ ได้มีการนำก๊าซส่งมาตามท่อใต้ทะเลขึ้นมาใช้บ้างแล้วในปัจจุบัน

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของภาคใต้ที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ทางด้านเกษตรกรรม อันมีรากฐานจากทรัพยากรธรรมชาติพวกป่าไม้ สัตว์น้ำและผลผลิตทางพืชผล พวกยางพารา ไม้ผล เป็นต้น ภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญรองลงมาคือ การค้าส่ง การค้าปลีก อุตสาหกรรม และการบริการ

ทรัพยากรธรรมชาติที่ให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคใต้ ได้แก่ ดีบุก ป่าไม้ และสัตว์น้ำ แหล่งผลิตดีบุกที่สำคัญของประเทศส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้ คือ จังหวัดภูเก็ต พังงา ระนอง และนครศรีธรรมราช และเนื่องจากภาคใต้มีฝั่งทะเลยาวขนาบอยู่ทั้งสองด้าน จึงมีการประมงทะเลในทุกจังหวัด ยกเว้นจังหวัดยะลาที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล การประมงของภาคใต้มีทั้งการประมงน้ำจืดและการประมงน้ำเค็มหรือประมงน้ำทะเล แต่การประมงทะเลมีความสำคัญมากกว่า มีการขยายเขตน่านน้ำจับสัตว์น้ำเข้าไปในน่านน้ำทะเลลึกในเขตน่านน้ำเสรีด้านมหาสมุทรอินเดีย

นอกจากนี้ภาคใต้เป็นภาคที่อุดมไปด้วยพืชพรรณป่าไม้ เพราะมีฝนตกชุกตลอดปี ป่าไม้ส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 90 เป็นป่าไม้แบบร้อนชื้นหรือป่าดงดิบ นอกจากนั้นก็อุดมด้วยป่าไม้ชายเลน น้ำเค็มและเต็มไปด้วยไม้โกงกาง

นอกจากทรัพยากรธรรมชาติที่กล่าวมาแล้ว ภาคใต้ยังได้รับผลผลิตพืชผลสำคัญ ได้แก่ การทำนาทำไร่ ทำสวน (สวนยางพารา สวนผลไม้) การทำนามีทำกันมากทางจังหวัดที่มีที่ราบกว้างขวางทางฝั่งทะเลตะวันออก แต่ส่วนใหญ่ยังผลิตไม่เพียงพอบริโภคภายในภูมิภาค ส่วนผลผลิตจากยางพารานับว่าให้รายได้สูง ส่งเป็นสินค้าออกเป็นลำดับรองจากผลผลิตข้าวของประเทศ

นอกจากนี้เศรษฐกิจของภาคใต้ยังขึ้นอยู่กับสินค้าออกที่สำคัญพวกแร่ แร่ที่สำคัญคือ ดีบุก วุลแฟรม และแร่อื่น ๆ เศรษฐกิจภาคใต้จะดีขึ้นหรือเลวลงนั้นขึ้นอยู่กับราคาและความต้องการสินค้าดังกล่าวในตลาดโลก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สำหรับด้านการค้าส่งและค้าปลีก ซึ่งเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญมากเป็นลำดับสอง ก็เป็นสาขาที่กำลังเติบโตอย่างมาก โดยมีอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นศูนย์กลางธุรกิจและการค้าสำคัญ ส่วนด้านอุตสาหกรรมนั้นยังมีการพัฒนาน้อยมาก ปัจจุบันอุตสาหกรรมสำคัญในภาคใต้ คือ อุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิตยางแท่ง อุตสาหกรรมปลาป่น และอุตสาหกรรมห้องเย็น ส่วนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็กำลังเติบโตแต่ก็ยังประสบอุปสรรคหลายประการ

<u>ลักษณะประชากร</u>

ประชากรในภาคใต้มีประมาณ 6 ล้านคนเศษ ตั้งถิ่นฐานอยู่มากในบริเวณที่ราบชายฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรภาคใต้ จังหวัดที่มีจำนวนประชากรมากเกินล้านคน ได้แก่ จังหวัด

นครศรีธรรมราช รองลงมาได้แก่ สงขลา และจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดของภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดระนอง และเป็นจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดในประเทศด้วย จังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นเกิน 100 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนมากจะอยู่บริเวณที่ราบชายฝั่งตะวันออก เช่น ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช ยกเว้นจังหวัดภูเก็ตที่อยู่ชายฝั่งตะวันตก และมีประชากรหนาแน่นที่สุดของภาคนี้ (272 คนต่อตารางกิโลเมตร)

เชื้อชาติ ในดินแดนภาคใต้ของไทยนี้เดิมเป็นที่อยู่อาศัยของชาวพื้นเมือง 3 พวก คือ พวกซาไก (เงาะ) เซมัง ชาวน้ำ (โอลัง ลาโวด) หรือชาวเล ต่อมาก็มีพวกที่อพยพย้ายถิ่นจากอินเดียทางใต้เข้ามาปะปน อย่างไรก็ตาม คนไทยทางใต้ในจังหวัดต่าง ๆ นั้นเป็นชนชาติไทยดั้งเดิม แต่ได้มาผสมกับพวกชาวน้ำและฮินดูบ้าง ทำให้ลักษณะผิวพรรณ และสำเนียงการพูดต่างไปจากภาคอื่น โดยเฉพาะชาวไทยใน 4 จังหวัดภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล เป็นคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม เรียกว่า ชาวไทยมุสลิม นับถือศาสนาและพูดภาษาแตกต่างไปจากชาวไทยส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ความจริงแล้วก็มีเชื้อสายเช่นเดียวกับคนไทยภาคใต้อื่น ๆ

ชาวไทยมุสลิมในประเทศไทยมีจำนวนประมาณแสนคน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขต "จังหวัดชายแดนภาคใต้" (ปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล) ชาวไทยมุสลิมนิยมใช้ภาษาพื้นเมืองเรียกว่าภาษายาวี แต่สามารถพูดภาษาไทยได้ เพราะปัจจุบันมีโรงเรียนราษฎร์และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เปิดสอนวิชาสามัญและวิชาศาสนา ซึ่งแต่เดิมผู้ปกครองนักเรียนไทยมุสลิมต้องส่งเด็กไปเรียนหาความรู้ทางศาสนากับโต๊ะครูในปอเนาะ (Pondox) และปัจจุบันชาวไทยมุสลิมก็ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญหลายอย่าง เช่น พัฒนากร นายอำเภอ ครูใหญ่ นายทหาร นายตำรวจ เป็นต้น โดยทั่วไปชาวไทยมุสลิมมีนิสัยรักความสงบ เคารพผู้ปกครองบ้านเมือง รักประเทศชาติ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เหมือนกับคนไทยทั่วไป

ลักษณะทางสังคม

องค์ประกอบทางด้านสังคม

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยส่วนใหญ่ของภาคใต้ตอนบน ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปก่อนถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะเหมือนชาวไทยในภาคอื่น แต่เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็น

คาบสมุทรแคบยาวล้อมรอบด้านทะเลทั้งสองด้าน และทำเลที่ตั้งก็ห่างไกลจากเมืองหลวง ทำให้สภาพสังคมต่างกันออกไป ชาวใต้จะมีความรู้สึกรักท้องถิ่นพวกพ้อง รักความมีอิสระเสรี รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันเก่าแก่ตั้งแต่สมัยที่คาบสมุทรเป็นทางผ่านของเส้นทางการค้าและการเผยแพร่วัฒนธรรมของชนชาติต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา โดยเฉพาะชาวอินเดีย แต่สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ใกล้เคียงกับประเทศมาเลเซีย มีการติดต่อสะดวกกว่าที่จะขึ้นมาทางกรุงเทพมหานคร ยิ่งประชากรเหล่านี้นับถือศาสนาอิสลามก็ยิ่งทำให้สภาพทางสังคมแตกต่างจากประชากรในภาคอื่นมากขึ้น โดยมีการรับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมจากมาเลเซียมากกว่า ไม่ว่าจะในด้านศาสนา ภาษา และอื่น ๆ

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวใต้ที่เป็นชาวไทยมุสลิม มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับศาสนาจนไม่สามารถแยกออกได้ ฉะนั้นการที่จะเข้าใจสภาพทางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนความเชื่อถือของชาวไทยมุสลิม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงหลักของศาสนาอิสลาม

<u>ลักษณะทางวัฒนธรรม</u>

ศาสนา ประชากรในภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยนับถือพุทธศาสนาและมีขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนคนไทยโดยทั่วไป นอกจากนี้มีพิธีการปลีกย่อยบางอย่างที่แตกต่างกันบ้าง นอกจากไทยพุทธแล้ว บริเวณทางตอนใต้ของไทย โดยเฉพาะในเขตที่มีพรมแดนติดต่อกับมลายู คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล ประชาชนในจังหวัดเหล่านี้เกือบร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม เมื่อมีประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมากรองไปจากศาสนาพุทธ ทางราชการจึงออกกฎหมายรับรองและได้วางระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้นับถือศาสนาอิสลามด้วย เช่น มีกฎหมายว่าด้วยทะเบียนมัสยิด (สถานที่ประกอบศาสนากิจของผู้นับถือศาสนาอิสลาม) และได้มีการตั้งคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากเพื่อให้คำปรึกษาแก่ทางราชการเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ของศาสนาอิสลาม และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ยังทรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภกของศาสนาอิสลามอีกด้วย

นอกจากนี้ทางรัฐบาลก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการประกอบพิธีการทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมอย่างมาก จึงได้สร้างมัสญิดทางศาสนาอิสลามที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ให้แก่ชาวไทยมุสลิมอีกด้วย โดยตั้งอยู่ที่จังหวัดปัตตานี

ภาษา ชาวไทยในภาคใต้ได้อพยพย้ายถิ่นมาตั้งรกรากอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ เป็นเวลานาน รวมทั้งได้ผสมกับชนพื้นเมือง จึงทำให้มีผิวพรรณต่างไปจากคนภาคอื่นบ้าง รวมทั้งภาษาพูด และเป็นเพราะมีทำเลที่ตั้งห่างไกลจากเมืองหลวง การคมนาคมก็ไม่สะดวก แยกกันมาหลายร้อยปี ภาษาจึงเปลี่ยนแปลงไปจากภาษาเดิม ซึ่งความจริงเพี้ยนไปตามท้องถิ่นแต่ยังเป็นภาษาไทยอยู่ มีสำเนียงเสียงห้วนสั้น พูดเร็วกว่าภาษาทางภาคเหนือ แต่จังหวัดที่มีประชากรพูดต่างกันไปคนละภาษาเลยก็คือใน 4 จังหวัดภาคใต้ ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นพวกไทยมุสลิม ซึ่งนิยมใช้ภาษามลายู เมื่อพูดใช้กันมานานเข้าก็ไม่สามารถพูดและฟังภาษาไทยให้เข้าใจได้ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ชนบทห่างไกลและไม่ได้เข้าโรงเรียน เรียนหนังสือไทย เวลาติดต่อกับทางราชการจึงต้องใช้ล่ามแปล

หนังสือหรือตำราของศาสนาอิสลามที่ใช้ศึกษาในจังหวัดภาคใต้เหล่านี้ ส่วนใหญ่เขียนเป็นภาษามลายูเรียกว่า "กีตาบมลายู" มีตัวอักษร 2 แบบ คืออักษร "ยาวี" และอักษร "รูมี"

อักษรยาวี คือ อักษรอาหรับแปลง มีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาอาหรับมาก แต่คนมลายูได้ดัดแปลงคิดตัวอักษรเพิ่มให้มีสำเนียงเสียงเพียงพอกับภาษาของตน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางรัตนา นามสกุล นภารัตน์

เกิดวันที่ 6 เดือนกันยายน พุทธศักราช 2497

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 17/55 ซอยโชคชัยร่วมมิตร ถนนวิภาวดีรังสิต เขตบางเขน
กรุงเทพมหานคร 10900

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2513 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหอวัง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2515 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีอยุธยา เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2520 จบปริญญาศิลปศาสตร์บัณฑิต (ศศ.บ.) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติรับราชการ

ปี พ.ศ. 2521 รับราชการตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบดินทรเดชา
(สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10310

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

บทคัดย่อ

ของ

รัตนา นภารัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กันยายน 2531

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 50 คน และกลุ่มควบคุม 50 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยการสอนแบบบูรณาการและกลุ่มควบคุม สอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 18 คาบ คาบละ 50 นาทีเท่ากัน ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบสุ่มกลุ่ม - สอบก่อน - สอบหลัง (Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการสอนแบบบูรณาการ แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .77 แบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น .82 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t - test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความมีวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A COMPARISON OF MATHAYOM SUKSA I STUDENTS' ACHIEVEMENT AND SELF DISCIPLINE IN LEARNING SOCIAL STUDY THROUGH THE INTEGRATION TECHNIQUE AND METHODS IN THE MANUAL OF THE SUPERVISORY UNIT, DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION.

AN ABSTRACT

BY

RATANA NAPARAT

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Master of Education degree

at Srinakharinwirot University

September 1988

The purpose of this study was to compare Mathayom Suksa I Students' achievement and self - discipline in learning Social Study through the Integration Technique and methods in the Manual of the Supervisory Unit, Department of General Education, Ministry of Education.

The sample in this study consisted of 100 Mathayom Suksa I students of Bodindecha (Sing Singhaseni) Khet Bangkapi, Bangkok, during the first semester of 1988 academic year. The sample was equally devided into the experimental and control groups. The experimental group was instructed through the Integration Technique, whereas the control group was taught through methods in the manual of Supervisory Unit, Department of General Education. It took eighteen periods of experiment, 50 minutes in each. The Randomized Control-Group Pretest - Posttest design was statistically used in the study.

The instruments used to collect data were the Integration Technique lesson plans, the manual of the Supervisory Unit lesson plans, the achievement test (reliability = .77) and the inventory checklist on self-discipline (reliability = .82) The t - test was used to analyze the obtained data.

The results of this study revealed that the achievement in social studies of the experimental and control groups was significantly different at the .01 level. The self - discipline of the experimental and control groups was not significant. It was also found that the self-discipline of both groups was significantly increased at the .01 level.